JOIICA

A. F. FISEMSKI

Ului

ESTE EA OARE VINOVATA?

A. F. PISEMSKI
ESTE EA OARE VINOVATĂ?

1955
EDITURA CARTEA RUS

ĂESTE EA OARE VINOVATĂ?

ÎNSEMNĂRI

I

— Aveam douăzeci şi doi de ani. Trecusem În anul patru al secţiei de matematici[1]. Deoarece mă obişnuisem cu facultatea, şi nu-mi venea de loc greu să-mi fac lucrările, îmi rămi- nea destul de mult timp liber. Dar ce putea face cu el, cum să şi-l petreacă chiar În Moscova, unde e atîta lume, un student sărac şi fără familie? Locuiam singur, nu cunoşteam pe ni- meni şi unica mea plăcere era să hoinăresc cîte două- trei ceasuri pe bulevardul Tverski, în timp ce gîndurile îmi zburau aiurea. Odată mă în- tilnii cu un tinăr, care mă opri şi mă întrebă:Nu ştiţi pe cineva care ar putea să mă prepare pentru universitate?
Mă uitai atent la el; părea să aibă vreo optsprezece ani; îmbrăcămintea îi era cam neîngrijită, iar manierele lui trădau nepăsarea. Avea o figură expresivă dar cu o nuanţă pronunţată de melancolie..
— Dacă doriţi, aş putea face eu acest lucru, — îi răspunsei eu.
— Mă rog. Eu trebuie să mă prepar la matematici. Dumneavoastră la ce facultate sînteţi?
— La matematici.
— Perfect, şi cît luaţi pe oră?
Această întrebare directă mă zăpăci.
— Cît se ia de obicei, o rublă de argint, — răspunsei eu.
Tînărul se gîndi **o** clipă.

---

[1] Secţia de matematici a Universităţii din Moscova. (N red. ruse).

— Bine, atîta pot să plătesc. Numele dumnea-voastră?
Îi spusei numele meu, el mi-l spuse pe al lui, îmi dădu adresa şi mă rugă să vin la el a doua zi la orele şapte seara.
— Locuiţi singur sau cu familia? — il întrebai eu.
— Cu mama şi cu surorile mele.
Ne-am despărţit.
Mă întorsei acasă foarte mulţumit de această Intilnire, căci demult doream să am o meditaţie, nu atît pentru bani, care deşi nu-mi prisoseau, totuşi îmi ajungeau pentru modestele mele plăceri, ci pentru că voiam să învăţ pe alţii, să pot împărtăşi şi altora cunoştinţele şi convingerile mele, din care aveam destule în cap.
A doua zi am pornit cu o Jumătate de ceas înainte de ora fixată. Casa de la adresa indicată era o casă boierească, singură în curte, cu dependinţe enorme din piatră pe ambele laturi; curtea, atît de mare încit dădea pe patru străzi, era împrejmuită cu un grilaj de fier. Orbecăii mult într-un vestibul uriaş; în cele din urmă nimerii uşa care ducea la apartamentul de la parter. La întrebarea mea: „Aci locuieşte Leo- nid Nicolaici Vankovski'?", un lacheu în livrea îmi răspunse pe un ton destul de grosolan: „Urcaţi-vă sus de tot, pe la dreapta". În an- treul de sus 'nu era nimeni; în salon, la fel; în camera de alături se auzeau glasuri. începui să tuşesc şi numaidecît apăru o fată ti-nără. O salutai.
— II căutaţi, probabil pe fratele meu, Leo- nid? — mă întrebă ea şi se retrase.
Peste cîteva clipe apăru elevul meu.
—*Bonsoir*[*]), să trecem în birou, — îmi zise el, dindu-mi mîna.

Intrarăm într-o cameră destul de mare care, pesemne, fusese odinioară într-adevăr un birou luxos, dar acum arăta într-un hal fără de hal; pereţii, care imitau marmora, erau găuriţi pe alocurea fără milă de cuie, într-un colţ se afla un cămin foarte frumos, dar cu grătarul din
>) Bună seara (în limba franceză). (N. trad.) faţă stricat, iar peste un tablou în ulei atîrna o manta. Cearceaful şi pernele nu fuseseră încă strînse de pe canapeaua pe care dormise gazda. Mobila, capitonată cu catifea, era stricată şi ruptă. Ne-am aşezat la o masă mare din lemn roşu, pe care stăteau teancuri de hîrtii, cărţi şi note de muzică.

— Cu ce începem? — întrebai eu pe un ton grav de preceptor.

— Cu ce credeţi, — îmi răspunse cu indiferenţă elevul meu.

— Aş fi vrut, — continuai eu pe acelaşi ton,

— să-mi dau seama în ce măsură posedaţi cunoştinţele de matematică, aşa că v-aş ruga să-mi permiteţi să vă examinez.

— Mă rog.

— Partea elementară a aritmeticii probabil că o ştiti?

— Da.

— A doua parte?

— Cred că da; totuşi s-ar putea s-o fi uitat. Luai o foaie de hirtie şi vrui să-i scriu o problemă, dar dintr-o duzină de pene, înfipte în călimară, nici una nu scria, iar cerneala era pe fund.

— Penele dumneavoastră nu prea sînt bune,

— observai eu.

E drept; nu mă pricep să le ascut; poftiţi un creion, — îmi răspunse elevul, ridicînd unul de pe jos şi oferindu-mi-LPentru prima probă ii dădui o adunare de fracţii zecimale; el luă foaia, şi-o puse în faţă cu un zimbet ironic, se gindi puţin, trase ci- teva linii cu creionul pe hîrtie şi dind-o la o parte îmi spuse:

— Nu, nu ştiu s-o fac, am uitat.

Îi dădui o adunare de fracţii ordinare, dar şi aci se încurcă; apoi îmi mărturisi că de algebră n-are habar, iar geometrie ştie foarte puţină, începui să-l examinez la geometrie, dar constatai că şi aici e nul. Mă încruntai.

— Sunteţi foarte slab la matematici; trebuie s-o luăm de la început, — îi spusei eu.

— Chiar mai bine, de la început, văd că am uitat tot.

— Aşa dar, vom începe cu partea a doua a aritmeticii, — hotărîi eu.

VanRovski dădu din cap în semn de aprobare. Dealtfel eram convins că trebuie să încep cu el cu partea elementară a aritmeticii, dar m-am jenat să i-o spun chiar din prima zi.

Timp de o oră îi explicai cu tot zelul materia şi tocmai cînd voiam să termin definitiv cu operaţiunea de împărţire a fracţiilor, elevul meu căscă de-i trosniră fălcile şi mă întrebă:

— Fumaţi?

M-am simţit jenat şi mi-a fost necaz pe el.

— Da, — răspunsei eu:

— Doriţi o pipă sau o ţigară de foi?

— Pipă, dacă se poate.

Leonid se sculă, îmi umplu o pipă, iar el îşi aprinse o ţigară de foi şi cînd vrui să continui, mă opri:
— Destul, a trecut mai mult de o oră şi azi nu prea am chef de învăţat
Dădui din umeri.
— Trebuie să vă ocupaţi foarte serios, ca să reuşiţi la examen, — îi spusei eu, apăsat.
— Am să mă ocup — dealtfel vreau să urmez dreptul.
— N-are a face, la examen trebuie să reuşiţi la toate obiectele.
—Ce doreşti, Lida ? — întrebă Leonid, în- torcîndu-se spre uşă.
— Luaţi ceaiul aici sau veniţi dincolo ? — se auz; o voce de femeie.
Mă întorsei; era tot fata de adineauri.
— Venim dincolo, — răspunse Leonid.
Fata se făcu nevăzută. Îmi luai şapca.
— Unde vă grăbiţi ? Mai staţi puţin ; să mergem să vă prezint familiei.
Lăsai şapca, şi el mă conduse în salon.
Înir-un jilţ mare şedea o doamnă înaltă şi slabă, de vreo patruzeci şi cinci de ani, iar alături de ea şedea un domn, moşier după înfăţişare, mic, gras, cu părul blond deschis, cu mustaţa rară, foarte pomădată şi cu vîrfurile răsucite În sus; avea o faţă buhăită şi suspect de roşie. Lidia turna ceaiul; lîngă ea în scaune înalte pentru copii, stăteau cuminţi două fetiţe.
Elevul meu mă conduse la doamna din jilţ şi mă prezentă: „Alama mea", — îmi spuse el.
Doamna Vankovskaia dădu uşor din cap, mi se adresă cu un zimbet convenţional: „îmi pare foarte bine de cunoştinţă", şi-mi arătă cu ochii un scaun lîngă ea.

Mă aşezai. °
— Urmaţi de mult universitatea? — mă întrebă ea.
— Sînt în anul patru.
— Aveţi părinţi?
— Numai mamă. ,
— Cred că se bucură mult că sînteţi la universitate, judec asta după mine; ard de dorinţa să-l văd cît mai repede pe Leonid student, — spuse doamna Vankovskaia. — Cred că nu ştie nimic, — adăugă ea, privindu-l pe fiul său.
Leonid nu răspunse ci numai se încruntă şi se aşeză lîngă sora sa, la masa pusă pentru ceai.
— Nu-i tocmai atît de greu; dacă se va ocupa serios, se va pregăti repede, — răspunsei eu.
— Vă rog să fiţi mai sever cu el; e foarte capabil. Jar foarte leneş; acest lucru mi-l spuneau toţi profesorii lui, — zise doamna Vankovskaia şi, socotind că s-a întreţinut destul cu mine, se adresă moşierului:
— Ai nişte cai minunaţi, Ivan Kuzmici, de cîte ori ii văd, ii admir.
— îmi pare bine, — răspunse celălalt.
— Drăguţi de tot, nu sînt prea mari, dar foarte frumuşei.
— Sint de Viatka.
— A, va să zică aceştia sînt de Viatka! N-am ştiut.
— Da, de Viatka. Sînt şi de lux şi de povară. Viu cu ei la oraş, şi la drum fac cîte şaptezeci de verste, fără să le dau nimic de mîncare. .
— Vai, dar e foarte multl Cred că obosesc rău, nu?
— Nu, nu prea. Rasa asta e rezistentă. Lor să le dai două ore de odihnă şi poţi să porneşti cu ei şi să

faci alte şaptezeci de verste; numai să nu-i adapi cînd sînt înfierbinţaţi.
— Dar prin oraş de ce îi mini întotdeauna Ja pas? întrebă deodată Leonid, privindu-l ironic pe; Ivan Kuzmici.
— Pentru că pe aci nu se poate să-i mini repede, Leonid Nikolaici, — răspunse acesta. — Pe strada pavată, zăpada e.mai rea decît pietrişul de pe drum; aici, e destul să străbaţi bulevardul Kuzneţki în trap, ca să dai gata calul.
— Dar alţii cum merg?
— Nu rămînem de căruţă faţă de alţii; scoa- te-ţi roibii" dumitale şi ne luăm la întrecere.
— Să mă iau la întrecere cu dumneata? Pînă ai făcut dumneata o verstă, eu am trecut de a. doua.
— Glumeşti; eu însă m-aş lua la întrecere cu dumneata.
— Ce să mai vorbim, toată lumea ştie că bidiviii dumitale nu iac două parale şi că ii menajezi mai mult decît pe dumneata.
— Aci n-ai dreptate, Leonid Nikolaici; n-or ii caii mei de preţ, dar nici de lepădat nu sînt şi nici nu-i menajez atîta; merg şi eu cu ei pe acolo pe unde pot. Felul de a discuta al lui Leonid nu părea a fi pe placul mamei sale.
— Lidal Ce-i cu ceaiul? — i se adresă ea. fiicei sale.
— E gata imediat, — răspunse Lidia şi-i servi mamei sale o ceaşcă de ceai.
Aceasta sorbi o înghiţitură, se strimbă şi-i spuse:
— Iar e dulce; nu eşti în stare să-l potriveşti pe gustul meu.
— Dă-mi-l, te rog, să mai torn nişte apă fiartă.

— Lasă-l acum, — răspunse Vankovskaia nemulţumită.
Lidia se fistici puţin şi se apropie de masa pregătită pentru ceai.
— Dar lui Ivan Kuzmici nu-i dai? — o întrebă mamă-sa.
— I-am pregătit, — răspunse fiica ei, ară- tînd cu ochii un pahar cu ceai de la marginea mesei.
— Mă scuzaţi, — o întrerupse Ivan Kuz- mici, ridicîndu-se repede şi, luind paharul, îi făcu Lidiei o plecăciune adîncă şi bolborosi ceva. Lidia nu-i răspunse nimic.
Mie şi lui Leonid ne-a servit ceaiul lacheul. Leonid îşi aprinse o ţigară de foi, oferindu-mi şi mie una. Refuzai.
— Leonid, de ce nu oferi o pipă lui Ivan Kuzmici? — îi spuse mama.
Leonid se încruntă.
— Doreşti o pipă? — îl întrebă el pe Ivan Kuzmici.
— Da, cu plăcere, — răspunse celălalt.
— Serveşte aci o pipă, — porunci Leonid lacheului.
Între timp, începui s-o cercetez cu atenţie pe tînăra fată, care dădea ceai surioarelor ei. Cu cît o priveam mai mult, cu atît îmi plăcea mai mult. Nu era frumoasă, dar avea ceva neobişnuit de drăgălaş şi de blînd, care te atrăgea fără voie, de la prima vedere.
În sfirşit, masa fu strinsă, dar conversaţia lîncezea; mama discuta încet cu Ivan Kuzmici; Lidia Nikolaevna îşi luă un lucru de mînă; elevul meu tăcea şi fuma. Tocmai voiam să plec, cînd Leonid se sculă, deschise pianul şi, fără a se sinchisi de nimeni, se aşezâ şi

începu să cinte. Fără să vreau, mă simţii atras să-l ascult cu atenţie; în felul lui de a cinta era şi măiestrie, şi o notă de energie plină de căldură. Cu sau fără intenţie, nu ştiu, tî- năra fată se mută lîngă mine. Toţi ascultau Cu atenţie; pe faţa lui Ivan Kuzmici apăru o expresie de tristeţe, mama işi lăsă ochii în jos, iar fetiţele încetară să mai vorbească intre ele.

— Ce frumos cîntă' fratele meu! — îmi spuse Lidia Nikolaevna.

— Vă place muzica?

— Foarte mult.

— Cîntaţi şi dumneavoastră?

— Da... adică nu, eu cint mult mai prost decît el.

Pe la jumătatea bucăţii, Leonid se opri brusc, se sculă şi se aşeză lîngă mine, iar posomorit.

Restul serii, Ivan Kuzmici încercă de cîteva ori să fie galant cu Lidia Nikolaevna; ea, însă, mai mult tăcea. Leonid il înţepa mereu, dar el nu numai că nu-i răspundea pe acelaşi ton, dar părea că nici nu-i înţelege ironiile.

Intorcîndu-mă acasă, mă tot gîndeam la noile mele cunoştinţe; cel mai mult îmi plăcuseră Lidia Nikolaevna şi Leonid. Bătrina Vankovskaia, Maria Vissarionovna, cum mi-a prezentat-o Leonid, imi făcuse o impresie nedefinită, iar Ivan Kuzmici nu părea să fie prea de soi. Şi de fapt care era situaţia lui acolo? Rudă, cunoştinţă, logodnic?

De cînd am cunoscut familia Vankovski, viaţa mea a căpătat un conţinut mai bogat. Toate serile, după lecţii, mi le petreceam la ei. Sincer vorbind, m-am îndrăgostit, fără să-mi dau seama, de Lidia

Nikolaevna. În fiecare zi aşteptam cu o nerăbdare din ce în ce mai chinuitoare ora şase, ca să pornesc spre casa dorită din piaţa Smolenski, şi tot drumul eram preocupat de un singur gind: Lidia e oare acasă sau a ieşit undeva? O voi vedea sau nu? De obicei, mă duceam direct în birou la Leonid şi timp de o oră, cît îl meditam, eram numai urechi, doar-doar voi auzi vocea ei. Îi cunoşteam mersul, ii simţeam foşnetul rochiei, iar apoi, dacă după ce terminam lecţiile şi ne duceam în salon, se întimpla ca ea să nu fie acolo, mă cuprindea o tristeţe fără margini; mă aşezam, cădeam pe gînduri şi nu scoteam o vorbă; dar cînd intra ea, dintr-odată mă înviooram, deveneam vesel şi vorbăreţ. Nu ştiu dacă cineva observase acest lucru, dar cert e că Lidia era foarte drăguţă cu mine; de obicei tăcută, cu mine ea era aceea care deschidea vorba şi de fiecare dată cînd mă pregăteam să plec, îmi spunea încet: „De ce te grăbeşti? Mai stai, e încă devreme!" Maria Vissarionova era o femeie bună, însă nu ştia de loc să se poarte cu copiii ei: pe Leonid îl iubea cel mai mult, deşi se certa mereu cu el, dar trebuie să mărturisesc că în aceste certuri el avea întotdeauna dreptate; de fetiţe se ocupa destul de puţin, sau aproape de loc, în schimb cu Lidia Nikolaevna se purta toarte rău. Biata iată era tratată ca o fiinţă tolerată de milă acolo în casă şi nicidecum ca o fiifcă. Lidia se ocupa de întreaga gospodărie, le învăţa şi le dădăcea pe surioarele ei, şi cu toate astea, maică-sa.ii făcea mereu observaţii pentru orice fleac. Cu mine, Maria Vissa- rionovna se obişnuise. Ivan Kuzmici mi s-a recomandat drept moşierul Maraseev din Ka- luga şi m-a rugat să-l onorez cu plăcuta mea prietenie. Era un om foarte mărginit şi se pare că-i plăcea Lidia Nikolaevna; pe Maria Vissa- rionovna o respecta, iar

de Leonid se cam temea. Cît despre acesta din urmă, el continua să nu învețe nimic, insă, împrietenindu-mă cu el, am constatat ca e un tînăr foarte inteligent, foarte cinstit în convingerile sale şi cu o minte prea coaptă pentru virsta lui.
Pe zi ce trecea, mă legam tot mai mult de el, iar el, la rîndul său, îmi mărturisi că a început să ţină la mine.La familia Vankovski mai venea aproape zilnic o doamnă, o oarecare Lizaveta Nikolaevna Pionova; era o femeie roşcată, cu faţa pistruiată, ci o gură cît toate zilele, cu ochi cenuşii, umezi şi, care părea foarte şireată; faţă de Maria Vissarionovna manifesta o prietenie înflăcărată, de Ivan Kuzmici era pur şi simplu entuziasmată şi întotdeauna spurieâ despre el: „Un om admirabili Un om minunaţi!' De Leonid era, parese, îndrăgostită, în timp ce el nu pierdea nici o ocazie de a fi obraznic cu ea şi de a-i arăta pe faţă dispreţul său. Ociată, neştiind cum să intre în vorbă cu el, îl rugă să-i împrumute o carte. La început el ii răspunse: „N-am nici un fel de carte". Ea insistă. „Ce fel de carte doriţi?" întrebă în sfirşit el. „Una mai interesantă". Leonid se duse la el în cameră şi se întoarse cu un calendar. Doamna se bosumflă. Cînd îl- ruga să cînte ceva la pian, el se aşeza şi începea căzăceasca. Mai trist era faptul că pe Lidia Nikolaevna această cucoană o privea de sus şi abia o băga în seamă. Odată venisem la lecţie ca de obicei. Leonid nu era acasă; acest lucru se intîmpla destul de des. Mă dusei în birou. Prin faţa uşii deschise, trecu în grabă o fată din casă, trecu a doua oară, apoi a treia oară şi în sfirşit intră în birou.
— De ce staţi aci singur, domnişoara e acasă, — îmi spuse ea.

— Unde e Lidia Nikolaevna? — întrebai eu, cu o voce puţin tremurătoare.
— În salon, poftiţi acolo; i-am spus că aţi venit.
Mă dusei în salon. Lidia Nikolaevna lucra la gherghef.
— Fratele meu se întoarce îndată; **a** ieşit cu mama, — îmi spuse ea.
Mă aşezai. Pentru mine era o adevărată desfătare să stau de vorbă cu Lidia Nikolaevna, dar nu izbuteam s-o fac decît foarte rar. Acum mă decisei să profit de această ocazie.
— Ce tablou mare brodezi, — începui eu. Altceva mai potrivit nu-mi trecu prin cap să-i spun.
— Nu tocmai atît de mare. Uite ce figură simpatică are bătrinul acesta, — îmi răspunse Lidia Nikolaevna, arătindu-mi modelul, care reprezenta un bătrîn cu barba albă şi cu o harfă în mînă; lîngă el era un băiat cu părul creţ, iar la picioarele lor sta întins un cline; în fund se vedea peisajul clasic cu pomi, munţi şi nori.
— Trebuie să ai o răbdare de femeie ca să brodezi toate astea, — continuai eu, exami- nind modelul.
— Nu, asta nu înseamnă răbdare; lucrez aşa... fiindcă n-am ce face... — răspunse Lidia Nikolaevna.
— Oh, dacă femeile ar avea nevoie de răbdare numai pentru a broda nişte perne, care mai tîrziu se vor murdări şi vor fi aruncate... — adcăugă ea oftind.
— Dar unde mai e nevoie de răbdare? — întrebai eu apăsînd pe cuvinte.
— În viaţă.

O, acolo cred că
femeilor le trebuie
tot atîta răbdare cît
şi bărbaţilor

— .Bărbaţilor? O, nul Ei sînt mult mai liberi; ei pot fi ceea ce vor să fie, pe cînd noi trebuie să fim ceea ce ni se cere să fim.
„Draga de ea, ce deşteaptă el" gindii eu.
— Mie mi se pare, — reîncepui eu cu glas tare, — că în vremea noastră femeile sînt destul de libere...
— Unde le e libertatea? Poate oare o femeie, dacă vrea, să se mărite, sau dacă nu, să nu se mărite?
— Desigur că da.
— Nu, nu poate, fiindcă dacă nu se mărită, va ajunge de rîsul lumii; va fi socotită fată bătrină, rea, familia va fi nemulţumită şi o va socoti o povară; pentru astă nu-ţi ajunge toată răbdarea din lume.
— Dar obligaţia de a se mărita poate deveni o plăcere: e de ajuns să se mărite cu acela pe care-l iubeşte.
— Dar dacă nu iubeşte pe nimeni?
— Va trebui să aştepte; pentru fiecare femeie vine timpul să iubească.
— Nu cred; eu, una, nu voi iubi niciodată pe nimeni.
— Ce te face să crezi una ca asta?
— Uite aşa... Iubeşti pe unul şi familia te mărită cu altul; mai bine să nu iubeşti pe nimeni.
Interesanta noastră conversaţie fu întreruptă do reîntoarcerea lui Leonid şi a mamei sale.
Plecai împreună cu Leonid în biroul lui.
De data asta, nu mi-am îndeplinit tocmai conştiincios obligaţia de meditator. I-am explicat elevului meu atît de confuz teoria ecuaţiilor nedeterminate, incit pînă şi el, care de obicei era foarte distrat, observă acest lucru.
— Astăzi imi explici foarte confuz, — imi spuse el cu sinceritatea sa de totdeauna.

— Nu prea mă simt bine, — răspunsei eu.
— Atunci s-o lăsăm baltă, căci şi eu m-am plictisit; să trecem în salon.
Atîta aşteptam şi eu, şi-mi jurai să reiau cu orice preţ conversaţia începută cu Lidia Nikolaevna, dar din nenorocire, nesuferitul de Ivan Kuzmici se şi instalase lîngă ea. Maria Vissarionovna spunea o poveste lungă despre o rudă a ei, căreia i se propusese o partidă strălucită, pe care nu voise s-o accepte la început, pe urmă însă, dorind să îndeplinească voinţai părinţilor ei, s-a măritat, iar acum sînt fericiţi ca nimeni alţii; că, în sfirşit, copiii care-şi ascultă părinţii sînt întotdeauna mai fericiţi decît acei care fac toate după capul lor. Spunind acestea, ea schimba mereu priviri cu Ivan Kuzmici, care o aproba în totul, şi trăgea din cînd în cînd cu ochiul la Lidia; aceasta stătea cu ochii în jos, fără să scoată un cuvint. Leonid îşi asculta mama cu un zîm- bet ironic. Poate că n-aş fi reuşit toată seara să schimb o vorbă cu Lidia Nikolaevna, dar a venit Pionova. Ea o imbrăţişă cu afecţiune pe Maria Vissarionovna, scoase exclamaţii de bucurie cînd il văzu pe îvan Kuzmici, care îi sărută mîna, şi imediat începu să pălăvrăgească; după aceea, făcînd ochii mici privi în partea unde stătea Leonid şi i se adresă cu voce mieroasă:
— Eşti aici, Leonid Nikolaici? Nici nu te-am observat... Bună seara!
Acesta nu schiţă nici cel mai mic gest şi nu scoase nici un cuvînt; pe mine şi pe Lidia Ni- kolaevna, Pionova nu ne băgă în seamă, ca de obicei. Lidia ieşi în sfîrşit din salon; eu o urmai, binecuvîntînd în gînd sosirea Pionovei. Cînd intrai în camera de alături, Lidia stătea gînditoare pe o canapeluţă. La vederea mea, zîmbi şi îmi spuse:

— Am plecat. Acolo e foarte cald. Să stăm aici. Mă oprii în picioare lîngă ea.
— Mîine vii la noi? — mă întrebă ea.
— Da. ,
— Dar poimîine?
— Poimîine e duminică şi n-am meditaţie.
— Nu face nimic, vino la masă şi rămii toată ziua. îmi venea să sări în sus de bucurie.
— Mîine am să lipsesc toată ziua de acasă, — adăugă Lidia.
— Unde te duci? — o întrebai eu.
— La pensionul doamnei Jarvă. Mîine e serbare de sfîrşit de an şi seara — bal.

— Aşadar, mîine o să te distrezi.Ce distracţiei... Nu-mi plac balurile, dar am învăţat acolo; directoarea ţinea foarte mult la mine; a venit personal şi a rugat-o pe mama să mă lase să viu; e o femeie foarte cumsecadel

— Am cunoscut pe una din elevele doamnei Jarvé, dar aceea nu semăna cu dumneata şi, după cîte ştiu, ii plăceau mult balurile.

— Cine e?

— Vera Bazaeva, care, dealtfel, îmi este un fel de verişoară.

— A, Verocika Bazaeval Ţi-e verişoară? Era cea mai frumoasă fată din pension. Ia spune-mi, unde-i acum şi ce face?

— Cred că dansează şi cochetează.

— Chiar aşa? Dealtfel întotdeauna a fost ea cam cochetă; ce fată frumuşică! La început am fost prietene, dar mai tîrziu ne-am răcit; pe atunci locuia aici în timpul iernii, ieşea mult în lume şi ne vedeam rar.

— Şi eu am fost în aceleaşi raporturi cu ea; la început ne-am împrietenit foarte repede sau, cel puţin, ea îmi spunea că ii place foarte mult să danseze vals cu mine; iar eu găseam că era o fată foarte drăguţă.

— N-ai fost îndrăgostit de ea?

— Nu.

— Imposibil.

— De ce imposibil?

— Pentru că este atît de drăguţă, încît place tuturor bărbaţilor.

— La prima vedere — da, pe urmă, însă, dacă o cercetezi mai atent, vezi că frumuseţii ei îi mai lipsesc multe.
— Şi ce anume ii lipseşte?
— Idei, sentimente, suflet.
Lida nu răspunse nimiic.
— Degeaba crezi, — continuai eu, — că am putut fi îndrăgostit de Bazaeva; după părerea mea, o femeie trebuie să aibă cu totul altfel de calităţi.
— Şi anume?
— Vrei să le ştii?
— Sigur.
— Ei bine, o femeie nu trebuie să fie fluştu- ratică, ci să-şi iubească căminul, să fie blîndă, dar nu fără tărie de caracter, inteligentă, dar nu pedantă, generoasă, fără a face paradă de asta, să nu fie sentimentală, dar capabilă de o legătură sufletească sinceră şi adîncă, — răspunsei eu.
Demult îmi imaginasem acest tip de femeie ideală pentru Lidia Nikolaevna.
— Dar înfăţişarea fizică? — mă întrebă ea.
— Pe aceasta nici nu vreau s-o definesc. Calităţile morale, pe care le-am înşirat, vor însufleţi în aşa fel trăsăturile chiar neregulate ale chipului său, încît ea va părea mai frumoasă decît cea mai frumoasă femeie din lume.
— Asemenea femei nu există.
— Ba există.
— Aşadar ai întîlnit vreuna?
— Poate.
— Aş fi vrut să văd şi eu o asemenea femeie.
Nu-i răspunsei nimic. Sub trăsăturile acestui chip ideal, mi-o închipuisem chiar pe ea. Tăcurăm cîtva timp.

— Spuneai, Lidia Nikolaevna, că nu vei iubi niciodată pe nimeni? — rupsei eu tăcerea.
— Da.
— Aşadar, nu te vei mărita niciodată?
— Ba am să mă mărit.
— Din interes? ’ ___
— Da, din interes, — răspunse ea.
Şi mi s-a părut că pronunţind aceste cuvinte, zimbea cu amărăciune. _
— Nu m-am aşteptat să aud acest lucru ditt gura dumitale.
— De ce nu te-ai aşteptat? E foarte comod; cel puţin, dacă soţul meu va înceta să mă mai iubească, acest lucru nu mă va îndurera prea mult.
— Nu mai vorbi aşa, nu te cred.
— De ce, doar spun adevărul.
— Adevărul?... — începui eu vorba.
— Ia stai, — mă întrerupse brusc Lidia Nikolaevna, — mi se pare că dincolo se vorbeşte despre mine.
— De ce te nelinişteşte atît? — întrebai eu.

— A, nu, nu-i nimic, — răspunse ea. — Of, ce nesuferită este această Pionova! — adăugă apoi ca pentru ea. *Lydie, où êtes vous?*[1]) — se auzi vocea Măriei Vissarionovna din salon.

— *Ici, maman,*[2]*)* — răspunse Lidia.

— *Venez chez nous*[2]*).*

— Rămîi aici, mă iritorc repede; **e** îngrozitori — spuse ea şi se duse.

Stătui mai mult de o jumătate de oră, **cu** auzul încordat, doar-doar oi prinde ce se vorbeşte în salon; dar degeaba; să mă apropii de uşă şi să trag cu urchea, nii-era ruşine. În sfirşit, se auziră paşi şi crezui că e Lidia Nikolaevna, dar intră Leonid, încruntat şi negru la faţă de supărare.

— De ce stai aici? Haidem în birou, — spuse el. II urmai, cu speranţa că voi afla ceva.

— Pionova vorbeşte cam **prea** mult **astăzi,** — începui eu,

— Ticăloasal... Ce stupide sînt femeile asteal

— Dar ce s-a intirnplat?

Leonid nu răspunse nimic; ştiam că **e de** prisos să stărui.

— **Şi** matematica merge **prost, — începui eu** ca să schimb vorba.

— Da, prost. Tare aş vrea să ies la aerl Hai să facem o plimbare; te conduc pînă acasă; calul meu e gata înhămat.

1 ') Lidia, unde eşti? (în limba franceză) (N. trad.).

2 Aici, mamă (în limba franceză) (N. trad.).

— Bine. Pot să mă duc să-mi iau rămas bun de la ai dumitale?
— Du-te; în timpul ăsta eu mă îmbrac.
În salon, văzui o scenă ciudată. Maria Vis- sarionovna avea lacrimi în ochi; Pionova, care abia tăcuse, îşi lăcea vînt cu batista; Ivan Kuzmici era mai roşu ca de obicei; Lidia Ni- kolaevna, care şedea ceva mai la o parte, parcă slăbise în cîteva clipe. îmi luai rămas bun. Leonid mă conduse pînă acasă. Tot drumul n-a scos un cuvint; numai cînd am co- borit din sanie, m-a întrebat:
— Miine ai să fii aca^ă?
— Da.
— Atunci viu la dumneata.
— Bine, te aştept.

III

A doua zi, abia mă sculasem, cînd Leonid iţi şi făcu apariţia pe uşă, şi, ca de obicei, îşi aprise pipa şi se întinse pe canapea, cu- fundindu-se într-o tăcere deplină; nu-i plăcea să înceapă îndată conversaţia.
— Cei de-acasă sînt sănătoşi? — II întrebai eu.
Eram neliniştit, neştiind ce se întimplase la ei în ajun.
i — Nu ştiu, pe mama n-am văzut-o, iar soră-mea e bplnavă.
— Ce are?
— O doare capul.
— Te-ai întors tîrziu aseară?
— Nu, m-am mai plimbat puţin cu sania.
— Şi musafirii au mai stat mult?
— Nu ştiu; n-am mai intrat în salon. Mi se pare însă că au mai stat, — răspunse în silă Leonfd.
Se vedea că era foarte prost dispus.

— Spune-mi, te rog, Leonid Nikolaici, — reîncepui eu după cîteva clipe de tăcere, — ce fel de om este ace<=t Ivan Kuzmici?
— Nu ştiu ce fel de om e şi chiar mă îndoiesc dacă e om, dar că e prost ca noaptea — asta-i sigur.
— Totuşi la voi e primit ca unul de-ai casei.
— Nu poţi scăpa de el, cu toate că mă căznesc demult să fac ncest lucru,
— De ce?
— Pentru că e principalul nostru creditor,
— Aveţi deci datorii?
Leonid zîmbi.
— Avem.
— Cît?
— Vreo trei sute de mii de ruble de argint.
—Trei sute de mii!... Dar averea voastră e mare?
— Aproape o mie de suflete.
— O, e serioasă.
— Toate ar fi bune, numai că nu face două parale.
— De ce?
— Pentru că treburile merg prost. Tatăl meu a fost un om foarte deştept; cînd s-a însurat cu mama, nu avea nimic, iar ea avea două sute de suflete amanetate; în cinci ani însă, el le-a mărit numărul la o mie, dar de cînd a murit, toate merg alandala: mai intii a ars fabrica, apoi am luat lucrări în antrepriză şi n-am putut face faţă, aşa că am pierdut garanţiile depuse, apoi au răsărit tot felul de avocaţi, care au înghiţit restul.
-- Dar prin ce intîmplare a devenit Ivan Kuzmici creditorul vostru?
— A moştenit pe un frate al său, care avea legături de afaceri cu tatăl meu.

— Şi e mare poliţa lui?
— De vreo treizeci de mii de ruble de argint.
— Cine administrează acum toată averea voastră, cine vă conduce afacerile şi moşia?
— Destinul.
— Dar mama dumitale nu face nimic?
— Mă îndoiesc. Ba plinge şi se vaită că e cea mai nefericită femeie din lume, ba, după ce stă de vorbă cu Pionova, spune la toată lumea că totul e bine şi că s-a aranjat de minune. Nu mai înţeleg nimic.
— În nrice caz, imi face impresia că e o femeie inteligentă.
-- Da, e inteligentă, dar a fost prea răsfăţată de viaţă în trecut. La bunicul meu a trăit fti bogăţie şi n-a făcut altceva declt să frecventeze balurile, iar la tatăl meu la fel; el se uita la ea ca la un soare şi-i făcea toate voile. Ai fost vreodată la noi la parter?
— Nu.
— Păcat. Am să te duc odată. Vei vedea acolo un birou, amenajat special pentru dinsa; numai acela a costat zece mii de ruble de argint; acum însă, praful s-a ales de toate; au mai venit şi grijile pentru afaceri şi mama s-a pierdut de tot.
— Tocmai de aceea eşti dator dumneata să pui ordine în treburi.
— Dar eu ce sînt? Un băieţandru şi atîta tot, iar ca fire sînt un fluşturatic, care nu-i bun de nimic. De lene, umblu zile întregi fără să mă spăl şi fără să mănînc; în toată viaţa mea n-am avut răbdare să citesc pînă la capăt nici măcar o singură carte.
— Totuşi eşti muzician, şi încă un muzician minunat.
— Muzica şi afacerile sînt două lucruri deosebite; muzica îmi place, — răspunse Leonid.

Deşi toate acestea le spunea cu nepăsare, totuşi se vedea bine că încurcăturile din familia sa îl nelinişteau mult. Şi mie mi se părea ciudat mai ales faptul că Maraseev se număra printre creditori.

— Probabil că Ivan Kuzmici, ca bun cunoscut al dumneavoastră, nu vă face neplăceri cu polița lui, — spusei eu.

— Dimpotrivă, e cel mai nesuferit dintre toți creditorii, — răspunse Leonid.

— E într-adevăr atît de lipsit de delicateță?

— N-aş putea spune. Face curte surorii mele *şi* a spus că dacă ea se va mărita cu el, va rupe imediat polița.

Mi se strinse inima.

— Lidia Nikolaevna îl place? — întrebai eu.

— Cum o să-l placă! Doar n-a înnebunit de-a binelea.

— Dar Maria Vissarionovna doreşte această căsătorie?

— Chiar foarte mult.

— Cum se poate să nu-şi dea seama de diferența de virstă şi de educație dintre el şi Lidia Nikolaevna şi, în sfirşt, cum de nu-i vede defectele? Sint sigur că nici ea însăşi nu se va simți bine cu un asemenea ginere; omul ăsta nu are nimic comun cu familia voastră.

Leonid tăcea.

— Şi crezi că această căsătorie se va face? — adăugai eu cu intenția de a-l provoca la discuție.

— Cred că da. Mama o doreşte şi i-a spus Lidiei că de ea depinde soarta întregii familii.

— Care soartă? Doar treizeci de mii de ruble nu reprezintă întreaga voastră avere.

— Asta zic şi eu, dar Lidia crede că aşa e.

— Cum adică?
— Uite aşa, crede şi pace. N-o cunoşti pe această fată; e bunătatea personificată. E de ajuns ca /namă să fie cît de puţin duioasă cu ea şi ea e în stare să-şi dea şi sufletul. Necazul meu cel mai mare e că ţin grozav de mult la ea, şi asta nu pentru că mi-e soră; despre partea asta, aş lăsa-o în plata domnului, dar pentru că e o fată minunată.
— Şi mie îmi place foarte mult Lidia Niko- laevna; pînă şi în înfăţişarea ei e ceva deosebit de atrăgător.
— Aş, ce înfăţişare? Nu-i frumoasă, are însă o fire minunată, e blindă, echilibrată.
Leonid, împotriva obiceiului său, spunea aceste cuvinte cu multă însufleţire.
— Nu pot să nu mă îngrozesc, — continuă el, sculîndu-se şi plimbindu-se în lung şi în lat prin cameră, — la gindul că o femeie atît de admirabilă ar putea să devină soţia unui oarecare Maraseev.
— Cu atît mai mult, eşti dator să te împotriveşti prin toate mijloacele la această căsătorie.
— Nu se poate face nimic. Crezi dumneata că n-am încercat? L-am provocat la discuţie şi il făceam prost aproape în faţă, ca să-l jignesc şi în felul ăsta să-l determin să nu mai vină pe la noi; în sfirşit, i-am vorbit mamei şi chiar Lidiei, dar degeaba.
— Şi ele ce argumente îţi aduceau?
— Nu răspundeau nimic; mama se supăra pe mine şi spunea că sînt încă un copil şi că nu înţeleg nimic, iar Lidia plîngea.
— !n orice caz, asta dă dovadă de slăbiciune de caracter din partea Lidiei Nikolaevna.
— Asta nu s-ar putea spune; cînd te gîn- deşti că ea rezistă de doi ani, şi că în decursul acestor doi ani i se împuie capul cu unul şi acelaşi lucru, repetîndu-i-se

neîncetat) că omul ăsta e îndrăgostit de ea şi că nu are nici un rost să aştepte un logodnic mai bun, fiindcă nu-i frumoasă, că e nerecunoscătoare, capricioasă şi că se încăpăţinează numai pentru a-i face supărări mamei. În locul ei, demult mi-aş fi luat lumea în cap şi m-aş fi băgat undeva servitoare, decît să trăiesc în asemenea condiţii.

— Ivan KTuzmici e bogat?

— Tocmai aici e buba; el promite să ne rupă poliţa şi afară de asta, Pionova ne asigură că are trei sute de suflete şi că nu cere nici o zestre, ba, dimpotrivă, vrea el să-i facă Lidiei trusoul, pe socoteala sa şi că, în sfîrşit, se va ocupa şi de toate treburile mamei. Îţi spun, aici sînt dedesubturi atît de josnice, care determină căsătoria acestei nenorocite fete, încît e greu să ţi le şi închipui.

— Şi parcă tot nu-mi vine să cred că Maria Vissarionovna se lasă călăuzită de asemenea considerente, într-o chestiune atît de importantă cum e căsătoria fiicei sale.

— La ea nu poate fi vorba de nici un[1] fel de considerente, pentru că ea nu are nici un fel de convingeri. În chestia asta, fără discuţie, e influenţată de Pionova; dacă n-ar fi fost femeia asta, cu sfaturile ei, mama s-ar fi gîndit... s-ar fi răzgîndit... apoi ar fi luat-o de la capăt şi aşa ar mai fi trecut timp, pînă cînd s-ar fi ivit poate un alt logodnic cu care ar fi fost de acord şi Lidia.

— Oare influenţa acestei femei de nimic e atît de puternică incit să nu o poţi înlătura? Şi, la urma urmei, pe ce se bazează această influenţă?

— Pe faptul că ea se gudură pe lîngă mama, se extaziază în faţa inteligenţei ei, o linguşeşte admirindu-i frumuseţea şi îi jură prietenie fără

margini, iată care sînt armele ei, iar mama e foarte orgolioasă. înainte, cînd era ti- nără şi bogată, o linguşeau mulţi, dar acum toţi au părăsit-o; Pionova, insă, se poartă cu ea ca şi inainte şi deci, e privită ca o prietenă credincioasă.

— Dar ce urmăreşte femeia asta?

— Poate că o fi luat bani pentru peţit, asta mai mult ca sigur, şi apoi vrea s-o nenorocească pe Lidia, pe care n-o poate suferi.

— Dar de ce?

— Pentru că în general ticăloşii îi urăsc pe oamenii cumsecade, care constituie pentru ei un fel de întruchipare a acuzării.

— îmi face impresia că Pionova nu **e** indiferentă faţă de dumneata.

— Ba chiar dimpotrivă! E îndrăgostită de mine; mi-a mărturisit că ţine la familia mea numai din pricina mea.Asta ar fi trebuit să i-o spui mamei dumitale.
— I-am spus-o.
— Şi?
— A ris.
Astfel Leonid îmi dezvălui toată drama familiei sale. Am mai discutat mult cu el, am căutat diferite soluţii de îndreptare a situaţiei, dar n-am găsit nici una. După plecarea lui, rămăsei frămîntat de ginduri triste. Mă simţeam adînc lovit în dragostea mea pentru Lidia Ni- kolaevna, la gîndul că^ ea trebuie să se mărite şi încă atît de curînd. Mă întristai mult şi mi-era necaz pe Lidia.
În primul moment, mă apucai să-i scriu o scrisoare cu următorul cuprins:
„Poate că îndrăzneala de a-ţi scrie e prea mare, dar dezamăgirea ce am încercat-o în privinţa dumitale a avut un ecou atît de dureros în sufletul meu, încît nu mă pot stăpîni să nu fac acest lucru. Odată, nu ştiu dacă îţi mai aduci aminte, ţi-am vorbit despre idealul meu de femeie şi cred că nu mai e nevoie să-ţi spun că toate acele calităţi minunate la dumneata le-am văzut, dar. dumnezeule, cît de mult ai coborît de la înălţimea acelui piedestal, pe care eu, ca un nebun orbit de dragoste, te asezasem în închipuirea mea. Dumneata te măriţi, ştiu acest lucru, şi mai ştiu că aduci soţului dumitale mintea, sufletul şi libertatea dumitale,
schimbul celor două-trei sute de suflete cafe constituie averea lui. Să nu-mi vorbeşti despre obligaţia de a face acest lucru, despre abnegaţie. Sint convins că asemenea dispreţ, ca să nu zic neglijenţă, faţă de propria-ţi fericire, este mai presus de puterile

unei femei şi dau dovadă... ştii de ce? am oroare să-i spun pe nume: de lipsă de suflet, de insensibilitate, însuşiri pe car^. n-aş vrea să ţi le atribui, şi totuşi vreau să cred că mai ai destule calităţi morale, şi asta mă face să-ţi prezic multe necazuri şi suferinţe, în cazul cînd vei face acest pas nesocotit". z

Aşternind toate acestea pe hirtie, imi propusei să duc Lidiei chiar în aceeaşi zi scrisoarea, dar, amintindu-mi de tot ce-mi spusese Leonid, mi se făcu milă de ea.

„Nu, ea nu-i chiar atît de vinovată" glndii eu. Fară ce-o vrea: las' să se mărite; eu, însă, am să-i rămîn devotat şi pe cît se poate, prieten şi apropiat de ea sufleteşte.

Luind hotărîrea de a mă transforma din- tr-un înflăcărat adorator într-un umil prieten fără pretenţii, îmi pusei întrebarea: ce fel de om e acest Maraseev? Poate că Leonid e prea pornit 'mpotriva lui; poate că, deşi nu-i prea inteligent, e un om bun la suflet, poate că o iubeşte cu adevărat pe Lidia Nikolaevna, şi există chiar dovezi în acest sens: doar sacrifică mii de ruble pentru ea. De asemenea, poate că va deveni un soţ bun, care să fie în stare, dacă nu s-o facă pe deplin fericită, cel puţin să-i asigure o viaţă tihnită. Intenţia mea era să fac chiar a doua zi o vizită lui Maraseev şi să-l văd la el acasă; de fapt, eram chiar obligat să fac acest lucru, căci el fusese la mine în urmă cu două săp- tămîni şi eu nu-i întorsesem încă vizita.

IV

Ivan Kuzmici locuia în cartierul Gruzinii. Pină la el am făcut vreo două ore şi jumătate, pentru că a trebuit să parcurg mai întii vreo cinci verste pe străzile mari şi apoi să străbat cel puţin zece străduţe, înainte de a da

de locuinţa lui. Casa în care locuia e«a pe jumătate ruinată şi avea intrarea prin curte; traversind această curte, în care se aflau nişte graj'duri şi magazii noi, era cît p-aci să mă împotmolesc în noroi. Dedusei imediat că Ivan Kuzmici şi-a ales locuinţa în aşa fel, încît să ofere mai mult confort cailor decît lui. În antreul mic şi întunecos fusei intimpinat de un lacheu, care închise repsde uşa de la salon şi se postă în faţa mea, ca şi cînd ar fi vrut să-mi taie drumul.

— Ivan Kuzmici e acasă? îl întrebai eu.El îmi spuse încurcat: — Nu ştiu, e acasă, da* s-ar putea să doarmă! Aşteptati să vă anunţ, — adăugă el şi intră în salon, inchizind iarăşi uşa după el. Peste cîteva clipe se întoarse, ducind o tavă cu o carafă goală şi resturi de plăcintă. Apoi fugi repede în tindă, de unde se întoarse cu un lighean şi un prosop, cu care intră din nou în salon. Situaţia mea devenea penibilă; stăteam în picioare, în semiîntuneric, fără să-mi scot mantaua şi galoşii, într-un miros înăbuşitor, care venea de la nişte hamuri, unse proaspăt cu untură de peşte şi atirnate acolo. Lacheul mai veni de cîteva ori în fugă după cizme, haină, perie de cap, care se aflau toate aici, în antreu şi, în sfirşit, mă lăsă să intru. Ivan Kuzmici mă intimpină cu braţele deschise, mă îmtrăţişă şi mă sărută zgomotos. Neaştep- tiifdu-mă la asemenea manifestaţie călduroasă, mă dădui ciţiva paşi înapoi şi-i privii mirat faţa, care nu numai că era roşie, dar ardea ca focul, iar privirea îi era foarte tulbure. Era însoţit de o namilă de bărbat, cel mai înalt şi cel mai gras om pe care l-am văzut în viaţa mea, cu o mustăţă pînă la urechi, cu un ciuf pe frunte şi cu o barbă enormă, aşa încît Ivan Kuzmici, care era destul de gras şi eu care nu eram tocmai mic, păream nişte copii pe lîngă el; pe scurt, cînd il vedeai prima dată, te treceau fiorii. El mă salută apropiindu-şi căl- cîiele cu atîta putere, încît se cutremură toată podeaua. Ivan Kuzmici după ce-mi strînse încă
0 dată mîna, se rezemă de sobă.

— Sînt foarte bucuros, — începu el, şi limba
1 se împleticea în gură, — daţi-mi voie să vă prezint,
— adăugă el, arătînd spre namila aceea, — pe
priatenul meu Serghei Nikolaici, iar dumnealui e
profesorul Măriei Vissario- novna. Foarte bucuros...
mă iertaţi, vă rog, nu vă aşteptam; abia rn-am trezit
din somn, vă rog, iartaţi-mă... Fiţi buni, domnilor, şi
poftiţi În salon. Serghei Nikolaicil Nu mai face mof-
turi. Doar nu ne cunoaştem[1] de ieri de alaltăieri; asta-i
curată măgărie... Iertaţi-mă, vă rog, sîntem buni
prieteni, — îi tot da zor gazda care, în sfîrşit, intră în
salon, clătinîndu-se. Nu mai răminea nici o îndoială că
era beat mort. Noi îl urmarăm; uriaşul era şi el bine
băut, numai că pentru el aşa ceva era floare la ureche;
toată băutura ii ieşea prin transpiraţie, care-i apărea
în broboane mari pe frunte; deşi le ştergea neîncetat,
ele tot reapăreau.
În aşa zisul salon, mobilat cu un divan obişnuit de
lemn şi cîteva scaune, şedea un tînăr ofiţer şi pufăia
din pipă. Ceea ce mă izbi în deosebi la el, fu faţa lui
extrem de uscăţivă, toată plină de pete cafenii,
caracteristice unui bolnav de ficat.
Ivan Kuzmici făcu din nou prezentările.
— Daţi-mi voie să vă prezint: locotenentul
Danovici şi profesorul Măriei Vissarionovna; vă rog să
vă iubiţi ca fraţii.
De ce ne ruga el să ne iubim ca fraţii, n-am priceput.
Plecai ochii, locotenentul zimbi şi ne salutarăm.
— Sînt foarte bucuros, zău aşa; întîi a venit la
mine Serghei Nikolaici, apoi şi domnul Danovici... apoi
ai venit şi dumneata: vă mulţumesc... vă rog, însă, să
mă iertaţi; sînt bucuros de oaspeţi, mă iertaţi... —
bolborosi Ivan Kuzmici plecîndu-şi capui. Locotenentul

clătină din cap; namila nu-şi lua ochii de la mine. începui să mă simt încurcat şi stingherit.
— Pe cine meditaţi la Maria Vissarionovna? Pe Leonid sau pe fetiţe? — mă întrebă el cu o voce de bas, neobişnuit de groasă.
— Pe Leonid. — răspunsei eu.
Serghei Nikolaici îşi drese vocea.
— Bun băiat. Leonid, — continuă el, — cu toate că pe la mine nu prea vine, nu-i vorbă că nici eu n-am mai lost pe la ei demult; e aproape un ani... Tot nu mă simt bine.
Nu se simte bine... îmi venea să rid; mai cu- rind ţi-ar veni să crezi bolnav un pui de elefant decît aşa o namilă.
— Soţia mea se duce des pe la ei; n-aţi În- tîlnit-o acolo? — mi se adresă din nou Serghei Nikolaici.

Soţia dumneavoastră? — întrebai eu, ne-ghicind încă cine este acest domn

.Da Pionova; am onoarea să fiu domnul Pionov, iar doamna Pionova este drăgălaşa mea consoartă, fidela mea soţie, tovarăşa mea de zile negre.
— Am cunoscut-o, — răspunsei.

Iată, deci, cine era soţul doamnei Pionova; nu degeaba nu-I aducea ea la familia Van- kovski, pretextind că-i place să stea mai mult pe acasă.
— Bine că-mi adusei aminte de soţie, — continuă Pionov, adresindu-se gazdei. — Mi-am aprins paie în cap cu ea, din pricina murgului tău; mă tot întreabă de ce l-am cumpărat; nu-i place, la stai, ce te posomorişi?
— Murgul meu? — îi răspunse Ivan Kuzmici, — e un cal straşnic, frate dragă; dacă mi-ar pica ocazia, pe unul d-ăsta aş da pe loc o mie de ruble.
— Ia-ţi-l înapoi, ţi-l dau cu cinci sute.
— Dă-mi-l, îl iaul... Ce, crezi că nu-l iau?
— Ia-l, deşi eu nu mă îndur de el. Dacă n-ar fi cucoana mea, nu m-aş despărţi de cal.
Locotenentul se uită la mine şi zîmbi ironic.
— Cucoana... cucoana, — zise Ivan Kuzmici, — cucoana ta, frate dragă, e simpatică; cînd am s-o văd, am să-i sărut minuşiţa, dar tu nu te pricepi de loc la cai; ce spuneai despre armăsarul ăla cu coama albă?
— Ce spuneam?
— Ce spuneai? Nu-ţi aduci aminte? Spuneai că e un cal prea gras şi, cînd colo, ai văzut cum a fost! La ce voiai să-l bagi în herghelie?
Aştia nu merg în herghelie; ce-mi tot îndrugi acolol ,
Pionov nu răspunse nimic.
Mă sculai să plec.
— La revedere, Ivan Kuzmici, — ii zisei eu, salutindu-l.
— Fii bun, te rog din suilet, mai stai, — imi răspunse el dind din mîini, — iartă-mă, poate te-ai plictisit la mine, dar eu m-am bucurat din toată inima.

Dă-mi voie să-ţi ofer cel puţin o pipă; fii bun, fumează cel puţin o pipă.
— Bine, mai stau, — răspunsei eu şi mă aşezai.
— Fomkal —• strigă Ivan Kuzmici. — Adu o pipă
— Sînt foarte bucuros că ai poftit pe la mine, dar te rog să mă ierţi; nu prea mă simt bine azi; m-o încerca vreun guturai?
Între timp, Pionov se sculă, tuşi parcă cu înţeles şi se îndreptă spre altă cameră, fără să intre în ea, căci, după cum observai în oglindă, se opri în pragul uşii şi începu să facă tot felul de semne şi să-l cheme cu mîna pe Ivan Kuzmici; dar acesta nu observa nimic.
— Ivan Kuzmici, te cheamă, — ii spuse locotenentul.
Ivan Kuzmici îşi înălţă capul şi, observin- du-şi prietenul, se sculă şi abia nimeri uşa; celălalt începu să-i şoptească ceva la ureche, dar el dădea doar din cap şi, în sfirşit, ieşiră amindoi.
— Bine s-au mai cherchelit, — spuse în urma lor locotenentul, adresindu-mi-se.
— Dar ce e la ei astăzi? — il întrebai eu.
— Nu ştiu; cînd am venit eu, erau gata făcuţi; de-aítfel asta li se întimplă destul de des. II cunoaşteţi de mult de Ivan Kuzmici?
— Nu, viu astăzi pentru prima dată la el; ia spuneţii-mi, vă rog, e om cumsecade?
— E cumsecade el, numai că are patima băuturii. A fost în acelaşi regiment cu mine; din cauza patimei lui, colonelul i-a cerut pe faţă să-şi dea demisia din armată. Camarazii erau supăraţi pe el, fiindcă făcea de ris întregul regiment.
La auzul acestor cuvinte, mă simţii acoperit de o sudoare rece; deşi faţa pătată a interlocutorului meu vădea un om plin de venin, căruia nu prea îi place să-

şi vorbească de bine semenii, totuşi, în cazul acesta, probabil că spunea adevărul.
— Dar ce învirteşte el aici, la Moscova? — il întrebai eu.
— Nimic, se ţine de chefuri. Spune că vrea să se însoare. Nu ştiu cine e fata care se va mărita cu el, dar mare curaj din partea ei să ia un asemenea om.
— Dacă e om bun şi are să ţie la soţia sa, poate că se va lăsa de băutură, — spusei eu.
— Mă îndoiesc! Prea i-a intrat în singe obiceiul ăsta, — obiectă locotenentul.

Mai spuneţi-mi, vă rog: e bogat sau nu

— ?Avere are; i-a rămas mult de la fratele său, dar duce o viaţă foarte dezordonata. Numai burtosul ăsta de Pionov îl trage pe sfoară cu vreo două mii de ruble de argint pe an, fie că i le stoarce la cărţi, fie cu tot felul de cai.
— Sint prieteni?
Mai încape vorbă; prieteni de chefuri!...
Iată dar cum se explică grija mare a Pio- novei pentru Ivan Kuzmici. Dumnezeule! Cum e posibil ca eu şi Leonid să nu reuşim să împiedicăm urzelile lor? Aş fi putut să-l mai des- cos pe locotenent, dar Ivan Kuzmici şi Pionov 6e întoarseră. Probabil că mai băuseră ceva. Era peste puterile mele să mai rămin. Dădui iarăşi să-mi iau rămas bun. Ivan Kuzmici, însă, nu mă lăsă.
— Mă îndatorezi mult, te rog să mai rămii; cred că nu te-am supărat cu nimic; dar ce-ar fi dacă... mă iertaţi, dacă aţi lua cel puţin un pahar de şampanie, ce-ar fi; am avut cinstea să te cunosc la Maria Vissarionovna, pe care o iubesc şi o respect. Iată, Serghei Nikolaici ştie cît o respect, iar dacă... atunci sînt vinovat. Cine nu-i păcătos în faţa lui dumnezeu şi vinovat în faţa ţarului...
— Trebuie să mă duc la curs, Ivan Kuzmici.
— O să te duci şi acolo, nici o grijă, dumnezeu să-ţi dea sănătate, dar şampanie tot bem; mă ier'i, altfel nu se poate.
— Îti mulţumesc, dar nu beau. Dă-mi voie să plec, — spusei eu hotării
Ivan Kuzmici se supără.
— Dumnezeu să te aibă în pază, pleacă, ce să-ti iaci Dumneata esti un om cu carte, pe r.ind noi sintem oameni simpli, ce să-i facil Dumnezeu să te aibă în pază, dar ce-ar fi dacă... — N-am mai aşteptat să-şi termine vorba şi am plecat.

— Dă-mi voie cel puţin să te conduc, ce înseamnă asta?... — spuse el şi se luă după mine.
Oricit de mult m-am grăbit eu să-mi îmbrac mantaua, tot a avut timp să mă ajungă în prag BL. cînd să-mi dea mîna, se clătină atît de tare, incit cu siguranţă că ar fi căzut în noroi, dacă nu l-ar fi prins lacheul de braţ.
Mă intorsei acasă foarte revoltat. Leonid are perfectă dreptate! Se zice că-i om bun, dar ce folos dacă-i beţiv, şi încă un beţiv respingător şi prost. Seara mă dusei la Leonid ca să-i povestesc tot ce-am văzut; îl găsii stînd în poziţia lui preferată, adică lungit pe canapea.
— Am fost azi la Ivan Kuzmici, — începui eu,
— Pentru ce?
— Aşa, am vrut să-l cunosc mai bine.
— Şi ce-ai aflat?
I-am povestit din fir a păr scenele la care fusesem martor şi ce-mi spusese locotenentul.
Leonid asculta în tăcere şi numai petele roşii ce-i apăruseră pe faţă trădau ce se petrecea în sufletul lui. îmi păru chiar rău că i-am spus.
— În orice caz, — incheiai eu, — trebuie să comunicăm toata acestea mamei dumitale şi Li- diei Nikolaevna.
— Acum e prea tîrziu, ieri el a fost anunţat că Lidia şi-a dat consimţămintul.
— Leonid Nikolaicil — exclamai eu. — E o cruzime, e necinstit din partea noastră să ascundem asemenea lucruri.
— Lidiei nu mai are rost să-i spunem nimic, mamei insă — poate că da.
— Şi cînd ii spunem?
— Chiar acum; mergem la ea.
— Îi spun eu?

— Nu, am să-i vorbesc eu, ca din partea mea. În antreu am fost anunţaţi că a venit Pio- nova.
— Ar mai fi momentul potrivit?—întrebai eu.
— De ce nu, cu atît mai bine, — răspîinse Leonid. Intrarăm în salon. Maria Vissarionovna se sfătuia probabil în vreo chestiune cu prietena sa. La intrarea noastră, amindouă tăcură. Cînd il văzu pe Leonid, Pionova dădu ochii peste cap şi ii aruncă o astfel de privire, incit mi-era mie ruşine pentru ea.
— Iată, dumnealui a fost chiar acum la Ivan Kuzmici, — începu el direct, arătînd spre mine. Amindouă femeile se uitară nedumerite una la alta, nepricepînd ce rost are această introducere.
— Era şi soţul dumitale acolo, — adăugă el, adresindu-se Pionovei.
— L-aţi văzut pe soţul meu? — mi se adresă ea mie.
— Da.
— L-aţi cunoscut?
— Da.
— îmi pare foarte bine. Îi plac foarte mult tinerii; sînt slăbiciunea lui.
— Acum e acasă? — o întrebă Leonid.
— Sigur că da.
— Credeam că a mai rămas la Ivan Kuz- mici; beau acolo în doi de dimineaţă, Ivan Kuz- mici s-a îmbătat în aşa hal, încît abia se mai ţinea pe picioare, — o tăie el scurt.
Maria Vissarionovna se făcu albă la faţă. Pionova se aprinse ca focul.
— Leonid, încetează cu minciunile, — i se adresă mamă-sa pe un ton aspru. — De cînd ţi-am poruncit să nu mai îndrăzneşti să te exprimi în felul acesta despre un om pe care îl cunosc demult şi îl stimez.

— S-a îmbătat... nu se ţine pe picioare... nu înţeleg nimic şi nu ştiu ce a fost la Ivan Kuz- mici; o fi fost vreo masă, în orice caz, soţul meu a venit acasă complet treaz. îmi vine chiar să rîd cînd aud asemenea calomnii, — spuse Pionova.

— Am dat să-i răspund, dar Leonid mi-o luă înainte.Nu-ivorba despre soţul dumitale, ci despre Ivan Kuzmici, care la noi nu se atinge nici măcar de un pahar de lichior, iar acasă îi trage cu sticla. Ce ţi-a spus despre el fostul lui camarad? — zise el adresindumi-se mie.
— Ji-am povestit, — îi răspunsei eu.
— Dintre foştii lui camarazi, nici unul nu poate spune ceva rău despre el; toţi l-au adorat la regiment; soţul meu a făcut serviciul cu el, de pe cînd erau iuncheri, aşa că-l cunoaşte mai bine dacit oricine pe Ivan Kuzmici.
— Dumneata întotdeauna îl lauzi; dar, ia spune, pentru ce a fost dat afară din serviciu?
— Cum a fost dat afară?
— Foarte bine, a fost dat afară.
Pionova începu să rîdă forţat.
— Vai de mine, vai de minei Ce nu scornesc pe seama luil Ivan Kuzmici, dat afarăl Ivan Kuzmici!... — exclamă ea pe un ton, ca şi cînd acest lucru ar fi fost atît de imposibil, cît de imposibil e să-ţi vezi ceafa. — Auzi, Maria Vis- sarionovna, ce-au mai născocit? Dumneata ştii bine din ce cauză a demisionat Ivan Kuzmici din armată şi auzi, cică a fost dat afarăl Ha, ha, ha...
— Dumneata eşti aceea care născoceşti cele mai multe, — ii răspunse Leonid.
Pionova se mulţumi să dea doar din umeri.
— Leonid Nikolaici simte o deosebită plăcere să-mi spună obrăznicii. Nu ştiu pentru ce merit acest lucru, — spuse ea dind trist din cap,
— Pină la urmă mă scoţi din răbdări, Leonidl — ii spuse amenin ţător Maria Vissario- novna. — Oh, dumnezeule marel Ce iemeie nenorocită sînt;

toată viaţa trebuie să sufăr din cauza tuturor, — adăugă ea şi începu să plîngă.

— Linişteşte-te, Maria Vissarionovna, te implor, menajează-te pentru micuţii dumitale. Leo- nid Nikolaici a spus-o numai aşa, n-are să te mai necăjească.

— Dumneata o necăjeşti, nu eu, — răspunse acesta.

— încetează odată, Leonid! — exclamă din nou Maria Vissarionovna. — Dragă Lizaveta Nikolaevna, spune-i să plece; o să mă bage în mormînt, nu altceva.

— *Cher Léonide, ayez pitié de votre mère* [*]), — i se adresă Pionova cu vocea ei neplăcută, pe care căuta s-o facă imploratoare.

Leonid se sculă şi ieşi, trintind uşa şi lăsin- du-mă într-o situaţie'din cele mai delicate. Maria Vissarionovna continua să plîngă. Pionova încerca mai departe să o consoleze. Eu mă fistîcisem atît de tare, încît nu ştiam ce să fac, să mai rămîn sau să plec. Deodată, uşa se deschise şi apăru Ivan Kuzmici, care arăta ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic; afară de ro- şeaţa ochilor şi faţa ceva mai buhăită ca de obicei nu-i rămăsese nici o urmă din beţia de dimineaţă. Pionova se fistici la început, dar văzindu-l pe Maraseev în starea lui obişnuită îmi aruncă o privire ironică. Maria Vissario- novna îşi şterse lacrimile şi răspunse călduros la salutul oaspetelui.'După ce salută doamnele, Ivan Kuzmici îmi strînse şi mie mîna, prietenos. Nu-mi amintesc cum am mai stat citva timp, cum mi-am luat rămas bun de la toţi şi cum am ajuns la Leonid, pe care l-am găsit stînd la masă, cu capul proptit în mîini; părea că plînge. N-am vrut să-l tulbur şi mai mult, de aceea îmi luai rămas bun în tăcere şi plecai.

[*]) Dragă Leonid, fie-ti milă de mama dumitale (în limba franceză). (N. trad.)

V

Sosi luna mai. Trebuia să dau examenul de absolvire. În curind aveam să-mi iau' rămas bun şi de la universitate, şi de la Moscova şi de la familia Vankovski. Soarta Lidiei Nikola- evna era pecetluită; se logodise cu Maraseev, deşi acest lucru nu era anunţat oficial. Nunta urma să se facă probabil în curind, fiindcă i se şi pregătea trusoul. Pionova nu-şi mai încăpea în piele şi venea la ei de cîte şapte ori pe zi.Marila Vissarionovna căzu şi mai mult sub influenţa prietenei sale; de dimineaţa, cum făcea ochi, trimitea imediat după ea. Se spunea că Maraseev inchiriase o locuinţă elegantă; arăta foarte bine şi petrecea zile întregi la familia Vankovski. Faţa nu-i mai era atît de buhăită şi de roşie.

Lidia Nikolaevna nu lua parte în nici un fel la pregătirile de nuntă, dar cu logodnicul se purta prietenos. Cîteodată îmi era necaz pe ea, însă de cela mai multe ori o compătimeam. Cu toate că şi eu mă duceam zilnic la ei, aproape că nu ne vedeam; aveam impresia că mă ocoleşte.

Leoţjid în aparenţă era liniştit. Mă bucura mult faptul că începuse să înveţe, şi cu acest prilej am putut să-mi dau seama cu ce aptitudini strălucite era înzestrat. Cú puţin ajutor din partea mea, învăţase în două săptămini, toată matematica de liceu şi şi-o însuşise destul de satisfăcător. Despre nunta surorii sale vor- bea puţin. Odată îl întrebai dacă i-a spus Lidiei Nikolaevna ce aflasem despre logodnicul ei, dar el îmi răspunse că nu, şi mă rugă ca nici eu să nu-i pomenesc nimic; pe urmă, îmi povesti că Ivan Kuzmici a aflat de la Pionova toată discuţia noastră, cu privire la el şi că a avut o explicaţie cu Maria Vissarionovna; a recunoscut că într-adevăr atunci fusese ameţit; s-a

jurat însă că toată viaţa lui nu va mai pune nici o picătură de vin în gură. Mai spunea că la rugămintea mamei sale, unul dintre cunoscuţii lor, s-a dus la fostul lui comandant de regiment şi a iuat informaţii despre el; şi se pare că acela i-a dat asigurări că Ivan Kuzmici este cel mai cumsecade om din lume.
Toate ar fi fost bune, dar îmi făcea impresia că Leonid credea foarte puţin din toată povestea asta, iar sufletul meu era apăsat de presimţiri grele; o voce lăuntrică îmi spunea că va fi rău, că se va întimpla o nenorocire!
Maria Vissarionovna, care era supărată pe fiul său, era supărată şi pe mine. În tot acest timp nu mi-a răspuns niciodată la salut şi nu mi-a adresat nici un cuvînt; dar, pe neaşteptate, odată, pe cînd eram la Leonid, trimise după mine şi mă rugă, dacă am puţin timp liber, să trec pe la dînsa. Leonid zimbi. Mă dusei. Ea mă privi neobişnuit de prietenos şi, ceea ce nu se întîmplase niciodată înainte, îmi oferi singură o ţigară.
— Am vrut mai demult să te întreb, — începu ea, — ce-i cu Leonid, are de gînd să se îndepărteze cu totul de mine?
— Ce vă face să credeţi asta? —< ii întorsei eu întrebarea.
— Pentru că nu-l văd de loc: ce vrea să arate prin asta?
— Crede că dumneavoastră sinteţi supărată pe el din cauza ultimei discuţii, la care am luat şi eu parta.
— Nu puteam să nu mă supăr pe el atunci; prea şi-a permis multe.
…. Dar ce şi-a permis? Tot ce-a spus, n-a spus decît din sincera dorinţă de a contribui la binele Lidiei Nikolaevna.

— Din .sincera dorinţă de a contribui la binele Lidiei Nikolaevna? Dar drept cina mă luaţi dumneavoastră domnilor? Credeţi oare că eu doresc mai puţin fericirea fiicei mele, decît dumneata şi Leonid, sau că' sînt atît de proastă, incit să nu-mi dau ssama de nimic? Nici unul din copiii mei nu mă poate învinui că n-am pus fericirea lor mai presus de persoana mea, — imi spuse Maria Vissarionovna pe un ton grav.

Eram convins că tirada i-o concepuse Pionova şi că toată această mulţumire de sine în ce priveşte îndeplinirea datoriei ei de mamă, tot ea i-o insuilase.

— Mă surprinde acest lucru, — continuă Maria Vissarionovna — pentru că, înainte n-am observat niciodată nimic de felul acesta în purtările lui Leonid şi nu ştiu de unde şi-a însuşit asemenea obiceiuri.

Am înţeles că făcea aluzie la mine.

—Dumneata eşti prieten cu el; fă-l să priceapă că e un păcat să se poarte în felul acesta cu mama sa.

— Leonid Nikolaici vă iubeşte şi vă respectă şi fără sfaturile mele, — replicai eu.

— Atunci de ce fuge de mine? Şi dumneata ai mamă, şi cum i-ar fi venit dacă ai fi ocolit-o? Şi-apoi, ce sînt fasoanele astea? Stă în biroul lui, de parcă ar ii la închisoare, n-a mai dat pe aici de mai bine de o lună. Mi-e şi ruşine de cunoscuţii mei. Toţi mă întreabă ce **s-a** întimplat cu el de nu-l văd; şi eu ce pot să le răspund?

„Nu toţi cunoscuţii, ci numai Pionova te întreabă, fiindcă ii e urît fără el", gîndii eu.

— Leonid Nikolaici va verii imediat, dacă ti porunciţi, — spusei eu cu glas tare.

—- Dar dacă nu vine?

— Va veni.
— Nu; văd că nu-l cunoşti; e foarte încăpăţînat; pun rămăşag că nu vine.
— Mă rog.
— Du-te şi te vei convinge singur.
Mă dusei şi ii spusei lui Leonid despre ce e vorba şi, aşa cum mă aşteptasem, el mă urmă îndată. Maria Vissarionovna se bucură pe de o parte pentru că, iubindu-şi fiul, ii venea greu să stea certată cu el, iar pe de alta, cred, mai ales pentru faptul că îndeplinise dorinţa prietenei sale, Pionova, şi se împăcase cu Leonid. Totuşi, căută să-şi ascundă satisfacţia şi pe faţa ei apăru un zîmbet ironic.
— Chiar acum am pus rămăşag pentru tine, — începu ea.
Leonid tăcea.
— Eu susţineam că n-ai să vii.
— Iată că am venit, — răspunse Leonid.
— De ce eşti aşa de posomorit, tot mai binevoieşti să fii supărat pe mine?
— Nu sînt supărat, dar n-am făcut altceva decît să iau apărarea surorii mele. Cînd trebuia să te superi pe mîne, nu te superi, iar cînd nu trebuie, te superi.
— Eu nu mă pot supăra pe tine. Dar trebuie să-ţi fie ruşine să fii atît de nerecunoscător faţă de mine.
Leonid tăcea.
— Nu pot pricepe, — continuă Maria Vissarionovna, — de unde şi pînă unde porţi tu atîta grijă Lidiei, doar ea singură şi-a ales partida asta.
— Niciodată n-ar fi ales-o, dacă timp de doi ani n-ai fi stăruit atîta şii nu i-ai fi cerut să facă acest sacrificiu.

— Leonid, să lăsăm discuţia asta; dacă ai venit să mă superi din nou, mai bine nu veneai.

Nici prin cap nu-mi trece să te supăr, vreau numai să spun, şi o voi spune întotdeauna sus şi tare, că dacă o măriţi pe Lida cu acest om, o nenorocesţi.

Maria Vissariovna zîmbi ironic.

— Un prost... Un beţivan, — continuă Leonid, — nimeni nu ştie ce avere are... Ne şantajează cu poliţia lui care, în situaţia noastră, nu înseamnă nimic, şi dacă, în sfirşit, ne pune sula în coastă să-i plătim, mai bine să vindem tot, numai să scăpăm de el.

Vrînd să iau partea lui Leonid, mă amestecai şi eu în discuţie.

— E un mare risc, nu numai pentru Lidia Nikolaevna, dar şi pentru orice fată să se mărite cu Ivan Kuzmici; asta-i părerea generală despre el; este şi părerea unui fost camarad de al lui, un om pe care l-am cunoscut la el în casă.

Maria Vissarionovna tăcea. Se părea că argir mentele noastre o puseseră pe ginduri, instinctul ei de mamă ii spunea că trebuie să fie de partea noastră şi poate că am fi reuşit s-o determinăm să schimbe multe, dacă n-ar fi picat tocmai atunci Pionova. Maria Vissarionovna ii recunoscu de departe paşii şi, din- tr-odată, se schimbă; nu ne răspunse nimic şi, cînd aceasta intră, o duse indată în dormitorul său, de sigur de teamă ca nu cumva să reluăm discuţia.

A doua zi il întrebai pe Leonîd dacă discuţia noastră a avut vreo urmare.

— Nici una; cu mine mama e la fel de afec- toasă.

— Dar în privinţa Lidiei Nikolaevna ce spune?

— Vechea poveste, că nu mai e nimic de făcut.

Cît despre mine, m-am convins şi eu că orice încercare de a o convinge pe Maria Vissarionovna era absolut inutilă; dar în definitiv Li- dia Nikolaevna ce crede şi ce simte? Cu toate că Leonid mă rugase să nu-i pomenesc nimic despre logodnicul ei, luai totuşi hotărirea ca, la primul prilej favorabil, dacă nu s-o întreb direct, cel puţin să aduc vorba despre această chestiune, ca să-mi pot da seama de sentimentele ei în privinţa viitoarei căsătorii; nu mă lăsam inşelat de calmul ei aparent, mai ales că slăbea de la o zi la alta. Am terminat examenele şi mai rămăsese numai o săptămină pînă la plecarea mea dii\ Moscova. Mă dusei de dimineaţă la Leonid şi luai pnnzul la el. Pe la orele şapte seara, Maria Vissarionovna, împreună cu viitorul ei ginere, plecaseră pînă la podul Kuznetki. Leonid se duse în salon; îl urmai; el se aşează la pian şi începu să cinte una din sonatele lui Beethoven. L-am auzit de multe ori cîntînd, şi de obicei îmi plăcea cum cintă, insă niciodată n-a produs asupra mea o impresie atît de puternică ca atunci; de data asta cînta cu atîta patimă, ca şi cum inima sa îndurerată ar fi vrut să-şi exprime tot aleanul prin sunete. Atunci intră şi Lidia Nokolaevna.

— Am venit să-l ascult şi eu pe fratele meu, — souse ea şi se aşează lîngă mine.

Leonid continua să cinte, fără a se sinchisi de noi.

— Pleci curînd? — mă întrebă Lidia Niko- laevna în şoaptă.

— Peste o săptămînă.

— Să nu ne uiţi, îmi pare rău pentru fratele meu, el ţine mult la dumneata şi are să-i fie unt singur.

— Ce să fac, cal puţin ne vom scrie din cînd în cînd, — răspunsei eu.

Tăcurăm cîteva clipe.
— Ai auzit că mă mărit? — reîncepu ea cu un glas abia şoptit.
— Am auzit.
— Îţi place alegerea pe care am făcut-o? Tăcui.
— E un om foarte bun. Continuai să tac.
— Îi plac demult.
— Cred şi eu, cum să nu-i placi, — răspunsei eu în sfîrşit.
Şi în vocea mea, împotriva voinţei mele, se simţea ciudă.
— Nunta o veţi face curînd? — continuai eu.
— Nu ştiu.
— Unde vă veţi stabili cu locuinţa?
— Nici asta n-o ştiu, habar n-am de nimic... Pentru ce e supărată mămica pe fratele meu?
— Din pricina dumitale.
— Of, doamne! Presimţeam eu lucrul ăsta. Convinge-l, te rog, să n-o mai supere, are ea destule necazuri pe cap, ce să-i mai facem şi noi altele!
— N-are nici o vină; fn locul lui aş fi făcut şi mai mult, — obiectai eu.
— Ce-ai fi făcu;?
—- Aş fi încercat să te conving pe dumneata. --> Şi dacă nu te-aş fi ascultat?
— Nu cred.
— Nu, hotărît, nu te-aş fi ascultat; poate aş fi fost de părerea dumitale, dar nu te-aş fi ascultat, pentru că eu nu dispun de mine.
Tăcurăm din nou.
— Mi-e martor dumnezeu cît de devotat sînt familiei dumneavoastră, — reîncepui eu, — cît de sincer ţin la fratele dumitale şi cît de mult iţi doresc

fericirea. Sînt convins că vei fi o soţie blîndă şi admirabilă; pe viitorul dumitale soţ însă nu-l cunosc.

— El mă iubeşte.

— Eşti sigură? Dar dumneata îl iubeşti?

— M-am obişnuit cu ideea de a-i fi soţie şi îl respect pentru prietenia lui statornică faţă de noi.

— Lidia Nikolaevna, nu cumva încerci să-te înşeli singură? Ivan Kuzmici nu e soţul potrivit pentru dumneata; mi-ai spus cîndva că te vei mărita din interes, pentru că e mai comod, şi atunci nu te-am crezut.

— Cum le ţii minte pe toatei

— Nu-i atît de greu, pentru că spusele dumitaUTse confirmă, deşi nu pot crede în ruptul capului că eşti condusă de un sentiment atît de meschin.

— De ce?

— Pentru că el se potriveşte numai acelor femei de nimic, care nu sînt în stare să iubească şi pe care nimeni nu le poate iubi.

— Dar dacă sînt şi eu una dintre acelea?

— Dacă-i aşa, atunci ia seama, să nu dai greş în socoteli.

— Nu, nu sînt dintre acelea, nu mă învinui degeaba, sînt multe lucruri pe care nu le ştii.

— Ştiu destule, — replicai eu, — şi cu toate astea te condamn... vrui eu să adaug, dar, uitindu-mă la Lidia Nikolaevna, mă oprii deodată; avea ochii plini de lacrimi. Leonid se uită şi el la noi, se opri, se sculă şi mă luă la el în birou.

— Ce-ai discutat cu Lidia? — mă întrebă el.

I-am povestit cuvint cu cuvint tot ce-am vorbit. El se arătă nemulţumit.

— La ce bun? Nu-i mai spune nimic; are destule pe cap şi fără vorbele noastre, — îmi zise el şi oftă.

i

VI

După această intimplare n-am mai văzut-o pe Lidia Nikolaevna decît o singură dată şi asta la o serată de gală, eveniment care, deşi indirect, se leagă de subiectul povestirii mele- Cînd am primit invitaţia, la început n-am vrut să mă duc, dar m-a convins Leonid, căruia mama sa ii ceruse cu insistenţă să vie şi ej la serată.

Mă dusei împreună cu Leonid şi găsirăm acolo destul de mulţi musafiri. Ivan Kuzmici în- chiriaşe într-adevăr o casă luxoasă pe care **o** mobilase splendid. Trebuie să mărturisesc că nu sînt de loc un om pretenţios, am colindat prin cele mai îndepărtate colţişoare de provincie, în capitală am locuit prin tot felul de camera mobilate, am fost prin cele mai ordinare cîr- ciumi, dar oaspeţi mai ciudaţi ca invitaţii lui Ivan Kuzmici rar mi-a fost dat să întilnesc. Cucoanele erau de un soi cu totul aparte, fără a mai vorbi de obiectul discuţiilor lor şi de modul lor de exprimare; dar chiar înfăţişarea şi toaletele lor erau d3-a dreptul uluitoare; astfel, de pildă, una dintre ele, o cucoană de virstă mjlocie, avea vreo opt negi pe faţă, alta, domnişoară probabil, era atît de slabă, incit rochia atîrna pe umerii ei ca şi cum spinarea i-ar fi fost scobită. Alta, pe semne prietena ei, înaltă, sulemenită, doamnă sau domnişoară — greu de precizat — stătea tăcută şi dreaptă de parcă înghiţise un par şi doar se uita la toţi, cu ochii ei 'mari, cenuşii. Nici bărbaţii nu erau mai- de doamne ajută; mi-a atras atenţia îndeosebi un domn cu părul lins, cu favoriţii

rotunjiţi şi tare parfumat. Trecea din cameră în cameră şi examina cu foarte multă atenţie ceasul de bronz din sufragerie, un alt ceas de buzunar care se afla în cutia sa pe o măsuţă, vitrina cu argintărie din salon, cercetă chiar broasca da bronz de la uşă, apoi pipăi cu mîna calitatea materialului de la draperie şi, afară de asta, bea într-una limonadă, de parcă ar fi vrut să-şi potolească emoţia ce i-o producea vederea ati- tor lucruri de preţ. „Ce-o fi însemnind asta şi ce scop urmăreşte?" mă întrebai eu, şi-mi trecu prin cap o bănuială năstruşnică: nu cumva şi-a pus în gînd să şterpelească ceva? Printre invitaţi era şi un negustor, fapt ce se putea vedea după redingota cu poale lungi, după barba sa şi după pletele şi bretonul său; însă negustorul nu era rus; avea părul negru, creţ, şi faţa tuciurie ca a unui ţigan. El discuta încetişor cu un domn scund, chel, îmbrăcat într-un frac ponosit şi care vorbea cu multă însufleţire; ba îi şoptea ceva la ureche, ba socotea pe degete, ba dădea din mîini şi se înfoia, dar negustorul se vede că se lăsa greu convins de argumentele lui; faţa lui parcă spunea: ce ţi-o fi venit, boierule, să te osteneşti atîta; pe mine tot n-ai să mă convingi, ştiu eu şi fără dumneata ce trebuie să fac.
Majoritatea oaspeţilor se purtau faţă de gazdă cu familiaritate, ba chiar îi dădeau diferite titluri de rudenie; astfel, doamna cu negi îi zicea „nepoate", domnişoara cea slabă „văr" doamna sau domnişoara sulemenită „cumetre", un funcţionar îi zicea „cuscre", domnul care examina obiectele de preţ „frate". Culesei informaţii despre toţi aceşti domni de la locotenentul cu faţa pătată, care sa afla şi el printre invitaţi şi care, ca de obicei, fuma^şi se uita chiorîş la toată lumea. Dealtfel, nu-i cunoştea decît pe vreo trei

din ei şi îmi spuse ca negustorul e geambaş de cai, doamna sau domnişoara cea inaîtă care-l zicea lui Ivan Kuzmici „cumetre" e cumătră cu mulţi, şi era surprins cum de n-o cunosc, cînd ea ţinea un magazin de pălării. În sinul acestei societăţi Pionova era fără discuţie cea mai bine dintre toţi. Era gătită ca pentru bal, pesemne că nu se aşteptase de fel ca Ivan Kuzmici să aibă nişte oaspeţi atît de puţin interesanţi. La în- ceput, ea îi examină pe toţi, strîmbă din nas nemulţumită şi, pînă la urmă, sfirşi prin a nu mai da nici o atenţie nimănui, aţintindu-şi privirea languroasă asupra lui Leonid, care stătea într-un colţ. Asemenea colosului din Rhodos, soţul ei îi domina pe toţi cu înălţimea sa, în camera de alături, unde juca cărţi. Vankovskaia cu fiica sa sosiră destul de tîrziu; Ivan Kuzmici le conduse triumfător în salon. Ca şi Pionova, Maria Vissarionovna ii examină pe toţi, schimbă o privire cu prietena sa, apoi se aşeză lîngă ea. După aceea urmă o scenă foarte nostimă şi penibilă în acelaşi timp; doamnei cu negi, domnişoarei celei slabe şi domnului în frac li sa năzări la un moment dat să se prezinte noilor venite, dar se adresară numai Li- diei Nikolaevna, rugind-o să-i agreeze şi să le acorde prietenia ei în viitor. Biata fată se fistici cu totul şi nu ştia ce să răspundă şi încotro să-şi mai arunce privirea.

Puţină vreme după sosirea celor două Van- kovski, Ivan Kuzmici aduse un nou oaspe care, însă, se prezenta cu totul altfel; era un bărbat de vreo treizeci dă ani, foarte bine făcut, cu tenul mat, brunet, cu ochi albaştri, îmbrăcat elegant, într-un cuvînt, un bărbat foarte frumos.

— Piotr Mihailîci! — exclamă Lidia la intrarea lui.

— A, m-r Kurdiumov! Eşti demult aici? — exclamă şi Maria Vissarionovna.
— Nu sînt decît două ore de cînd am trecut bariera oraşului; am fost pe la dumneavoastră, — răspunse oaspetele, luind loc lîngă Lidia Nikolaevna.
— Şi acolo vi s-a spus probabil că Maria Vissarionovna este la mine, — se amestecă în vorbă Ivan Kuzmici.
— Exact, — răspunse oaspetele şi se adresă lui Leonid: — *Bonsoir, cher Lâonide!*[1]).
Leonid ii răspunse din cap.
— De unde vii acum? — îl întrebă Maria Vissarionovna
— De la Petersburg.
— Şi aţi stat mult acolo? — se amestecă din nou .Ivan Kuzmici.
— Nu, cîteva zile.
— Dar atunci, unde ai fost anul acesta? — il întrebă Maria Vissarionovna.
— La ţară.
— Şi nu te-ai plictisit? — il întreabă Lidia.

[1]) Bună seara, dragă Leonid (în limba franceză). (N. trad.

—)-Ba încă cum, pentru că simpaticii mei vecini n-au venit la ţară anul acesta.

— Am vrut să venim şi noi pe acolo, dar mi-a fost absolut imposibil din cauza nesuferitelor mele afaceri, — adăugă Maria Vissa- rionovna.

— Ai atîtea treburi, încît cred că şi fără vecini n-ai timp să te plictiseşti, — zise Lidia.

— Ba nu, chiar m-am plictisit, — răspunse Kurdiumov.

„Aşa dar, un vecin de-al familiei Vankovski", gîndii eu, pentru că la prima vedere mi se păruse că e străin. Mă aşteptam să fi fost vreun cîntăreţ italian, sau vreun călător francez, deoarece în pronunţia lui şi chiar în expresiile lui avea ceva străin de limba rusă ca şi cum ar fi gîndit într-o limbă străină şi s-ar fi exprimat în ruseşte.

După aceea, totul s-a petrecut ca de obicei. Pionova probabil că-l vedea pe Kurdiumov pentru prima dată şi, vrînd să-i atragă atenţia asupra persoanei sale, începu să-l asalteze cu un potop de fraze şi întrebări în limba franceză, comiţînd greşeli îngrozitoare şi cu un accent oribil. Kurdiumov îi răspundea politicos, însă scurt, şi se adresa m:reu ori Lidiei, ori Măriei Vissarionovna. Ivan Kuzmici era de asemeni foarte caraghios în purtarea lui faţă de Kurdiumov; îi oferea într-una ceai, bomboane, ţigări, însă acesta refuza totul.

Cina a fost servită la măsuţe mici; eu cu Leonid am nimerit intimplător la aceeaşi masă cu Pionov şi partenerii lui şi cu locotenentul cu faţa pătată. Cu acest prilej, pentru prima dată în viaţa mea, am putut vedea la Pionov cît poate bea un om, fără să dea nici cel mai mic semn de beţie. Toată seara fiind, după propria lui expresie, sub papucul soţiei

sale, a postit şi n-a băut decît vreo cinci pahare de Doppelkiimel •), în schimb, la masă şi-a scos pîrleala însutit. Locotenetul cel ironic ii atrase atenţia că pe masă era prea puţin vin, căci nu erau decît patru sticle.

— Puţin, văd şi eu că-i prea puţin. Îţi mulţumesc, tinere, că mă înţelegi. Pe vremuri beai cu damigeana, iar astăzi te serveşte cu cana şi-şi închipuie că te-au ospătat cum trebuie. Astea, după cum văd, sînt numai bomboane; ei, lasă, o să ne ocupăm noi pe urmă de bomboane, — spuse Serghei Nicolaici —. Hei, mă, bărbierule din Sevilla, — se adresă el lacheului, — fă-te încoace cu domnul ofiţer cu incartiruirea, adică cu romul — şi, explicînd că aşa-i zice el romului, pentru că acesta pregăteşte incartiruirea în stomac a celor ce vor urma, dădu pe gît, dintr-o singură sorbitură, un pahar de rom, plescăi din limbă şi înfulecă o bucată de piine.

') Băutură alcoolică dulce din chimen, (N. trad.)Acu' e în regulă, începe transpiraţia, pot să-i dau drumul la njîncare, — continuă el şi îşi umplu farfuria cu trei bucăţi de somn, pe care le înghiţi cît ai bate din palme, de parcă ar fi înghiţit un ou moale.
Leonid îi purta de grijă lui Serghei Nicolaici şi îi turnă un pahar de Xeres; eram sigur că se ocupa de el numai ca să-i facă în ciudă Pio- novei.
— Beau pentru tine, sufleţelule... Poftim, nu pot să te refuz, eşti un băiat de zahăr, presimt că din tine are să iasă cu timpul un beţiv de ispravă, — zise Pionov şi goli paharul.
. Locotenentul şi partenerii lui Pionov îl rugară să bea şi pentru ei.
— Şi pentru voi? Cum să nu, sînt gata să fac plăcere fiecăruia din voi, dar mai ales mie, — răspunse Serghei Nikolaici şi mai goli pentru fiecare cîte un pahar, după care se puse pe mîncare.
— Dumneavoastră, domnilor, — zise el, — să nu beţi, căci sînteţi tineri; poate să vă intre în obicei şi aşa ceva nu se cade în societate. Uite, nici eu nu pot să sufăr vinul şi cînd îl văd, imediat îi fac de petrecanie şi aşa o să fac şi cu Château-Margaux-ul') ăsta!
Şi s-a ţinut de cuvînt; o sticlă parcă nici n-ar fi fost.
Atunci intră Ivan Kuzmici.
') Château-Margaux, localitate din Franţa renumită pentru vinurile sale. (N. trad.)
5 fi,
— Domnilor, vă rog serviţi-vă. Ce-i cu tine, Serghei Nikolaici, bea şi tu ceva, — ii spuse el.
— Păi ce să bei, frate dragă? Nu vezi că **n**-ai ce bea. N-au fost decît patru sticle pe masă; tinerii ăştia

au băut tot, şi mie, om bătrin. nu mi-a rămas nici de leac.
— Imediat dau ordin să vă aducă.
— Aşa, aşa, dă ordin imediat, să n-ai milă de mine, sufleţelule, nu m:rit mila ta. Dar tu ce faci?... Barem dă-l aşa pe la nas, frate dragă. Na, miroase-l, are un buchet straşnic.
— Azi mi-e imposibil, dragul meu, — răspunse Ivan Kuzmici şi plecă să dea ordin să se mai servească vin.
Pionov continua să bea şi să mănince, expli- cînd în acelaşi timp că nu trebuie să bei cu cupa mică, fiindcă aceasta e pentru femei: are talia subţire şi e de genul femenîn.
Nimsni nu-l mai asculta. Eu şi cu Leonid schimbarăm o privire şi ne duserăm în salon unde luau masa cucoanele. Kurdiumov şedea alături de Lidia Nikolaevna şi ii povestea ceva; Ivan Kuzmici stătea în picioare, în spatele lor. După masă, nitam-nisam, Pionova se aşează alături de Leonid.
— Leonid Nikolaici, condu-mă acasă; Serge probabil mai rămine la cărţi, iar eu mă simt ingro^iW de obosită.
— Am venit cu d'nsul, — ii răspunse Leonid, arătind spre mine.
— Poate că dumnealui va fi atît ffe bun şi va pleca cu altcineva.
— Nu, nu se poate, de aici mă' duc la el.
— Ca de obicei, nu eşti de loc gentil, eşti in- corigibil, — spuse ea şi căzu pe ginduri.
Leonid plecă de lîngă ea.
Familia Vankovski plecă devreme; Ivan Kuz- mici şi Kurdiumov o conduse; cel din urmă strinse prietenește mîna Lidiei Nikolaevna şi îi încheie mantoul.

— Kurdiumov, după cum se vede, e un bun cunoscut al vostru? — ii spusei lui Leonid, cînd ne urcarăm în trăsură.
— Da, ne cunoaştem bine; vine des pe la no] la ţară... Mie nu-mi plac«i.
— De ce?
— E antipatic, dar cîntă frumos.
— Da, cîntă frumos?
— Da...
Leonid a dormit la mine. A doua zi am părăsit Moscova. Leonid m-a condus pînă la barieră; ne-am îmbrăţişat frăţeşte, apoi ne-am despărţit.
VIIAveam de gind să părăsesc Moscova pentru totdeauna, dar intîmplarea a făcut ca după cinci ani să mă reîntorc şi să mă stabilesc acolo. Tot timpul cît am lipsit, am fost în corespondenţă cu Leonid; el m-a înştiinţat că do- rînţ'a Pionovei s-a îndeplinit. Lidia s-a măritat cu Maraseev, că, în privinţa datoriilor, afacerile lor merg prost, că el a intrat la universitate, dar nu face nici o treabă acolo. În general, tonul scrisorilor lui, şi în special al ultimelor, era trist, ba într-una din ele am dat de următoarea frază: „Teama noastră s-a adeverit. Lidia nu o duce bine!"
Cînd am sosit la Moscova, nu l-am găsit, era plecat la ţară cu Maria Vissarionovna şi cu surioarele cele mici, iar Lidia cu soţul său locuiau la Sokolniki. Mă dusei imediat să le fac o vizită. Ei închiriaseră aripa unei case; din antreu, în prima cameră am zărit-o pe Lidia Nikolaevna; stătea ingîndurată lîngă fereastră şi cînd mă auzi intrind se întoarse şi scoase un ţipăt. Vrui să-i iau mîna să i-o sărut; ea mi le întinse pe amindouă; voia să spună ceva, dar i se pusese un nod[1] în gît; nici eu nu eram mai calm.

— Adineaori am fost la Leonid, dar nu e la Moscova, — deschisei eu vorba.
— Da, a plecat cu mămica la țară. Of, doamne, nici acum nu-mi vine să-mi cred ochilor!... De ce stăm în picioare?... Ia loc, te rog!... Dorești un ceai, o cafea?
— Nimic deocamdată, vreau numai să mă satur, privindu-te... Dar Ivan Kuzmici ce face?
— Nu-i acasă; se va bucura mult c-ai venit; te pomenim aproape zilnic și chiar rîdem de Leonid că e amorezat de dumneata.
— Cum, e amorezat?
— Amorezat în lege; nu poate admite ca cineva să te vorbească de rău.
— Dar cine mă vorbește de rău?
— Bineînțeles, Pionova.
— Tot mai aveți relații cu ea?
— Da, pe la mămica se duce des; la mine, însă, nu vine, dar Ivan Kuzmici se duce pe la ei... Pe mine, cum știi, nu mă simpatizează, — răspunse Lidia și-mi luă din nou mîna, pe care o strinse tare. În ochii ei se iviră lacrimi.
— Vcrbește-mi și despre dumneata, — continuă ea, — pe unde ai fost, ce-ai mai făcut? L-am întrebat de cîteva ori pe Leonid, dar el nu mi-a spus nimic amănunțit; e atît de morocănos I
— Am colindat prin multe locuri și am avut și serviciu.
— Credeam că te-ai și însurat.
— Ce te-a făcut să crezi asta?
— Așa, aveam impresia că te vei căsători neapărat cu Verocika Bazaeva.
— Cum ai putut să-ți închipui așa ceva?

— Nici eu singură nu ştiu, dar m-am gindit de multe ori la lucrul ăsta.
— Te-ai înşelat, nu m-am căsătorit nici cu Vera Bazaeva şi nici cu altcineva, dumneata însă te-ai măritat, aşa că eu sînt acela care trebuie să te întreb.
— Nu erai aici cînd m-am măritat?
— Mi se pare că nu.
— A, da, am şi uitat, a trecut atîta timp de atunci; totuşi ai ştiut că mă mărit cu Ivan Kuzmici.
— Bănuiam.
— Ba nu, ştiai şi chiar mi-ai spus-o şi niciodată nu voi uita cuvintele dumitale.
— Am plecat înainte de nuntă.
— Uite, acum mi-aduc aminte perfect; ai plecat a doua zi după serata de la Ivan Kuzmici. Ce supărată am fost atunci! Nu credeam în ruptul capului că ai să pleci fără să-ţi iei rămas bun de la noi, aveam atîtea să-ţi spun după serata aceea.
— Spune-mi-le acum.
— Acum nu mai are rost.
—;- Va să zică furtuna a trecut, vijelia te-a ocolit?
— Nu de tot: mi se pare că furtuna abia începe; dumneata unde locuieşti?
— Pe Tverskaia.
— De ce acolo? Mută-te la Sokolniki.
— Am treburi la Moscova.
— Ei, treburi!... Te poţi duce şi de aici; hai, mută-te; dă dumnezeu de vine şi Leonid şi ne vom distra de minune. Zău, mută-te. _
Îi făgăduii.
— Nu vrei să iei masa azi la noi?
— Dacă-ţi face plăcere...

— Mai e vorbă, îţi voi face cunoştinţă şi cu o *belle-soeur* [1]) a mea, sora lui Ivan Kuzmici.
— Nu cumva e în genul celor pe care le-am cunoscut la serata lui?
— O, nu, acelea erau rudele lui din partea tatălui; ea e cu totul altfel; e o fată foarte inteligentă, are să-ţi placă.
Aşa vorbea Lidia Nikolaevna şi eu nu-mi mai luam ochii de la ea. E drept că s-a bucurat mult cînd m-a văzut, dar în bucuria ei se simţea şi o oarecare nelinişte. În felul ei de a discuta, în aparenţă indiferent, era ceva înfrigurat, de parcă ar fi vrut să mă ia cu vorba, să-mi ascundă ceva care o apăsa pe suflet. Bănuielile mele se întăriră şi mai mult cînd o văzui apoi căzind pe gînduri, dar într-un fel atît de sumbru, incit te apuca tristeţea şi îţi era greu s-o priveşti în această stare. începui să cercetez cu privirea camera în care ne aflam. Locuinţa era departe de a fi luxoasă, cu toate că se vedea bine că fuseseră depuse toate silinţele ca să se ascundă lipsurile unei locuinţe sărace şi să fie înfrumuseţată cît de cît. La ferestrele murdare şi joasa se aflau flori splendide; mobila, care nu cred să fi fost capitonată, era îmbrăcată cu nişte invelitori albe de percal; duşumeaua nevopsită era spălată şi lucea de curăţenie.
[1]) Cumnată (în limba franceză). (N. trad.)
În cameră intră o fată blondă cu bucle, nici frumoasă, nici tînără, îmbrăcată într-o rochia albă de muselină cu cordon albastru, şi cu o carte în mînă. Am bănuit imediat că e m-lle Maraseeva şi nu m-am înşelat. Lidia Nikola- evna făcu prezentările, adăugind că sînt prieten cu Leonid şi că am fost foarte bun prieten cu ea pe

clnd era domnişoară. M-lle Maraseeva îmi răspunse cu afectare la salut, se aşează şi deschise cartea.
— N-a fost nimeni pe la noi? — întrebă ea.
— Nimeni, — răspunse Lidia.
— Ce plictiseală grozavă; ieri, de atîta urit, de cîteva ori mi-a venit să rîd şi să pling singură.
— Iată, acum vine cineva, — spusei eu, vă- zînd o trăsură frumoasă care intra în curte.
M-lle Maraseeva sări în picioare şi se uită pe geam.
— Piotr Mi.hailici, — exclamă ea cu un tremur în voce.
Mă uitai la Lidia Nikolaevna; se îmbujorase şi ea.
— Kurdiumov? — întrebai eu.
— Da, vai ce necaz mi-e! Nici nu sînt îmbrăcată.
— Locuieşte aici?
— Da. la Sokolniki. Pfimeşte-l tu, Nadina; eu mă duc. Ce devreme vine, — spuse Lidia Nikolaevna şi ieşi.
Kurdiumov intră pe altă uşă; purta un pardesiu, o cravată cenuşie, pantaloni cu pătrăţele şi o cămaşă toarte fină. Aşa aducea şi mai mult a străin.
— *Bonjour, mademoiselle Nadine* [1]), — spuse el întinzindu-i mîna.
— *Bonjour,* — răspunse ea, stringindu-i mîna cu vădită plăcere.
— *Madame est ă ta maison?* [2]) — întrebă el.

---

1 [1]) Bună ziua. domnişoara Nadine (în limba franceză). (N. trad.)

2 [2]) Doamna e acasă? (în limba franceză). (N. trad.)

— *Elle va venir ă l'instant*[1]*).*
Luînd loc, Kurdiumov începu să-şi examineze pardesiul şi cizmele, care erau lună, apoi îşi netezi mănuşa dreaptă şi, în sfirşit mijind ochii, începu să examineze cu atenţie un tablou de pe perete, care reprezenta o vinătoare de tigri.
—*Comme il fait beau aujourd'hui,* [2]*)* — spuse Nadina.
— Oui,[3]) — răspunse Kurdiumov, fără a-şi schimba poziţia.
„Ce-l face pe acest domn să locuiască la Sokolniki şi să vină, după cum se vede, destul de des pe la Ivan Kuzmici, mă întrebai eu. E de neconceput ca el să se complacă în societatea acestuia, dar, dacă totuşi presupunem că o face din cauză că se cunosc demult sau pentru că nu are ce face, e puţin probabil ca această veche cunoştinţă să aibă vreo valoare în ochii lui; iar ca să nu aibă ce face la Moscova, e de asemenea de necrezut". Amîndouă femeile aşteptau sosirea lui şi amindouă s-au emoţionat, fiecare în felul ei.
— Ieri n-ai fost la plimbare? — îl întrebă Nadina.
— *Non* [1]) — răspunse Kurdiumov.
— Dar de ce ai promis acum trei zile?

---

1) Vine îndată (în limba franceză). (N. trad.)

2) Ce frumos e azil (în limba franceză). (N. trad.)

[3B]) Da (în limba franceză). (N. trad.)

[1]) Nu (în limba franceză). (N. trad.) - [2]) Ce să fac? Am avut de scris nişte scrisori pentru la ţară (în limba francczăă). — (N. trad.).

— *Que faire donc? J'avais des lettres à écrire pour la campagne...*[2]) Nici dumneata n-ai fost, te-ai dus la Moscova.

— Numai Lida s-a dus, eu am stat toată ziua acasă şi m-am plictisit îngrozitor, iar seara, la plimbare, m-am dus în toane rele, în toane foarte rele... Din fericire am dat acolo de Zanâtski şi am bîrfit împreună pe socoteala tuturor. E un băiat foarte drăguţ şi pe zi ce trece încep să-l iubesc mai mult.

— 0!... să-l iubeştil... Asta mă cam supără, — zise Kurdiumov şi în vocea lui se simţea o ironie ascunsă.

— Te supără? Nu cred ca asta să te poată supăra, — replică Nadina.

— De ce nu? — întrebă Kurdiumov, tărăgănat şi apăsat.

— Al... Dacă-i aşa, atunci mă simt măgulită, — exclamă m-lle Maraseeva, — ştii că sînt foarte orgolioasă şi incep să cred că-l invidiezi pe Za- nats"ki, care are norocul să-mi placă.

— Tot ce se poate.

— *Tot ce se poate* al dumitale mi-e nesuferit; urăsc tot ce este nesigur; pentru mine, *se poate* e mai rău decît *nu*.

— Ce caracter hotărît ai!

— Sigur că da; şi nu numai eu; toate femeile sînt mult mai hotărîte decît voi, domnii bărbaţi, care v-aţi însuşit, nu ştiu de unde pînă unde, renumele d3 eroi, caractere ferme, voinţă neclintită; noi vă sintem superioare; sintem capabile de sentimente mai profunde, sintem mai constante în iubire, ba sintem chiar mai curajoase decît voi, bărbaţii.

Kurdiumov nu răspunse nimic şi continuă să examineze tabloul.

— Chestiunea superiorităţii bărbaţilor sau a* femeilor e veche de cînd lumea, — mă amestecai eu în vorbă.
— Totuşi încă nu e rezolvată, — replică Na- dina.
— Fiecare o rezolvă în felul lui, — răspunsei eu.
— Credeţi? Oh, daţi-mi voie! Lucrul acesta îmi aminteşte de o întîmplare foarte nostimă: pe cînd locuiam la Kaluga, am discutat o seară întreagă în contradictoriu chestiunea asta cu un tinăr, incit, pînă la urmă, era cît pe aci să ne certăm. Deodată, apare un doctor, un om excepţional de inteligent şi foarte spiritual. Eu mă adresez lui aproape cu lacrimile în ochi şi ii spun: „Ivan Vasilici! Spuneţi-ne, pentru dum- nezeu, cine e superior, bărbatul sau femeia?" El răspunse fără să se gindească şi foarte serios: „Nici unul, nici altul!" Am pufnit în ris, tinărul la fel, iar după noi, toţi ceilalţi, şi toată seara repetam cu toţii: „Nici unul, nici altul".
Acest mic episod mă edifică complet asupra domnişoarei Maraseeva. Mulţi au avut desigur ocazia să intilnească în unele case guvernante care, în felul lor, sînt destul de inteligente, foarte vioaie şi extrem de ambiţioase, cărora le place să vorbească, să discute şi să facă spirite; ele frecventează regulat balurile mascate, ţes cu abilitate intrigi şi în general se poartă foarte liber cu bărbaţii; pe lîngă aceasta au trei însuşiri distinctive: un fizic nu tocmai plăcut, un număr suficient de ani şi o arzătoare dorinţă de a se mărita; graba şi energia pe care o depun pentru a cuceri inima eroului ales îţi reaminteşte de zborul vulturului, cînd se avlntă după pradă, dar vail această energie, afară de rare cazuri, se iroseşte de pomană. Cumnata Lidiei Nikolaevna mi-a făcut impresia, la prima vedere, de ceva în genul acesta. Am simţit ime-

diat că ea pusese ochii pi Kurdiumov, dar întrebarea e: şi ea il interesa oare pe el? Ciudaţi
În sfîrşit, intră Lidia Nikolaevna; era îmbrăcată într-o rochie care-i şedea de minune, Incit niciodată nu mi s-a părut atît de, bine. Kurdiu- mov o salută cu un zîmbet şi pe faţa lui se putea citi plăcerea ce i-o producea apariţia ei. Cînd il salută, mi se păru că Lidia a roşit din nou; apoi se aşează lîngă mine.
— Tot nu-mi vine să cred că te văd la noi, — începu ea. — Anuşka mea s-a bucurat atît de mult de venirea dumitale încit parcă s-a zăpăcit, nu e în stare să mai facă nimic; n-am ştiut că ţine atît de mult la dumneata.
Această Anuşcă era tocmai fata din casă, care mă poftise odinioară din biroul lui Leonid în salon la domnişoara.
— Chiar acum m-am certat cu Piotr Mihai- lici, — spuse Nadina, — mă scoate pur şi simplu din sărite cu răspunsurile lui în doi peri şi tu ştii *cît îmi e de nesuferit cînd cineva face pe misteriosul.
— Vă certaţi cam des, — ii spuse Lidia Ni- kolaevna.
— M-lle Nadine se supără pe mine, dar eu nu mă supăr, — zise Kurdiumov,
— Eu mă supăr, dar şi iert, şi cine iartă, acela ispăşeşte totul, pentru că se căieşte, — replică Nadina. — În cartea asta am găsit o idee minunată, care mi-a plăcut foarte mult. Nu-mi aduc aminte în franţuzeşte, dar în ruseşte vine aşa: mai uşor înduri înjurăturile şi bătăile unui om simplu şi grosolan, decît egoismul rece al unui om de lume. Şi e adevărat!
— *Et vous, madame, avez-vous lu le petit ouvrage, que je vous ai recommandé*? ') — i se adresă Kurdiumov Lidiei Nikolaevna.

— *Pas encore,*[2]*)* — răspunse aceasta.
— *C'est dommage, car il est plein d'esprit et de sentiment.*[3]*)*
— Să n-o crezi, a citit-o, aseară mi-a luat-o şi tot timpul a citit-o.
— Da' de und?, cum am citit-o? Numai aşa, am răsfoit-o, — obiectă Lidia,
— Nu minţi, ai citit-o; şi dacă n-o citeşti, ţi-o iau înapoi. Am văzut pe margini nişte însemnări, sînt ale dumitale?
— Da, ale mele, — răspunse Kurdiumov.
— Sînt foarte bucuroasă; am să le studiez neapărat. După insemnările făcute pe cărţile citite, poţi judeca caracterul unui om şi ţin foarte mult să-ţi cunosc caracterul.

Se serviră gustări destul de alese. Kurdiumov începu să mănînce cu mare poftă. Lidia Nikolaevna îmi oferi şi mie, dar refuzai; simţeam că nu pot înghiţi nimic. Toată atmosfera în care o găsisem pe ea nu-mi plăcea de loc: se petrecea ceva ciudat.

Nadina se duse în salon, se aşează la pian şi făcu cîteva acorduri.

') Şi dumneavoastră, doamnă, aţi citit cărticxa pe care v-ara recomandat-o? (în limba franceză). (N. trad.)
2) Nu încă (în limba franceză). (N. trad.)
3) Păcat, fiindcă e plină de spirit şi sentiment (în limba franceză). (N. trad.)

— Ivan Kuzmici a plecat devreme la oraş? — întreba Kurdiumov, fixindu-şi privirea asupra Lidiei Nikolaevna.
— Da, devreme, — răspunse ea lăsindu-şi ochii în jos.
— Astăzi vine acasă?
— Cred că da.
— Te simţi bine?

— Nu, nu prea, am dormit puţin azi noapte.
— Ai o culoare minunată.
— Mă mir, — răspunse Lidia, — de dimineaţă mă simţeam prost, dar a venit dinsul, vechiul meu prieten, — zise ea, luîndu-mă de mînă, — şi m-am bucurat atît de mult, incit am uitat de toate.
Kurdiumov clătină din cap.
— Piotr Mihailîci, nu doreşti să cinţi ceva? — îl întrebă Nadina din salon.
— *le mange, mademoiselle* [1]), — răspunse Kurdiumov.
— Cintă-ne ceva, te rog, — ii spuse Lidia Nikolaevna.
— Cred că v-am plictisit destul cu cîntatul meu; nicăieri n-am cîntat atît de mult ca la dumneavoastră.
— Bine, dar cînţi atît de frumos, e atît de plăcut să te ascultăm, incit niciodată n-o să ne plictisim... Cîntă-ne te rogi

[1]) Mănînc, domnişoară (în limba franceză). (N, irad.

)—■ *A l'instant*'), — răspunse Kurdiumov şi se duse în salon.

Lidia se sculă de asemeni şi se duse după el; o urmai şi eu.

— Îţi place muzica tot ca înainte, Lidia Nikolaevna?

— Da, foarte mult; cînd ascult o muzică bună, parcă mi-e mai uşor pe suflet. Piotr Mi- hailîci cîntă foarte frumos.

Kurdiumov se apropie de pian şi se aşează.

Nadina îi zîmbi cu cochetărie şi se postă în spatele lui. Lidia Nikolaevna se aşează pe un scaun, mai la distanţă; eu n-am intrat în salon, ci am rămas~în uşă, în aşa fel încît o vedeam pe Lidia Nikolaevna, fără ca ea să mă vadă. Kurdiumov începu să cînte: „De ce stai pînă la miezul nopţii la fereastra deschisă". Avea, într-adevăr, o voce de bariton destul de puternică şi plăcută, o bună şcoală şi cinta cu destul sentiment, dar îi lipsea vădit ceea ce găseai din plin în felul de a cinta al lui Leonid — şi anume, căldura.

Nadina luă o poză teatrală, îşi pironi ochii în tavan, întinse braţele, de parcă ar fi vrut să fia extazul personificat; Lidia Nikolaevna stătea gînditoare şi ascultă inpresionată. Desigur că aici era ceva la mijloc; Kurdiumov nu cînta chiar atît de captivant şi atunci, de unde şi pînă unde această simpatie pentru el?

') îndată (în limba franceză). (N. trad.)

— Ce frumoasă e romanţa asta, — spuse Nadina, — e bucata ta favorită, Lidia, şi ştii de ce. Şi ţis iţi place să stai seara la fereastră.

— De unde ai mai scos-o şi pe-asta? Niciodată nu stau la fereastră.

— *Ah, mori Dieu!*[1] Niciodată! În fi:cara seară. Kurdiumov începu să cînte o arie grea italienească, dar se opri brusc.

— A sosit Ivan Ku·mici, — spuse el şi se sculă în picioare. Lidia se duse repede în antreu să-şi intimpine soţul şi vorbi cîteva clipe cu el pe şoptite. Kurdiumov se încruntă. Nadina aruncă o privire neliniştită spre uşa de la antreu.

în sf'rşit, Lidia Nikolaevna se întoarse, urmată de Ivan Kuzmici, care era îmbrăcat într-o venghercă [2]). Avea părul răvăşit şi era plin de praf din cap pînă în picioare. El veni direct la mine şi mă îmbrăţişă.

— Bine ai venit! Uite ce musafir neaşteptat... ce surpriză... la început, zău, că nu mi-a venit să cred, mă gindeam, ce vînt te-a adus pe la noi? Dar dacă... Sint foarte bucuros, stai jos, — imi spuse Ivan Kuzmici aşezindu-se.

e

1 Ah, doamne! (în limba franceză). (N. trad.).

2) Haină bărbătească, pe talie, cu brandcburguri. (N. trad.).

— Bună ziual — S2 adresă el lui Kurdiumov; acesta ii întinse mîna în tăcere.Eşti bine, sănătos? — II întrebă îvan Kuzmici.
— Mulţumesc, bine, — răspunse Kurdiumov.
— Dar tu te simţi bine? — se adresă el surorii sale cu un zimbet ironic.
— Da, sînt bine, — răspunse Nadina, după care adăugă, iăcind o strimbătură, — ia uite ce plin de praf eşti, să fi dat cel puţin ordin să te perie.
— M-am umplut de prafl Ce să faci... Mă iertaţi; e atîta praf pe drum, nu sînt eu de vină; praful nu-i grăsime: îl perii şi se duce; e mai prost ceea ce nu se poate şterge. Din cal bă- trîn nu poţi să faci unul tînăr, — răspunse Ivan Kuzmici şi începu să ridă, — mă bucur că eşti bine şi că Piotr Mihailici e sănătos, — continuă el, apoi mi se adresă brusc mie.
— Cum ţi-ai petrecut vremea la ţară?
Îi explicai că n-am locuit la ţară, pentru că am avut serviciu.
— Al Ai avut serviciu* n-am ştiut; şi erai civil sau militar?
— Civil.
— Carieră civilă cum ar veni; şi eu vreau să-mi iau o slujbă civilă, cu toate că ar fi trebuit să intru în militărie, unde m-am obişnuit,- dar acum sînt bătrin; mi se umflă picioarele, nu mai pot. Tăicuţul şi măicuţa dumitale sînt sănătoşi? Îi explicai din nou că nu am decît mamă, căci tatăl e mort, fapt pe care dealtfel li ştia şi el mai demult.
Ivan Kuzmici se uită la mine oarecum nedumerit; dacă nu era chiar în halul de beţie în care-l văzusem odinioară, era totuşi destul de bine cherchelit.
— Am uitat, am uitat de tot; mă bucur foarte mult că ai venit, — spunea el, numai că Maria

Vissarionovna a plecat cu Leonid; şi ei se vor bucura mult să te vadă. Lidia Nikolaevna e foarte bucuroasă; ea ţine foarte mult la dumneata. Lidia Nikolaevna! Il iubeşti? ,

— Ţi-am mai spus odată, — răspunse ea.

— Mi-ai mai spus-o şi cu toate astea nu sînt gelos; nu sînt de loc gelos, — încheie Ivan Kuzmici şi îşi privi soţia pe sub sprincene.

Lidia Nikolaevna dădu porunci cu privire la' pregătirea mesei şi grăbea într-una servitoarea să pună mai repede masa. Ivan Kuzmici se îndreptă spre bufet; înţelesei că mai voia să bea ceva, dar Lidia Nikolaevna se luă după el şi îl opri, probabil, căci el se întoarse încruntat, iar ea, enervată. După vreun sfert de oră, eram cu toţii la masă. Ivan Kuzmici era insuportabil. În timpul mesei făcea glume proaste şi deplasate cu soţia sa şi o lua peste picior pe sora sa şi pe Kurdiumov. Din cele ce spunea, se înţelegea că făcea aluzii la dragostea dintre ei. După masă, îşi ceru scuze şi se duse să se culce. Kurdiumov, Nadina şi Lidia Nikolaevna puneau la cale ceva. Nadina insista. Kurdiumov o susţinea, iar Lidia era nehotărîtă. Pînă la urmă, înţelesei că le-a venit poftă să facă *o* plimbare cu trăsura şi Lidia mă rugă să nu plec, spunîndu-mi că se reîntorc repede; eu însă ii răspuns i că trebuie să fiu la Moscova. Am mers totuşi o bucată de drum cu ei. Eram curios să văd de ce fel de plimbare e vorba. Lidia Nikolaevna şi Kurdiumov se urcară în trăsură, iar Nadina incălecă pe~un cal.

VIII

M-am mutat la Sokolniki şi la început mă duceam destul de d:s pe la Lidia Nikolaevna, pe urmă, însă, mai rar; îmi venea greu să o văd. Ivan Kuzmici prea îşi făcea de cap, dispărea cîte două-trei zile de acasă,

fără ca nimeni să ştie Unde se ducea. Lidia Nikolaevna era tristă şi suferea din cauza asta, dar nu era sinceră cu mine, iar mie îmi lipsea curajul să deschid vorba despre această chestiune delicată. Nadina se ţinea scai de Kurdiumov; el venea aproape în fiecare zi la ei. Nu puteam să-l înţeleg de loc pe acest domn, care parcă era îndrăgostit de propriile sale unghii lungi şi de cizmele sale de lac; imi făcea impresia că era în stare să stea zile întregi să şi le admire. La rugămintea doamnelor, cinta destul de des şi prin asta le atrăgea şi mai mult; după mine, era cal mai anost om; vorbaa în gen:ral puţin, în schimb ii plăcea mult să fredoneze diferite arii şi făcea acest lucru fără nici o jenă, oride- citeori i se năzărea.
Într-o d'mineaţă, mă pomenii cu o slugă de a lui Ivan Kuzmici, care mă ruga să viu ssara la ei. M-am dus, şi incă de afară am auzit prin ferestrele deschise larmă de glasuri. Intrai; salonul era plin de lume şi toţi erau cunoştinţe vechi; geambaşul de cai, fratele gazdei, cel cu părul lins, şi incă doi domni, foarte prost îmbrăcaţi. Toţi jucau cărţi; un puternic miros de rom dovedea că se băuse punci; Ivan Kuimici era beat şi foarte agitat; juca cărţi cu Pionov, care, cînd dădu cu ochii de mine, imi făcu o deosebită manifestaţie de simpatie şi îmi explică cu mult haz că inventase chiar atunci o băutură nouă: mai întîi lua un pahar cu rom, după aceea o înghiţitură de ceai, apoi îşi mişca burta şi punciul era gata în stomac.
I.idia Nikolaevna stătea singură în salon. Mă dusei la ea. Ochii ei păstrau urme proaspete de lacrimi.
— De ce n-ai mai dat pe la noi de atîta timp? Ce s-a intîmplat?
— Nu prea m-am simţit bine, — răspunsei eu.

Un lacheu intră în salon.
— Pot să servesc votcă? — o întrebă el pe Lidia Nikolaevna
— E abia opt trecute. — răspunse ea.
— Mi s-a cruţ dincolo.
— E abia opt şi jumătate.
Lacheul ieşi.
—- Nici eu nu mă simt bine, — continuă î.i- dia Nikolaevna, — mă doare capul într-una; aş vrea să fac o plimbare, dar n-am cu cine; Nadina s-a dus la nişte cunoscuţi. Hai, nu vrei să ne Dlimbăm!
— Cu plăcere, — răspunsei eu.
Lidia Nikolaevna îşi puse o pălărioară şi un mantou şi, fără să fim văzuţi de nimeni, ieşirăm pe usa din dos. Ea imi ceru să-i dau braţul şi se sprijini de el. Ajungind pe aleea cea mare, Lidia se opri şi ne aşezarăm pe cea mai apropiată bancă
— Ce-i la voi astăzi? — începui eu.
— Soţul meu a fost cu ideea! Tare mi-s neplăcute toate astea... Dar el nu ţine seama de părerea mea, — răspunse Lidia Nikolaevna.
— Demult au loc astfel de reuniuni la voi? — o întrebai eu.
— Din vara asta. Ivan Kuzmici s-a înrăit mult de cînd au plecat fratele şi mămica mea. Dacă ai şti cît înduri
— îmi închipui şi chiar mă aşteptam la acest lucru încă de pe cînd era vorba să te măriţi.
Lidia Nikolaevna îşi acoperi faţa cu mîinile şi stătu citva timp în această poziţie, după care îmi luă brusc mim.

— Îţi pare rău? Ţi-e milă de mine? — mă întrebă ea.
— Te mai îndoieşti oare?
— Nu, te cred. Spune-mi, învaţă-mă, ce să fac? M-am prostit în aşa hal, sînt atît de zăpăcită, încît nu pot să mai judec nimic.
— Ce sfaturi să-ţi dau? — răspunsei eu. — A da sfaturi e sau foarte uşor, cînd vrei să scapi doar cu vorbe, sau foarte greu... Cum ai putut să te măriţi cu un astfel de om?
— - Am fost nevoită. Ascultă-mă, acum iţi pot vorbi sincer. Ştii că înainte de nuntă aveam la el o datorie de o sută de mii de ruble şi, dacă îl refuzam, avea de gînd să transmită această datorie unui cunoscut de-al său, care ne-a ameninţat că o va băga pe mama în puşcărie. Nu trebuia oare să mă sacrific ca s-o salvez? Altfel m-aş fi dispreţuit pe mine însămi.
— Dar cine ţi-a vorbit despre această datorie şi despre toate celelalte?
— Pionova.
— Cum ai putut s-o crezi?
— Nu puteai să nu crezi acest lucru... ea nu prea mă înghiţea, e adevărat, dar la mama ţinea mult şi-mi vorbea de situaţia ei cu lacrimi în ochi; în sfirşit, chiar mama îmi vorbea, despre acest lucru.
Mă mulţumii să dau din umeri.
— La ce bun să mai vorbim despre asta, — continuă Lidia Nikolaevna. — acum nu se mai poate schimba nimic, totul s-a sfirşit. „Sigur că s-a sfirşit", gîndii eu.
— Cel puţin, ca om, Ivan Kuzmîci e bun? Te iubeşte? — o întrebai eu, după o mică pauză.
— E bun şi mă iubeşte, cînd nu bea păcătosul ăsta de vin, dar cînd se apucă de băutură e cu totul alt om.

Pi:rde orice respect fată de mine, ii sare ţandăra din orice... mai cu seamă în ultimul timp, şi asta oridccîteori se întoarce dela Moscova... Este acolo cineva care-l a,iţă împotriva mea.

— Cred că e aceeaşi familie Pionov.

— Da, şi aceştia, dar nu atît ei, cît se pare că o altă femeie, o păcătoasă, o veche legătură de-a lui. Nici n-aş fi ştiut de existenţa ei, dacă nu mi-ar fi arătat-o Anuşka, odată la plimbare,

— Cine·i femeia asta?

— Nu ştiu, patroana unM prăvălii.

— Lina înaltă şi dreaptă?

— Exact.

Nu era altcineva decît aşa zisa „cumătră" a lui Ivan Kuzmici, care fus se atunci la serată. Li ia Nikolaevna uitase de ea, iar eu n-am găsit cu cale să-i reamintesc.

— Cel mai bine ar ii să nu-i mai daî să bea, — ii spusoi eu.

— Acasă nu-i dau, dar bea pe ascuns; mi s-a şi urît să tot stau la pindă, şi apoi— pleacă la Moscova.

— Nu-l lăsa singur.

— Ci m să nu-I las, doar nu-i copil mic. încerc să merg şi eu cu el, dar nu mă ia. Spune că are treburi pe la autorităţi. Cînd îşi pune omul ceva în cap, degeaba îl mai opreşti. La început le puneam toate la inimă, plîngeam, dar acum mi-au sacat şi lacrimila. Mi-e frică mai ales cînd e beat, şi cînd vine noaptea tîrzi i; atunci e pus pe scandal, ţipă la toată lumaa, e cuprins de gelozia şi de o lăcomie nemaipomenită. Acum îmi faca mereu imputări că din cauza mea a pierdut o sută de mii de ruble.

— Un om rău şi josnic nimic mai mult.

— Nu, cînd e treaz e cu totul altfel; mă roagă să-l iert, îmi sărută mîinile, stă ceasuri întregi în genunchi în faţa mea, încît nici nu-ţi vine să te uiţi la el.
— Ar fi trebuit să-l certi mai mult. Cu astfel de oamani trebuie să te porţi uneori fără menajamante.
— Nu sînl în stare. Sora lui, Nadina, îmi sare în ajutor în astfel de situaţii. Îi face morală zile întregi. La început, ea era pentru mine o adevărată salvatoare; el ii ştia de frică; acum însă, nu-i mai pasă nici de ea; cînd îl apucă pandaliile, încape s-o batjocorească, s-o înjure de la obraz, şi ea, săraca, i le rabdă toate.
— Sinteţi prietene?
— Da, mi-e dragă. Şi ea a început să ţină mult la mine. înainte n-a stat niciodată împreună cu fratele ei; acum stă de dragul mau.
— Ia lasă, Lidia Nikolaevna. Prea te în- crezi în oamenii Eşti gata să crazi în dragostea orişicui, care iţi arată cel mai mic samn de afecţiune. Bănuiesc că Nadina urmăreşte un scop mai egoist.
— Poate şi pentru că vrea să stea la Moscova 1
— Tocmai, vrea să stea la Moscova ca să cucerească inima lui Kurdiumov.
— Ai şi observat?
— Ba bine că nul Nu e nevoie de prea mult spirit de observaţie.
— E ciudată, nu pot s-o înţeleg; e o fată foarte inteligentă, dar în privinţa asta e caraghioasă; s-a îndrăgostit de el chiar a doua zi după ce l-a văzut.
— Nu e de mirare; el e atît de bine şi are atîtea calităţi încît poate s-o cucerească nu numai pe Nadina.
—Ei, oricît de bine ar fi un bărbat, trebuie totuşi să-l cunoşti cît de puţin ca să te îndrăgosteşti de el.

— Dar dumneata il cunoşti bine pe Kurdiumov?
— Da. il cunosc; e un om nobil şi are o inimă de aur.
— Ei nai Inimă de aur! Cine ţi-a spus asta? Nu cumva chiar el?
— Ei, nu; de ce-ţi baţi joci Zău că e un om bun, puţin cam snob, e drept, dar nu seamănă cu alţii. Ai auzit cu cită căldură cîntăl
— Ba de loc; are o voce bună şi şcoală.
— Ei, lasă, eşti nedrept faţă de el! De ce nu-l simpatizezi? , —■ Nu-Î simpatizez pentru că nu-l simpatizează nici fratele dumitale, şi În privinţa asta am toată încrederea în Leonid.
— Nu, în Leonid nu poţi avea încredere, el e un om admirabil, dar foarte capricios. Dintre toţi cunoscuţii noştri, el nu tine decît la dumneata şi la nimeni altul.
— Dacă Leonid Nikolaici e prea exclusivist În prieteniile sale. apoi dumneata eşti cu totul opusă în privinţa asta. În dragoste şi prietenie ne trebuie foarte multă prudenţă şi mai ales vouă, femeilor, ca nu cumva mai tîrziu să încercaţi o amară decepţie
— De ce să vezi oamenii mai răi decît sînt? Şi fără asta sînt destule amărăciuni în viaţă; ce-ar mai fi dacă nu te-ai încrede în nimeni şi n-ai iubi pe nimeni? Ar fi îngrozitori — răspunse ea sculindu-se şi întinzindu-mi mîna.
Plecarăm; îmi dădui seama că nu era dispusă să continuăm discuţia.
Femeile înzestrate cu sensibilitate şi raţiune au de multe ori un fel de false convingeri intime, pe care e tot atît de greu să le schimbi, pe cît e de gr^u să schimbi natura inimii lor, şi orice contrazicere în

această direcţie le prici- nuieşte durere şi amărăciune. Aşa s-a intîm- plat şi cu Lidia; eu, insă, nu am ţinut seama de asta şi m-am decis să-i spun adevărul, ori- cît de crud ar fi fost el.

— Nu ştiu, Lidia Nikolaevna, — reîncepui eu, — ce te face să crezi că Kurdiumov are o inimă de aur. După părerea mea, este într-adevăr un om de lume, adică un om cu calităţi exterioara. Ca să vie aici, îşi calcă pe inimă; el are nevoie de un alt cerc, nu se simte bine în micul dumneavoastră salonaş şi toate astea desigur că le face nu da dragul lui Ivan Kuzmici, pe cara nici nu-l bagă în seamă, şi nici pentru Nadina, faţă c'e care se achită politicos prin cîteva vorbe schimbate cu ea, ci pentru dumneata.

Cînd am pronunţat ultimele cuvinte, am simtit că mîna Lidiei tremura dar nu m-am oprit, ci am continuat.

— Te afli în cea mai avantajoasă situaţie pentru ca el să-ţi facă curte; eşti o femeie deşteaptă, eşti nefericită şi a li consolatorul dumi- tale e o sarcină plăcută, aşa că un bărbat işi poate atinge scopul încetul cu incetul, pe nesimţite.

— Ajunge, destul, — mă întrerupsa Lidia Ni- kolaevna, — eşti crud şi nedrept. Faţă de el n-am decît un sentiment de prietenie şi aş fi foarte mulţumită dacă s-ar căsători cu Nadina.

— Ştii bine că acast lucru nu se va intîmpla niciodată. Fii mai severă cu dumneata, Lidia Nikolaevna, controlează-ţi mai atent sentimentele şi păzeşte-te mai mult, pînă nu-i prea tiraiu.

— Ma conJamni oare şi pentru o prietenie? Şi cu dumneata sînt prietenă, dar nu înseamnă că sînt îndrăgostită de dumneata, — obiectă ea cu multă demnitate.

Comparaţia aceasta mi se păru oarecum jignitoare.

— Să dea dumnezeu să nutreşti faţă de acest om sentimentele pe care le ai faţă de mine, numai că sentimentele noastre faţă de dumneata sînt cu totul deosebit?, şi pentru asta pun capul. Nu ascund că la începutul cunoştinţei noastre te priveam cu alţi ochi, dar, din momentul cînd am aflat că te măriţi m-am stăpi- nit şi, din acea clipă, ai devenit pentru mine o soră şi nimic ir»ai mult. Kurdiumov, pare-mi-se, a procedat cu totul altfel; mă îndoiesc dacă iţi acorda vreo atenţie cînd erai domnişoară, dar din clipa cînd ai devenit doamnă, ai început să-l interesezi.

— Destul, să terminăm această discuţie. Eşti crud şi citeodată mi-e şi frică să vorbesc cu dumneata, eşti în stare să omori încrederea pe care o femeie o are în ea şi în alţii.

— N-am spus decît adevărul, aşa cum ii văd eu. După aceea, ne apropiarăm de casă şi intrarăm iarăşi în salon prin uşa din dos. Acolo dădurăm de Kurdiumov. Lidia îmi aruncă o privire şi îşi plecă ochii.

— *Vous vous êtes promenée?*[1])

Lidia dădu din cap în semn de aprobare şi se aşezâ. Aruncai o privire în salon; acolo se petrecea o scenă oribilă; jucătorii îşi întrerup-

[1]) V-aţi plimbat? (în limba franceză). N. trad.) seseră jocuî şi luau o gustare. Toţi erau aîumaţi, făceau o gălăgie îngrozitoare şi se certau. Ivan Kuzmici şi Pionov continuau să joace. Primul era complet desfigurat, probabil că pierdea. Pionov ridea cu vocea lui puternică, de răsuna toată casa.

— Ei, dacă-i damă, damă să fiel... Mă iertaţi, doamnă, dar vă dăm la cap şi dumneavoastră. Dar valetul? Ei, frate Ivan, ţi-am spus eu să nu te increzi în valet. Dar asul e al tău. Ce-i al tău, e al tău!... Ba nu! Decarule, drăguţule, să nu mă trădezi! Iată că nu m-a

trădat. Basta! — spuse Pionov; se sculă şi se apropie de masa cu gustări.
— Ia te uită la ei, dar bine aţi mai gospodărit aici, domnilor, e curat ca-n palmă. Nimic!... Hei, mă băiete, dă-mi şi mie cu acelaşi preţ sos din ăsta şi pînă atunci, să vedem ce-i cu Madera. Dumneavoastră, domnilor, văd că nici nu v-aţi atins de Madară, dealtfel' nici nu face doi baniţe proastă; eu, aşa, neavind încotro şi nefiind pretenţios, am să mă ocup de ea. Ei, Ivan Kuzmici! Distrează-te cel puţin cu o Mar deră, să-ţi faci curaj. Asta-i jucărie, e din* struguri, nu-ţi face rău!
Ivan Kuzmici se sculă şi se apropie de masă. Pionov ii turnă un pahar plin; el îl bău, îşi aprinse pipa, se plimbă prin camcră cu paşi şovăitori, intră în salon, aruncă o privire asupra noastră a tuturor, se aşează pe un scaun, îşi muşcă buzele şi o privi încruntat pe soţia sa.
— De ce n-ai dat ordin să ne servească gustări? — întrebă el, răvăşindu-şi părul.
Lidia Nikolaevna nu răspunse.
— Nu-ţi fie cu supărare, dumneata n-ai dat ordin, în schimb am dat eu, — urmă el. — Unde-i surioara mea? — Lidia Nikolaevna continuă să tacă.
— De ce nu vrei să vorbeşti cu mine? Te întreb: unde-i surioara mea?
— A plecat, — răspunse Lidia.
— Al A plecat, îmi pare foarte rău. Piotr Mihailovici! M-lle Nadina a dumitale a plecat, — spuse Ivan Kuzmici şi tăcu cîteva clipe.
— De ce, totuşi, n-ai dat ordin să ne servească gustări? — se adresă el din nou soţiei sale.
— N-am lăsat vorbă, n-am fost acasă... am fost la plimbare.

— Al Ai fost la plimbare! Te plimbi mereu, eu la fel... Ce treabă e asta?
Kurdiumov se făcu palid; eu nu mă simţeam În stare să mă uit la Lidia, aşa milă mi-era de ea.
— Ai pierdut sau ai ciştigat la cărţi? — mă adresai eu lui Ivan Kuzmici, cu intenţia să schimb cît de puţin conversaţia.
— Am pierdut, — răspunse Ivan Kuzmici, — am pierdut o mie de ruble, dar n-are nici o importanţă, am pierdut din averea mea... Nu iau nimic de la altul.
Lidia se sculă să plece,
— Unde te duci? Stai cu noi, vcm lua masa îndată, — ii spuse Ivan Kuzmici.
— Nu mi-e foame, — răspunse Lidia şi ieşi repede.
— Aşadar, cucoanelor nu le e foame astă seară. Bine, noapte bună, roi insă vom minca şi vom bea; nici dumneata nu vrei să mărunci? — se adresă el ironic lui Kurdiumov.
— Nu mănînc, — zise acesta şi sculîndu-se salută şi ieşi.
— Ei, atunci noapte bună şi dumitale, — zisei gazda, — şi dumneata eşti cucoană şi ai minu- şiţe albe. Adio; doar eu sînt prost, nu înţeleg nimic, de dumneata e îndrăgostită Mademoiselle Nadina. Ştiu, deşi sînt prost, ştiu eu cina e indrăgostită de dumnaata; dar tac; la mîna toate sînt aici, la inimă... Nici că-mi pasă; sînt doar un prost; în schimb, soţia mea e foarta deşteaptă.
Mă sculai să plec; Ivan Kuzmici abia acum observă prezenţa maa.
■ — Nu, dumneata te rog să nu pleci; eu ţin la dumnaata, nu ştiu nici eu da ce, dar ţin la dumneata; în schimb Kurdiumov, uita, aici îmi stă. în gît, am să-l cotonogesc eu într o zi. Rămîi la masă, imi eşti

simpatic; mi s-:a spus cîte ceva şi despre dumnaata, dar nu cred.

— Dar ce stai aici? E timpul să luăm cava în gură, frate, — i sa adresă Pionov intrind.Nu îndrăznesc; nu-mi dă voie soţia să mănînc... spune că-mi face rău. Se teme că am să dau ortul popii. Ha, ha, ha, — începu să ridă Ivan Kuzinici, — dar mie nu mi-e frică de loc... şi acum aş vrea să mor; nu vreau să mai trăiesc, Vreau să mor. Pupă-mă, burtosulel

— Poftim! — urlă Pionov şi stringîndu-i capul la pieptul său, îi spuse: — „Sărută-mă, sărutul tău mai dulce-i decît smirna, decît vinull"

7

97

Profitai de această clipă şi o ştersei. Doamne, ce se petrece aici! Şi cum se vor termina toate?

IX

Orice aţi zice, dar Lidia Nikolaevna era mai mult decît prietenă cu Kurdiumov. Ea i-a redat desigur ultima noastră convorbire cu privire la el, căci de uncie înainte aproape că nu-mi adresa nici un cuvînt, acum, deodată, a început să-mi caute prietenia.

— Eşti liber astă seară? — mă întrebă el odată, cînd ieşirăm împreună de la Ivan Kuz- mici.

— Da, — răspunsei eu.

Atunci vino pe la mine.

.Acceptai. Şi eu doream să mă apropii oarecum de el. Inchiriase o vilă nu prea mare şi foarte frumoasă ca exterior; interiorul, însă, întrecu toate aşteptările mele. Numai prin curăţenia lor, cele cinci camere pe

care le ocupa, semănau mai curind a magazin modern da obiecte de artă, decît a locuinţă; draperii, statuete de marmoră, peisaje în ulei, portrete, obiecte de bronz, mobilă, covoare, se găseau din belşug şi-ţi făcea impresia că toate erau aranjate cu foarte multă socoteală, că poate se studiase zile întregi unghiul sub care trebuie să atirne un tablou pentru a fi pus în lumină, unde trebuie aşezată o vază chinezească, astfel ca să poată fi imediat observată de fiecare oaspete, cum trebuie instalat un divan-colţar, ca să ofere un confort deplin. Să vezi atîtea nimicuri de prisos aranjate cu atîta minuţiozitate în locuinţa unui bărbat, luaţi-o cum vreţi, dar, după mine, e un semn de neseriozitate. Cine nu ştie cît de penibil e să te duci undeva în vizită, cînd ştii că gazda nu te înghite şi nu te respectă şi totuşi, în interesul său, călcindu-şi pe inimă, caută în aparenţă, chipurile, să se dea bine pe lîngă tine. Exact în -această situaţie mă aflam eu la Kurdiumov. Mai mult de o oră stă- ţurăm fie tăcînd, fie schimbind cîteva fraze banale despre timp, despre poziţia locului şi, în sfirşit, dorind totuşi să mă intereseze cu ceva, el începu să mi arate cu ce se îndeletniceşte, înainte, credeam că-l interesează numai muzica, dar am constatat că şi desenează, sculptează, se ocupă de galvanoplastie, lucrează la strung şi face diferite obiecte din lemn, os, argint, în care era chiar mare meşter. Bineînţeles, pe cît mi-a permis ipocrizia, i-am lăudat toate operele şi, în sfirşit, epuizind şi acest subiect, tăcurăm din nou. Către sfirşitul vizitei, aşa cum mă hotărîsem, am încercat să ating coarda lui sensibilă şi începui o conversaţia despre familia Măriei Vissarionovna. Kurdiumov răspundea ponderat şi tot atît de ponderat mă întrebă dacă ii cunosc demult. Cînd i-am spus că l-am meditat

pe Leonid, pe care l-am şi lăudat. el îmi răspunse pe un ton protector:

— *Oui, il a beaucoup de talent pour la mu- sique* [1]).

Despre Lidia Nikolaevna îmi spuse doar că este o cucoană drăguţă, iar despre Nadina, că e o fată inteligentă; vorbind însă despre Ivan Kuzmici, făcu o strîmbătură.

Cînd m-am intors acasă, am găsit un musafir neaşteptat: Leonid se întorsese la Moscova şi mă aştepta de două ore în camera mea. Alergase la mine îndată ce coborise din trăsura cu care a venit, fără a mai da pe acasă dar, imbrăţişindu-mă, nu manifestă prea mare bucurie, ci doar imi spuse:

— Bine c-ai venit, căci pe aici a fost mare plictiseală.

— Ai terminat studiile? — îl întrebai eu.

— Da.

— Eşti candidat?

— Da.

— Munceşti mult?

[1]) Da, are mare talent la muzică (în limba franceză). (N. trad.)

— Aşi; tot n-am chei de lucru... O vizitezi pe soră-mea?

— Cum să nu.

— Ce face, e sănătoasă?

— îmi face impresia că nu prea.

— Dar ce face jumătatea ei?

— E suferind şi el, il roade vechea lui boală.

— Iar a luat-o razna, — adăugă Leonid, şi, după o clipă, adăugă:

— Kurdiumov vine des pe acolo?

— În fiecare zi, — răspunsei eu.

El se încruntă.
— Am mai făcut cunoştintă acolo cu o persoană nouă, cu sora lui Ivan. Kuzmici, — îi spusei eu.
— Tot mai q în vizită la ei? — mă întrebă Leonid.
— Tot, şi nici nu se gîndeşte să plece.
— Ce face ea acolo?
— Nimic; o mistuie patima pentru Kurdiumov.
Leonid nu răspunse nimic, dar, încruntîn- du-se*şi mai mult, se plimbă citva timp încolo şi încoace prin cameră.
— Ai vorbit cu sora mea? — mă întrebă el deodată.
Am bănuit imediat cu ce scop mă întreabă.
• - Da. o singură dată.
— Şi ce anume?
I-am redat cuvînt cu cuvint convorbirea pe care o avusesem cu Lidia Nikolaevna, discuţia noastră cu privire la Kurdiumov, precum şi vizita ce i-o lăcusem acestuia din urmă.
— Kurdiumov e un fel de artist multilateral, — remarcai eu.
Leonid işi ieşi din fire.
— Ei, pe dracu'. artist! — exclamă el. — Omul ăsta n-are destul suflet pentru a cinta cum trebuie o romanţă — şi dumneata il numeşti artist... Strungar poate că e bun, dar artist — în nici un caz.
Nu l-am contrazis pe Leonid, fiindcă eram cu totul de părerea lui. A dormit la mine şi a doua zi ne-am dus împreună, la prînz, la Lidia Nikolaevna. Ea abia se întorsese de la mama sa şi se bucură mult l.a vederea fratelui ei; i se aruncă de gît şi izbucni în hohote de plîns. Ivan Kuzmici era bolnav. La început am crezut că e mahmureala după vreun chef din ajun, dar am aflat că era bolnav mult mai serios. Cam odată cu noi

sosi şi doctorul, pe care-l cunoşteam încă de pe cînd eram la universitate; era un bătrînel cumsecade şi modest. Cînd ieşi de la bolnav, îl ajunsei din urmă, în antreu, şi-l întrebai: ; ■

— Ce boală are Ivan Kuzmici?

— Ce să aibă, tăicuţule, — îmi răspunse bă- trinul, — işi cam face de cap guta ş* s-a ales şi cu o cirozâ. A înghiţit prea mult alcool.

— Şi boala e într-un stadiu înaintat?

— Destul de înaintat; dacă nu va lua me- dicamentele pe care i le-am prescris şi nu va tine regim, pînă la toamnă poate să facă şi o hidropizie.

— Am o rugăminte la dumneavoastră, Si- meon Matveici, — ii spusei eu, — cunosc bine această familie şi {în mult la ea.

— Da, şi?

— Şi v-aş luga să nu pomeniţi nimic Lidiei Nikolaevna despre stadiul în care se află boala lui Ivan Kuzmici, iar lui să-i puneţi în vedere şi să-i explicaţi urmările pe care le poate avea boala, dacă nu se va abţine în viitor.

— Aşa îl sperii, tăicuţule; poate că ştii şi dumneata în ce constă toată medicina noastră: cuţit, căldurică, niţel regim şi linişte sufletească.

— Trebuie să-l sperii; altfel nu se va căuta şi nu se va abţine.

— Nu ştiam cu ce fel de om am de a face; îţi mulţumesc că mi-ai spus. Eu il cunosc prea puţin, atîta mi-am dat seama că e un beţiv. Ah, bolile astea de stomac sînt mai rele decît cele de piept; acelea măcar sînt de la dumnezeu, pe cînd astea ţi le faci cu mîna ta, — zise doctorul şi plecă.

În timpul mesei şi după masă, toţi erau cam morocănoşi; Leonid era plictisit, Lidia Nikolaevna, ca

şi atunci cînd o revăzusem după întoarcerea mea la Moscova, căuta să se prefacă că e bine dispusă şi fără griji, dar nu reuşea să-şi joace bine rolul, cădea adesea pe gînduri şi, din cînd în cînd, se ducea la bărbatul ei. Nadina trecea de la o fereastră la alta; bănuiam pe cine aştepta.

Pe la şase seara veni Maria Vissarionovna cu cele două fiice mai mici ale sale şi cu Pio- nova. care nu mai fusese la Lida de mai bine de un an şi care, după ce dădu bună seara, începu imediat să se scuze.

— Vai, *chère*[1]) Lida Nikolaevnal Demujt am tot vrut să vin pe la dumneata, dar tot timpul am fost suferindă. L-am rugat de cîteva ori pe Serioj'a să mă ia cu el, dar n-a vrut. „Lasă, *mon ange*[2]), îmi spunea el, abia te ţii pe picioare, unde să mai baţi atîta cale pînă la So- kolniki". Grozav, grozav, m-am plictisit în tot acest timpi Astăzi mi s-a spus că Maria Vissario- novna s-a întors, şi mie nu-mi venea să cred; de vreo trei ori l-am întrebat pe omul care m-a anunţat, dacă spune adevărul. Imediat m-am îmbrăcat şi am plecat; doream s-o revăd pe draga mea Maria Vissarionovna şi să văd ce face Lidia Nikolaevna.

„Ce femeie neobrăzată, mă gindeam eu, cum nu-i e ruşine să spună că abia se ţine pe picioare, cînd faţa îi pleznește de sănătate şi e de două ori mai grasă de cît era cînd am vă- zut-o ultima dată. Se vede că are acelaşi obicei

[1]) Dragă (în limba franceză). (N. trad.) [2]) îngerul meu (în limba franceză). (N. trad.).

ca şi bărbatu-său, acela de a pretexta că e bolnavă". Pasiunea ei pentru Leonid nu sa stinsese, căci în momentul cînd acesta intră în salon, venind din cealaltă cameră, ea răspun- zindu-i la salut, se

înfăşură în şalul ei şi luă numaidecît o expresie melancolică şi sentimentală.
Aşteptările Nadinei se realizară: Kurdiumov apăru pe la ora opt. Cînd intră în salonaş, rămase puţin surprins la vederea musafirilor, dar imedfat îşi reveni şi începu să vorbească cu Maria Vissarionovna, apoi se adresă de cîteva ori Pionovei şi, în sfirşit, stătu de vorbă cu Leonid. Pe Lidia Nikolaevna abia o salută, dar cu Nadina fu mult mai amabil ca de obicei; Nadina. la rindul său, fu cuprinsă de o stare da exaltare. Nu pot reda cuvînt cu cuvînt conversaţia lor, fiindcă eram preocupat mai mult de Lida, dar pe cît îmi pot reaminti, Nadina, ni- tam-nisam, il întrebă pe Kurdiumov dacă a fost amorezat vreodată. Credeam că acesta, potrivit tacticei sale obişnuite, nu-i va răspunde, totuşi el ii răspunse:
— Da, am fost.
— Dar acum?
— Şi-acum sînt.
— Trebuie să-mi spui de cine!.
— Asemenea lucruri nu se spun.
— Ba se spun, mai ales prietenilor; sintem sau nu prieteni? i
— Dacă-mi permiţi.
— Cu toată bucuria, de aceea te-am şi întrebat.
— Mai întîi să-mi mărturiseşti dumneata secretul dumitale.
— O, dar ce pretenţios eştil Vrei ca altul să-şi deschidă inima, mai înainte de a iace dumneata acest lucru, şi n-ai cel pu^în generozitatea să ne laşi nouă, femeilor, dreptul de a fi discrete. Nu vrei să rişti nici un pas, dar aştepţi liniştit, în fotoliu, ca o biată femeie să vină la dumneata şi să-ţi destăinuiască toata

gindurile ei tainice, — spuse Nadina şi continuă pe aceeaşi temă.
Trebuie să spun că atunci cînd conversaţia era privitoare la dragoste şi, în general, la sentimente. ea se încurca. Dacă la început cuvintele sale mai aveau vreun înţeles, pe urmă, cu cît voia să spună mai multe, cu cît dorea să-şi exprime mai tine gindurile, cu alit spunea prostii mai mari, aşa incit, la un moment dat, probabil că nici ea nu mai înţelegea ce spune.
Şi de data aceasta s-a repetat aceeaşi poveste; timp de peste o jumătate de oră îndrugă lot felul de bazaconii, ca apoi să schimbe brusc conversaţia şi să-l roage pe Kurdiumov să cinte ceva. Acesta acceptă imediat şi se duse în salon. Nadina îl urmă; probabil că il rugase să cinte tocmai pentru a răm'ne singură cu eiT Acest lucru n-a fost pe placul Măriei Vissa- rionovna.
— Ce fel de purtare e asta? — se adresă ea Pionovei.
Aceasta clătină din cap.
— Şi de ce stă aici? Nu-mi place de loc că te afli în societatea ei, — se adresă Maria Vissarionovna fiicei sale.
Lida plecă ochii.
Maria Vissarionovna îmbătrinise, slăbise şi se făcuse foarte nervoasă în ultimii doi ani, incit era imposibil să stai de vorbă cu ea; se certa mereu şi i se părea că e continuu persecutată; se supăra într-una pe copii. Chiar în seara aceea, o impunse de cîteva ori pe Lida, le certă pe cele două fiice mai mici ale sale că s-au plimbat prea mult, deşi nu stătuseră decît o jumătate de oră, şi chiar lui Leonid, căruia îi permitea mai mult decît altora şi care de obicei discuta cu ea foarte liber,

îi porunci, în toiul unei discuţii neînsemnate, să tacă din gură.

X

Vreo cîteva zile»n-am mai dat pe la Lidia Nikolaevna. Nici pe Leonid nu l-am mai văzut; se dusese la AAoscova pentru nişte treburi. Joia sau vinerea, nu mai ţin minte exact cînd, la Sobolniki se făceau plimbări. Mă dusei şi eu la o astfel de plimbare cu singurul scop de a o întîlni pe Lidia Nikolaevna, dar ca n-a venit. Era numai Nadina. Acest lucru m-a mirat oarecum, căci, de obicei, ele se plimbau împreună; dar ceea ce mi s-a părut mai curios a fost faptul că, atunci cînd m-a întîlnit, Nadina a întors capul. Părea neobişnuit de agitată; pălărioara de paie ii era dată într-o parte, buclele i se desfăcuseră şi îi căzeau în dezordine, ca nişte plete lungi; pe toţi cunoscuţii pe care-i întîlnea ii lua la braţ şi le spunea ceva cu multă înfrigurare, apoi fi lăsa, trecea la alţii şi, în sfirşit, dispăru de tot.

Cine a locuit la Sokolniki ştie că, spre sfîr- şitul verii, el seamănă foarte mult cu un orăşel de provincie. Toţi locuitorii lui ştiu unul despre altul cele mai mici amănunte; ştiu ce fel de om e fiecare, ce cunoscuţi are şi de ce îi are, ce face fiecare şi, în sfirşit ce mănincă fiecare. Dacă cuiva i se intimplă un mic necaz el de- vine obiectul de discuţie al tuturor, şi astfel, numai într-o singură zi, acesta ia proporţii uriaşe. Noile cunoştinţe ce se leagă aici, mai ales printre cucoane, se transformă, pînă la Intii septembrie, în prietenii strinse, şi invers: familii care se cunoşteau bine şi care veniseră la aceeaşi vilă tocmai pentru a fi mereu împreună, plecind de aici, nu se mai întîlneau niciodată.

După ce mă plimbai de vreo două-trei ori pe aleea principală, mă aşezai pe o bancă, alături de un domn din Iaroslavl, vilegiaturist şi el, pe care-l cunoşteam puţin şi care la Sokolniki, era poreclit „aerianul", nu pentru că în infăţi- şarea lui ar fi avut ceva vaporos — ba chiar dimpotrivă:' era un bărbat voinic şi îndesat — ci pentru că, indiferent de timp, petrecea zile intregi la aer; pe la orele cinci dimineaţa, îşi şi bea ceaiul în chioşc şi pînă la prinz îua la rind băncile şi se distra fie citind revista „Se- vernaia pcela"[1]), care-i plăcea deosebit de mult, fie stind liniştit într-o poziţie contemplativă; masa o lua tot în aer liber, iar după prinz se culca undeva la umbră, pe un covoraş; la ora şapte svara se aşeza iar pe o bancă, urmă- rindu-i cu privirea pe cei care se plimbau. Era mare amator de noutăţi, ii plăcea să transmită el însuşi noutatea pe care o afla, şi în general să stea la taifas cu toţi cunoscuţii, cărora, cînd treceau pe lîngă el, le spunea:

— Ce vă tot plimbaţi atîta? Mai luaţi loc puţin pe bancă. Aţi auzit ceva nou? Ia spuneţi-mi şi mie!

Cînd mă aşezai lîngă el, se arătă foarte mul- ţumit şi îmi făcu semne amicale din cap.

— Ai venit şi dumneata să iei aer curat? Aici e foarte bine! Simţi cum miroase a răşină? Cel mai sănătos miros.

Cu toate că nu simţeam nimic, am afirmat eu că miroase a răşină.

— A, da, fiindcă veni vorba! — continuă „aerianul" din Iaroslavl, — o cunoşti pe Van-

[1]) „Albina nordului" (1825—1859), publicaţie a regimului autocrat ţarist. (N. trad.).

kovskaia sau, cum ii zice, i-am uitat numele, pe ginerele său?

— Da, — răspunsei eu.
— Spuneţi-mi, vă rog, ce s-a intimplat la ei?
— N-am auzit nimic.
— Zău? Pe aici circulă o poveste întreagă. La acest ginere locuieşte, se zice, sora lui... Locuieşte, nu?
— Da, locuieşte, — răspunsei eu.
— O domnişoară uscăţivă, acu' a trecut pe aici.
— Şi ce-i cu asta?
— Âstăzi, după masă, vedeţi moviliţa de sub pinul acela mare, stăteam culcat acolo şi aproapfe aţipisem, cînd a venit, cum îi zice, i-am uitat numele, un funcţionar de la poşta, îl cunoşti cred.
— Nu, nu-l cunosc.
— Ei, cum să nu-l cunoşti, nici vorbă că-l cunoşti, se plimbă pe cea mai mare căldură; spune că bea decocturi, il cunoşti cu siguranţă.
— Te asigur că nu, — răspunsei eu şi il rugai să-mi povestească ce s-a întimplat la Van* kovski.
— Credeam că ştii; cum m-a văzut, mi-a şi povestit. Mai intii mi-a cerut un foc şi mi-a povestit... cu el mai era un tinăr... pe acela nu-l cunosc. Ei, şi mi-au povestit istoria asta.
— Ei, ce ţi-au povestit? — îl întrerupsei eu enervat.
— Mi-au povestit că la ei locuieşte sora lui şi că pe acolo venea des Kurdiumov. Pe acesta desigur că-l cunoşti. E un vechi cunoscut al meu, e de-al nostru, din Iaroslavl... înainte erau oameni bogaţi, acum nu mai ştiu.
îmi pierdui orice răbdare; nesuferitul ăsta de palavragiu parcă dintr-adins mă chinuia.

— Şi ce-i cu asta? Nu te înţeleg deloc, — ii spusei eu.
— Este că venea pe la ei şi că se răspindise zvonul că el se insoară cu această soră, dar n-a ieşit nimic. Ştii, ea era aşa cum m-am gindit şi eu, numai un paravan, căci făcea curte cucoanei aceleia tinere, fiica Vankov- skaiei; n-o cunosc, trebuie să fie drăguţă; pe tatăl ei l-am cunoscut bine, la club; era un om deştept, descurcăreţ, şi pe mamă-sa o cunosc, am întilnit-o într-o familie.
Ceea ce am presupus eu, se adeverise; zvonuri despre această intimplare se răspindi- seră în tot Sokolniki; oricare ar fi situaţia de acolo, gîndii eu, trebuie să fac ceva, cît de puţin, pentru ca aceste zvonuri să fie puse la îndoială. Mi se păru că interlocutorul meu îmi poate servi ca un bun mijloc în acest scop; el va transmite tuturor celor pe care ii va intilni, 'informaţii într-un fel sau altul, după cum va fi montat; aşa că mă decisei să-i scot acest lucru din cap.
— Sînt birfeli prosteşti — începui eu, — sînt zilnic în această casă şi ştiu foarte bine că Kurdiumov vine acolo fără nici o intenţie.
— Se spune...
— Apoi cîte nu se spun? Nu trebuie să le dai crezare la toate.. Această 'tinără femeie e prea departe de asemenea combinaţii şi — mă rog — în ce chip se putea descoperi lucrul acesta, aşa dintr-odată, cînd ei se cunosc de mai bine de şase ani?
— Se vede că s-a descoperit într-un fel, nu ştiu cum. Tocmai am vrut să te întreb dacă nu ştii cumva dumneata. Mai stau aici; poate trece cineva care ştie. Sînt curios, tare curios să aflu.
— Toate astea sînt prostii.

— Nu spune aşa; această soră s-a mutat de la ei, n-a mai vrut să locuiască acolo, aşa că nu-s prostii, — replică el. — Ei, Nikolai Lukici, auzi, Nikolai Lukcil încotro fugi? Stai puţin, — strigă el unui domn necunoscut, în palton gri, care trecea pe acolo; uite, să-l întrebăm pe Nikolai Lukici,' el ştie tot.
Dar Nikolai Lukici doar se întoarse, făcu un semn cu mîna şi spunînd: „Mă întorc în- tr-o clipă", fugi mai departe.
— Aşteaptă că se intoarce şi are să ne povestească totul, — îmi spuse interlocutorul meu, — dar n-am vrut să mai aştept alte informaţii şi am plecat.
Simţeam o adevărată ură împotriva Lîjlei Nikolaevna. „Oare iemeia asta, mă gindeam eu, mă va face să mă înşel toată viaţa asupra ei? în timp ce eu o socoteam cinstită şi nevinovată, văzînd în ea o victimă nefericită a destinului, să fie ea oare o femeie vicleană şi fără onoare? Să admitem că a putut să se îndrăgostească de Kurdiumov, îi iert acest lucru, dar de ce o ascundea de mine, prietenul ei, care numai dumnezeu ştie cît îi sînt de devotat şi cu care, trebuie să mărturisesc, chiar a şi cochetat, după cît am putut să-mi dau seama în anumite situa[1],ii; şi, în sfirşit, cît de urît s-a purtat cu biata Nadina! Probabil că ea a atras-o în această dragoste şi a făcut din ea un paravan al legăturii sale amoroase '. Mă decisei să mă duc la ea şi să-i zmulg masca de pe faţă. Am găsit-o în biroul cel mic; stătea într-un fotoliu, cu capul în mîini. Cînd m-a văzut, a tresărit şi mi-a spus:
— A, dumneata eşti?
— Da, eu sînt, — îi răspunsei eu aspru.
Lida mă privi atît de trist şi cu atîta mihnire,

incît kotărirea mea de a fi aspru cu ea se zdruncină serios.
— Unde-i Leonid? — mă întrebă ea.
— La Moscova; eşti singură acasă?
— Da, singură.
— Dar bolnavul dumitale, Ivan Kuzmici, unde e? -
— Se simte mai bine, a plecat; la! noi s-au petrecut multe schimbări.
— Am auzit.
— Ai şi auzit? Şi ce anume ai auzit?
— Am auzit că Nadina s-a mutat de la voi, pentru că speranţele ei în privinţa lui Kurdiumov s-au spulberat; se spune că el îţi făcea dumitale curte.
— Şi asta se spune?
— Da, se spune; şi încă prin parc.
— Ei şi, lasă-i să vorbească! E adevărat.
— Ferească dumnezeu ca tot ce se spune să fie adevărat; se spune că nu se mulţumea numai să-ţi facă curte, dar că lucrurile au mers mai departe şi că Nadina era doar un paravan. Şi asta e adevărat?
— Ei, da, e adevărat; dacă dumneata crezi, la ce mai intrebi?
— De ce te superi? Dacă interesul pe care ţi-l port te supără...
— N-am nevoie de compătimirea nimănui; soarta m:a e pecetluită, — replică Lida.
— în ce fel? N-ai motiv să fii atît de disperată.
— Nici nu sînt, chiar îmi vine să rîd. Sînt o femeie pierdută, soţul m-a părăsit şi în astfel de cazuri disperarea nu e bună la nimic.
— Sigur ca nu ajută la nimic. E mai bine să judeci la rece, şi atunci se mai poate găsi vreo soluţie pentru a continua minciuna încă vreun an, doi.
Lîda se uită îa mine.

— Care minciună? — mă întrebă ea.
— Asta cu paravanul, cu Nadina. Kurdiu- mov, cu tot capul său mărginit, în privinţa asta e destul de inventiv. Aşa că va găsi el un alt mijloc ca să te ducă definitiv la pieire.
— Nu el mă duce la pieire, ci alţii. El e un om foarte bun şi îmi este devotat, aşa cum poate nimeni altul nu-mi este, — replică Lida.
Dădui din umeri.
— Ţi se pare curios să auzi lucrul ăsta, — continuă ea, — dar dumneata nu ştii că atunci cînd m-au măritat, toţi m-au părăsit, toţi m-au uitat; mama nici nu voia să audă că mă chinui zi şi noapte, Leonid doar se încrunta, dumneata ai plecat nu ştiu unde, nimeni nu mai voia să ştie de mine, numai el, singurul dintre toţi, el, care avea mii de distracţii, a renunţat la toate şi stătea cu mine zile întregi, cum stai cu un copil bolnav; cum să n-am încredere în el!
— La ce să mai vorbim de pomană, Lidia Nikolaevna; eşti îndrăgostită de el şi e destul, — spusei eu cu pică.
— Nu sînt îndrăgostită de el, ci îl iubesc şi poţi să spui lucrul ăsta şi soţului meu, şi mamei mele, şi fratelui meu, şi chiar lumii întregi; nu sîntem stăpîni pe sentimentele noastre.
— Atita mai lipsea, să mă înţelegi în felul acesta, — replicai eu, luîndu-mi pălăria.
Lidia tăcea.
— Poate prea mult şi fără nici un drept am pretins să-ţi port de grijă, — continuai eu cu ochii aproape în lacrimi, — îmi cer scuze, folosindu-mă de propriile dumitale cuvinte: nu sintem stăpîni pe sentimentele noastre.
Lida întoarse capul. Continuai:

— Îţi doresc sincer să nu te înşeli în speranţele pe care le-ai pus în omul pe care ţi l-ai ales şi să nu suferi de pe urma căinţei ce o vei avea. Pentru o femeie, a-şi călca datoria, indiferent din ce motive, este o greşeală pentru care va fi condamnată şi de opinia publică şi de propria-i conştiinţă.

Spunind aceste cuvinte, am ieşit din birou, hotărît să plec, dar n-am fost în stare s-o fac şi am trecut în salon, unde m-am aşezat, cu speranţa că Lida mă va chema. Trecură cîteva minute, eram numai urechi, dar Lida nu mă chema; o auzeam cum plinge în hohote. N-am mai putut răbda şi-am intrat din nou în birou.

— De ce plingi? — o întrebai, aşezindu-mă în faţa ei.

— Iartă-mă, — îmi răspunse Lida, întin- zindu-mi mîna, — te-am jignit, nici eu singură nu mai ştiu ce vorbesc... Dacă ai şti cît sufăr... Nu crede tot, ţi-am spus multe lucruri neadevărate.

Răsuflai şi eu mai uşurat.

—• Să dea domnul să fie aşa, — răspunsei eu, — totuşi te-ai purtat imprudent faţă de Kurdiumov.

— Imprudent? — repetă Lida cu o voce tristă, — e nevoie oare să iiu mai prudentă, nici eu nu mai ştiu.

— Da, ar ii trebuit, — remarcai eu.

— Poate, dar ce să iac dacă sînt atît de prostuţă şi nu am destulă tărie de caracter, după cum singur îmi spuneai mai înainte, — spuse Lida şi se porni pe un plîns şi mai amarnic.

Mi se rupea inima de milă pentru ea. Chiar dacă ar ii fost de o sută de ori mai vinovată, nu puteam să-i fiu judecător sever, ci dimpotrivă, aveam să-i ţin parte şi s-o ajut pe cît îmi va sta în putinţă.

— Ce s-a întîmplat la voi? — o întrebai eu.

Lida tăcu citva timp.

— Acum trei zile, — începu ea respirind cu greutate, — Kurdiumov îmi spusese tot felul de nimicuri. Nadina a tras cu urechea. Pe urmă, el mi-a trimis o scrisoare; Nadina a pus mîna pe ea; şi i-a arătat-o soţului meu, asta a fost tot.

— Şi ce-i cu Ivan Kuzmici?

Lidia oiţă:

— Mai intii a vrut să mă omoare, pe urmă mi-a poruncit să plec la Kurdiumov, apoi a început să plingă — asta a fost mai îngrozitor decît toate — iar acum m-a părăsit şi nu mai vrea să trăiască cu mine. Dacă ai fi auzit ce mi-a spus! Nadina s-a supărat aşa de tare. incit credeam că înnebuneşte; amindoi au tăbărît pe mine, de nici acum nu pot să-mi aduc aminte de cele intimplate fără să nu mă treacă fiorii. Uite cum tremur; la inceput mi se bălăbănea şi capul.

Mi se rupea inima cînd o auzeam povestind.

— Şi acum, ce ai de gind să faci? — o întrebai eu.

— Nici eu nu ştiu; mi-e tare frică de Leonid şi de mama cînd vor auzi, căci de justificat nu mă pot justifica. Cine ştie ce vor crede.

— Pentru Leonid, garantez eu, el te iubeşte mult şi am să-i explic totul.

— Te rog; dealtfel, doamne! am mai făcut o prostie; după ce Ivan Kuzmici şi Nadina m-au jignit în halul acela, în disperare, ani scris o scrisoare lui Kurdiumov, în care i-am povestit tot şi i-am spus că el e singurul care mi-a mai rămas pe lume şi că unica mea speranţă e el.

— Şi el ce ţi-a răspuns la această scrisoare?

— M-a impiorat să fug cu el; voia să mă ducă în străinătate. Mi-a fost aşa de necaz pe mine şi m-am sim'it atît de ruşinată! Sint oare o femeie atît de pierdută, încît să fiu în stare să-mi părăsesc bărbatul?

Ivan Kuzmici n-a fost de loc bun cu mine, dar chiar dacă ar fi fost de o mie de ori mai rău, chiar dacă m-ar fi chinuit în fiecare zi, totuşi vreau să trăiesc cu el.

— Altceva nici n-ai de făcut! Crucea dumi- tale e grea, dar ai luat-o şi trebuie s-o duci.

— Ştiu... Ascultă, du-te, te rog, la soţul meu şi roagă-l să lase prostiile astea şi să se întoarcă acasă, şi, pentru dumnezeu, linişteşte-l în privinţa lui Kurdiumov.

La ultimele cuvinte, m-am uitat dinadins drept în ochii Lidei, dar nu era nici urmă de prefăcătorie în expresia blîndă a chipului ei.

— Unde îl pot găsi pe Ivan Kuzmici? — o întrebai eu.

— Ori la Pionovi, ori la negustoreasa aceea. Ei îl aţîţă mereu împotriva mea şi dacă mai rămîne mult acolo are să mă părăsească de tot.

Am vrut să mă duc imediat, dar Lida mă opri şi mă rugă să petrec restul serii cu ea. Se temea că are să vină Kurdiumov, ceea ce s-a şi întîmplat, dar, după cum am dat amîn- doi poruncă, n-a fost primit.

X

A doua zi în zori mă apucai să-i scriu o scrisoare lui Leonid, pe care o expediai prin poşta locală. I-am descris cu de-amănuntul tot ce s-a întimplat cu Lidia Nikolaevna, întrevederea mea cu ea şi însărcinarea pe care mi-a dat-o. Pe la orele zece am pornit în căutarea lui Ivan Kuzmici. La Pionovi nu era; îl cinstii cu o jumătate de rublă pe lacheul lor, ca să-i dezleg limba şi începui să-l descos; ailai astfel că Ivan Kuzmici a fost la ei în dimineaţa zilei trecute şi că a discutat foarte mult cu boierii în birou, cu uşile închise, iar pe urmă a plecat împreună cu domnul, care s-a intorsi

acasă abia dimineaţa, beat turtă, iar cucoana a plecat, cu noaptea-n cap, la Maria Vissarionovna.
De la Pionovi mă dusei la magazinul despre care-mi vorbise odată locotenentul acela cu faţa pătată, şi îl găsii foarte repede, după firmă, pe care erau scrise următoarele: „Mga- zin de cele mai frumoase Flori Franţuzeşti, Ana Ivanovna". Intrai pe o scară murdară şi deschisei uşa direct într-o cameră mare. În ea se afla un dulap şi o masă, la care nu lucra nimeni. O fetiţă murdară mătura pe jos; lîngă fereastra deschisă stăteau, după cum am bănuit, două modiste, dintre care una era slabă şi blondă, iar cealaltă — mică şi grasă, cu părul negru şi cu faţa puhavă. Cînd intrai, se uitară una la alta şi începură să ridă.
— Ce doriţi dumneavoastră? — mă întrebă cea blondă.
— Se află aici un bun cunoscut al meu, Ivan Kuzmicil Aş vrea să-l văd, — răspunsei eu.
— Dar dumneavoastră cine sinteţi? — mă întrebă cea cu părul negru.
— Un cunoscut al lui, — repetai eu.
— Dar care anume? Noi cunoaştem bine pe cunoscuţii dumnealui.
— Ce te priveşte pe tine? Îţi bagi nasul unde **nu**-ţi fierbe oala, — o întrerupse cea blondă.
— Nu mă priveşte, da' întreb şi eu, aşa.
— Cum ii pot vedea pe Ivan Kuzmici, —"mă adresai eu celei blonde.
— E acolo, iată, în camera asta... Matrioşal — se adresă ea fetiţei, — Ivan Kuzmici s-a sculat? ! | j ;
— S-a sculat.
— Să-l chemăm aici?

— Nu, mă duc eu la el, — răspunsei eu şi, temîndu-mă că Ivan Kuzmici nu va ieşi, deschisei uşa pe care mi-o arătase blonda şi intrai.
Era culcat pe o canapea; lîngă el se aila o carafă cu votcă şi nişte cidru. Camera era despărţită printr-un paravan cu uşiţă, care, la apariţia mea, s-a închis. Cînd mă văzu, Ivan Kuzmici se fistici îngrozitor, se săltă puţin, nu era în stare să scoată măcar un cuvint şi tremura din tot corpul. Se vedea că era foarte istovit şi de boală şi probabil de beţia ce o făcuse în ajun. începui de-a dreptul:
— Am venit la dumneata Ivan Kuzmici, din partea Lidiei Nikolaevna; ea te roagă să te întorci acasă.
— Nu, îţi mulţumesc cu plecăciune, nu te deranja; te rog... sînt om bătrin să se joace aşa cu mine... nu sînt o jucărie. N-am de ce să viu acasă, m-am stabilit aici... Ce să-i fac, am să spun la toată lumea că m-am stabilit aici, închiriez o locuinţă, şi asta e...
— în felul acesta o compromiţi pe Lidia Nikolaevna; nu te mustră conştiinţa?
Ivan Kuzmici făcu un gest de nerăbdare.
— Te-ai supărat pe ea, dar nici dumneata singur nu ştii pentru ce, — continuai eu. — Ştiu tot; scrisoarea lui Kurdiumov nu poate servi în nici un caz drept cap de acuzare împotriva Lidei Nikolaevna. Nici o femeie din lume nu poate garanta că vreun bărbat n-o să aibă fantezia să-i adreseze o astfel de scrisoare. Între dumneavoastră, ori există vreo neînţelegere, ori dumneata vrei să faci un rău soţiei dumitale şi la urma urmei, pentru ce? Nu cumva pentru faptul că timp de cinci ani ţi-a răbdat toate cusururile pe care le ascundea faţă de prieteni şi rude?
Şi acum dumneata vrei să faci dintr-un fleac de bilet, o crimă.

— Nu pentru asta, nu de asta mi-e mie... nu pentru asta.
— Atunci pentru ce?
— Aşa, pentru nimic; nu ne potrivim, — răspunse Ivan Kuzmici. Apoi dădu pe git un pahar de votcă şi începu să se plimbe de colo pînă colo prin cameră.
— Dacă e atît de bolnavă şi nu mă iubeşte, de ce s-a măritat cu mine, trebuia să se mărite cu acela pe care-l iubeşte; eu sînt prost... nu înţeleg nimic, — spuse el ca şi cînd ar fi vorbit cu el însuşi.
— La început te-a respectat, dar pe urmă, chiar dumneata ai făcut-o să fie pornită im; potriva dumitale, — replicai eu. "" t— Eu am făcut-o; da, tot eu sînt de vină; dacă soţul se apropie de soţie şi ea ii respinge... poate că pentru dumneavoastră, oameni culţi, asta e un fleac, foarte bine... dar noi sintem oameni simpli. N-are a face? Îţi spun drept, sînt bărbat, şi fără să vrei, mai greşeşti uneori... După ea, dacă bei un pahar de votcă, se chiamă că eşti beţiv; păi dacă e vorba să fiu beţiv, apoi sînt beţiv, aşa cum vrea ea. Acum m-au jefuit de tot... am devenit un cerşetor... s-au dus cele treizeci de mii de ruble de argint, ei, şi asta înseamnă că tot eu sînt vinovaţi Ce vreţi, noi sintem proşti, nu pricepem nimic, am învăţat carte puţină, n-am fost la universitate.
— Nu ţi-e ruşine, Ivan Kuzmici, să vorbeşti aşa? Nu te-ai oferit dumneata singur, în semn de dragoste pentru ea, să distrugi polița aceea?
— Nu învinuiesc pe nimeni. Să-i dea dumnezeu fericire, dar eu nu mai am bani s-o ţiu, am cheltuit tot. Văzînd că Ivan Kuzmici e atît de pornit împotriva Lidiei Nikolaevna, incit era imposibil să-i scuz purtarea faţă de el sau să trezesc în el vreun

sentiment de milă, mă decisei ca cel puţin să-l sperii şi îi făcui aluzii la rudele ei, la mamă-sa şi la fratele ei, care nu vor lăsa ca această victimă nenorocită să fie dezonorată. Nici asta însă n-a avut vreun efect. El făcu o strimbătură de dispreţ.

— Nu mi-e frică de nimic, nu-mi pasă de nimeni; parcă ce-o să-mi facă?

Cu aceasta, întrevederea noastră a luat sfirsit. Am plecat.

„Nu, Lida nu trebuie să mai trăiască cu omul ăsta, el e definitiv pierdut, mă gîndeam eu. Cu atît mai bine că a părăsit-o el singur. Ea va locui la mamă-sa; am să-i povestesc tot lui Leonid şi împreună cu el vom aranja infr-un fel". Cea mai mare împotrivire mă aşteptam să o avem tocmai din partea Lidiei; mă îndoiam dacă ea va accepta această soluţie.

Trecui pe la ea, ca să-i comunic insuccesul demersurilor mele şi să-i aduc la cunoştinţă noua mea propunere cu privire la soarta ei în viitor, dar n-am găsit-o acasă; era dusă la mama ei, care trimisese după ea. Ce s-o fi petrecind oare acolo? De la Leonid nu aveam nici o veste. Intorcîndu-mă acasă, am petrecut toată dimineaţa chibzuind, apoi m-am dus la Kurdiumov, cu intenţia de a-i explica ce rău a făcut el femeii pe care o iubea şi să-l rog să plece din Moscova. Am trecut apoi pe la Nadina, s-o fac să înţeleagă greşeala ei, dar pe nici unul nu i-am găsit ac&o<n, sau poate n-au vrut să mă primească; între timp, insă, soarta pregătea bietei Lidia o nouă lovitură.

Seara tîrziu, cînd mă şi culcasem în pat, mă pomenesc pe nepusă masă cu Leonid, în frac şi cu mănuşi albe.

— De unde vii? — il întrebai eu.

— Am fost la cazino şi am venit să dorm la dumneata.
— Sint foarte bucuros.
— Culcă-mă în birou.
— De ce nu în dormitor, cu mine?
— Pentru că mîine pisc dis-de-dimineaţă.
II invitai să ia masa de seară cu mîna, dar refuză şi mă rugă să-i dau nişte vin.
— Vreau să mă satur de somn; după care vin dormi mai bina?
— După orice vin tare, Xeres, Porto.
— Dă-mi de care ai.
Dădui ordin să-l servească cu Xeres şi el bău un pahar intreg, ceea ce nu i se intîm- plase niciodată inainte, apoi mă sărută, se duse în birou, se încuie acolo şi stinse imediat lumina. În general era cam straniu şi nespus de trist. De Lidia Nikolaevna n-a pomenit absolut nimic, ca şi cum n-ar fi primit scrisoarea mea, iar eu am tot ezitat şi n-am apucat să incep vorba despre ea. Nu puteam să adorm, iar din birou se auzea un zgomot uşor; mă sculai încet şi mă uitai pe gaura cheii. Era o noapte cu lună. Leonid stătea la masă şi parcă scria ceva pe întuneric cu creionul.

XI

IN-am putut pricepe ce se petrece; avui impresia că Leonid n-a dormit toată noaptea. Eu am adormit de-abia spre ziuă, iar cînd m-am trezit, Leonid plecase; la ora şsse dimineaţa, după cum mi-a spus omul meu, a venit după el un tinăr cu un cupeu şi au plecat împreună. O presimţire grea mă apăsa pe suflet. Mă decisei pe loc să plec la Moscova, cu gindul de a-l găsi pe Leonid sau, cel puţin, de a afla unde şi pentru ce a

plecat. Trecind pe Mias- niţkaia, mă auzii strigat pe nume; mă intorsei şi văzui un servilor de la familia Vankovski, care mă striga cît putea de tare, şi îmi făcea semne cu şapca. Am oprit trăsura. El se apropie de mine în fugă.

— Ce este? — îl întrebai eu.

— Tocmai la dumneavoastră fugeam, domnule; la noi s-a intîmplat o mare nenorocire; Leonid Nikolaici e foarte grav bolnav.

— Cum, ce fel de boală? — întrebai eu luin- du-l în trăsurica mea şi dînd ordin vizitiului să mine cît se poate de repede.

— Nu ştim nici noi bine; n-a dormit acasă, iar azi dimineaţă a fost adus în nesimţire, scăldat în singe; bănuim că a fost rănit cu un pistol.

„Numai asta mai lipsea", mă gindii eu şi îndată înţelesei ce s-a întimplat. Ieri a primit scrisoarea îriea privitoare la Lida, iar azi, pesemne că s-a bătut în duel cu Kurdiumov. Şi eu, cap sec ce sînt, n-am putut să ghicesc aseară că pune la cale ceva. Aveam la dis- poziţie mii de mijloace să-l opresc; nu l-aş fi lăsat cu niţi un chip, l-aş ii convins şi pîna la urmă i-aş fi impăcat.

— Unde e' rănit, viaţa ii e în primejdie? — întrebai eu.

— Dumnezeu ştie, tăicuţule; am auzit că pierde mult singe, doctorul e lîngă el, nu ştim ce-o să se intimple. Cînd şi-a venit niţel în fire, îndată a dat poruncă să ne ducem după dumneavoastră şi eu am şi fugit. Ce năpastă pe capul nostru, un boier atît de buni Nu mai găseşti altul ca ell Dacă s-o intimpla ceva, doamne fereşte, cucoana bătrină n-o să poată indura; de pe acum ţipă ca o nebună, de se aude în toată casa.

Cînd am ajuns, am întîlnit în salon un tinăr, coleg cu Leonid, un oarecare Garnovski, pe care îl zărisem de cîteva ori la el şi care, după cîte am observat, i se supunea în toate. Ghicii că el fusese martor la duel.

— Mai trăieşte? — îl întrebai eu.

— Deocamdată da, — îmi răspunse el.

— Cum de ai putut să iei parte la afacerea asta, fără să anunţi familia lui şi nici pe mine? — îi spusei eu.

— Ce era să fac, m-a pus să jur; în astfel de cazuri nu poţi refuza, — îmi răspunse el cu lacrimi în ochi.

— Ba se putea foarte bine; ăsta n-a fost duel ci o crimă mîrşavă. Leonid n-a pus în viaţa lui mîna pe un pistol, şi dumneata ştiai bine acest lucru; prietenii nu procedează În felul acesta.

finâruî începu să plîngа.

Intrai în birou. Leonid era culcat pe canapeaua lui cu faţa în sus, palid ca un cadavru, însă perfect conştient. Cînd mă văzu, zîmbi.

— Bună ziua! Te aştept demult, — îmi spuse el, întinzîndu-mi mîna.

I-am luat-o pe furiş, i-am pipăit pulsul care, deşi neregulat, bătea încă destul de puternic. La căpătiiul lui stătea încurcat un medic militar, adus în grabă de la cazărmile din vecinătate. II întrebai încetişor despre starea bolnavului; el imi răspunse că rana se află în partea de sus a pieptului, că glonţul a ieşit, dar că hemoragia este neobişnuit de puternică şi nu se ştie dacă nu cumva a fost atinsă carotida. II rugai să aducă cîţiva profesori, să se facă un consult cu ei. Dintr-o cameră mai depărtată se auzeau gemetele şi hohotele de plîns ale Măriei Vissarionovna. După

dispoziţiunile medicului, ea nu era lăsată să intre la fiul său.
— Stai lîngă mine, — imi spuse Leonid, cînd am rămas singuri.
Mă aşezai.
— Ţi-am ascuns isprava mea, — începu el cu o voce slabă, — dumneata m-ai fi împiedicat... ţineam foarte mult să-l învăţ minte pe acest ticălos... Nu credeam că se va sfirşi atît de tragic...
L-am rugat să nu mai vorbească şi să se liniştească.
— Nu-i nimic... O oră mai devreme... sau mai t rziu... iot aia-i... Nu cumva au trimis s-o anunţe şi pe Lida?' Nu vreau să ştie... să afle cît mai tîrziu... cît mai tîrziu... Să n-o laşi... toată nădejdea mi-e în dumneata, nici pe mama să n-o laşi... of, of, de ce plinge atît de tare, mi-e şi aşa destul de greu.
Nu putui să mă stăpînesc şi incepui şi eu să pling.
— Şi dumneata! Mai mare ruşinea să fii atît de slab de inger, — continuă Leonid. — Acum din cauza mea mama o va blestema pe Lida; convinge-o şi fă-o să înţeleagă că ea nu are absolut nici o vină. Am auzit că ieri a ocărit-o atît de rău, incit au dus-o acasă mai mult moartă decît vie. Vezi, acolo, în caseta mea, vei găsi o scrisoare în care am dispus să i se dea Lidiei-toată partea mea din moşie; te rog să stărui să se aducă la îndeplinire această voinţă a mea, căci altfel, e posibil să rămină pe drumuri. Ah! Mă simt parcă mai rău, mă simt slăbit de tot... rugaţi-o pe mama să vină la mine.
Mă dusei la Maria Vissarionovna; am găsit-o culcată pe canapea, zbătîndu-se, rupindu-şi părul din cap, sfişiindu-şi rochia de pe ea; avea o privire de nebună,

iar faţa i se crispa. Lingă ea stătea Pionova, care şi ea avea faţa scăldată în lacrimi.

— Vă roagă Leonid Nikolaici să poftiţi **la** el, — îi spusei eu.

— Ce, a niurit?... A murit?... — întrebă Maria Vissarionovna, sărind ca arsă.

— Dimpotrivă, se simte mai bine, vrea să vă vadă. Ea se repezi să se ducă, iar Pionova o urmă.

— Daţi-mi voie şi mie; nu pot să o las în starea asta, — mi şe adresă ea.

Nu-i răspunsei nimic. Intrarăm cu toţii în birou. Maria Vissarionovna dădu să se arunce la gitul fiului său, dar acesta o respinse uşor.

— NU, aici e singe, ai să te murdăreşti, — Îi spuse el.

— Singe!... Da, aici e singe, — spuse ea cu o voce aiurită şi, căzind la picioarele lui, începu să f le sărute Pe figura lui Leonid se citea durere.

— Maria Vissarionovna! Îi faceţi rău, — spusei eu, apropiindu-mă de ea.

— *Chère amie!*[1]) Asază-te, — spuse Pionova.

—Da, da, am să mă aşez, — spuse ea şi se aşează. F.u şi Pionova stăturăm lîngă ea, Leonid închise ochii. Trecu aproape un sfert de oră de tăcere îngrozitoare. Maria Vissarionovna hohotea pe înfundate. Deodată... nu voi uita toată viaţa mea această scenă, muribundul deschise ochii, îşi mişcă tot corpul, se ridică în capul oaselor şi se uită

[1]) Dragă prietenăl (tn limba franceză). (N. trad.) ţintă la mama sa. Faţa sa căpătă o expresie solemnă şi liniştită.

— Nu plinge, ci iartă-mă, sînt foarte vinovat, faţă de dumneata, — începu el, — prin moartea mea dumnezeu te pedepseşte pentru Lida... dumneata ai

distrus-o, măritind-o... Şi pentru ce?... N-ai făcut bine. Părinţii trebuie să-şi iubească la fel pe toţi copiii lor.
Maria Vissarionovna se prăbuşi în braţele Pionovei; pe faţa lui Leonid se schiţă un fel de zimbet.
— Dumneata eşti o femeie deşteaptă, bună, nobilă; tata, care-ţi cunoaşte defectele, cînd a murit, te-a rugat să nu te laşi influenţată de prieteni şi să-ţi iubeşti toţi copiii la fel; dumneata n-ai îndeplinit nici una din aceste rugăminţi ale lui.
Maria Vissarionovna începu să plîngă şi mai tare.
— îndreaptă cel puţin acum greşeala asta, — începu din nou Leonid şi vocea i se întrerupea mereu, — aranjează situaţia Lidiei... ea nu poate trăi mai departe cu soţul ei, o va da gata... dă-i partea mea din avere, ţin foarte mult... Şi dumneata, la fel, las-o pe Lida în pace, — se adresă el Pionovei... — destul ai prigonit-o, doar nu ţi-a făcut nici un rău... Şi mamei nu-i mai peţi bărbaţi; e prea tîrziu pentru ea să se mai mărite.

Pionova îi aruncă o privire rugătoare; Leonid clătină trist din cap

— .Ştiu tot, — continuă eî. — Ce părere aî, — mi se adresă el mie, — Lizaveta Nikolaevna Îi peţea mamei pe fratele ei bun, un băieţandru de douăzeci şi doi de ani şi încerca s-o convingă că e amorezat de ea, femeie de cincizeci de ani; auzi, amorezaţi Cît poate fi orbită de o prietenâl
Maria Vissarionovna leşină de-a binelea. Pio- nova se lăsă moale într-un fotoliu. Leonid tăcu, se culcă şi se întoarse cu faţa la perete.
— E timpul să-mi inchei şi eu socotelile... Un preoţi — spuse el cu voce surdă.
Chemai jupinesele şi cu ajutorul lor o scosei pe Maria Vissarionovna, care era leşinată; Pionova a fost şi ea dusă pe braţe. Sosi preotul; Leonid se spovedi mult timp, se împărtăşi şi după aceasta n-a mai scos un cu- vînt. Sosiră şi medicii, dar era prea tîrziu: îşi dăduse sufletul.
Am luat asupra mea grijile triste ale înmor- mîntării şi l-am rugat şi pe Garnovski, care stătuse tot timpul în saion, plingind amarnic, să mă ajute. El îmi povesti toate amănuntele duelului. Leonid venise în ajun şi îl luase cu el la casino; cînd au ajuns, Leonid a tot umblat să caute pe cineva. Cînd l-a găsit pe Kurdiu- mov, l-a oprit şi amîndoi s-au dus într-una din încăperi. Apoi, Leonid se întorsese, îl luase de o parte pe Garnovski şi după ce îl puse să jure că nu va destăinui nimic din ce-i va spune, ii mărturisi că are un duel şi îl rugă să-i fie martor; acesta consimţi şi Leonid îi spuse să vină a doua zi la ora şase dimineaţa să-l ia de la mine. Cînd au sosit la locul fixat, Kurdiu- mov se afla acolo şi ori era fricos, ori nu voia să se bată în duel, căci nu era însoţit de absolut nici un martor, şi de cîteva ori ii ceru iertare lui Leonid, insă acesta îi răspunse că nu el este cel ofensat şi deci nu el il poate

ierta. După ce adversarii s-au aşezat pe locurile lor, Kurdiumov vru să tragă în aer, dar Leonid observă acest lucru şi ir ceru să tragă cum trebuie; altfel, il amenința că duelul va ţine toată ziua. Kurdiumov s-a supus şi răsună o detunătură. Leonid se clătină, trase şi el, dar în aer, şi se prăbuşi. Văzînd că e rănit, Kurdiumov se repezi la el, îi supse rana pentru a-i scoate glontele, il pansă şi-l întreba într-una cum se simte. Cînd Leonid, care-şi pierduse cunoştinţa, fu ridicat să fie dus acasă, el ceru voie să-l însoţească, şi tot drumul a plîns ca un copil, iar cînd au ajuns acasă, nu cobori din trăsură şi dădu ordin birjarului să-l ducă direct la comenduirea pieţii.

„Facă-se voia lui dumnezeu", mă gîndii eu. Cine ştie ce i-ar fi rezervat lui Leonid viaţa, cu firea lui atît de luminată, şi totuşi stranie.

Mă temeam pentru Lida; mi se părea că încercarea la care a fost supusă era mai presus de puterile ei. Dorinţa lui Leonid de a i se ascunde cele petrecute nu a fost respectată. Cineva dintre oamenii casei se duse la ea chiar în dimineaţa aceea şi-i povesti în cele mai mici amănunte tot ce s-a intimplat; ea veni, dar Leonid se afla întins pe masă. Abia atunci am văzut ce forţă morală posedă această fiinţă, în aparenţă atît de slabă. Cît de mult a indu- rerat-o moartea fratelui său, pe care il iubea din adincul sufletului şi care murise pentru ea, nici nu mai poate incăpea discuţie; totuşi ea nu plingea, nu-şi zmulgea părul ca Maria Vis- sarionovna, ci încet, liniştit, se apropie şi-l sărută pe mort; apoi se duse la mama sa, dar se întoarse imediat; aceasta nici nu voi să stea cu ea de vorbă. Timp de trei zile şi trei nopţi, ea nu se de- părtă de mort, il petrecu la biserică şi asistă la toată slujba, cu toate că fără îndoială, observa şi înţelegea că era

obiectul unei curiozităţi necuviincioase. Numele ei era pe buzele tuturor, unii o arătau cu degetul, alţii povesteau despre duel, dar nimeni nu avea pic de milă pentru ea, nimeni n-o compătimea; în schimb, Maria Vissarionovna i-a impresionat pe toţi; ea a fost dusă în biserică într-un fotoliu, în timp ce plingea în hohote; după ea venea Pio- nova, de asemeni plingind, iar la sfirşitul slujbei li s-a făcut rău la amîndouă. Eu şi cu Lida no-am apropiat primii şi ne-am luat rămas bun de la defunct. Ivan Kuzmici apăru şi el la în- mormintare, distrus şi bolnav; în timpul slujbei, el începu să plingă, se apropie de Maria Vissarionovna, o consolă, dar pe soţia sa nici măcar n-o salută, parcă nici n-ar fi observat-o. După cum mi s-a spus, el i-a luat toate lucrurile, trăsurile, slugile, astfel că Lida rămăsese numai cu Anuşka, singura ei fată în casă.
Kurdiumov era reţinut la arestul garnizoanei şi se spunea că era foarte abătut. Toate astea mi le-a spus Garnovski, care căuta din răsputeri să se apropie de mine şi mă vizita aproape în fiecare zi. Mi se pare că-i era frică să nu păţească ceva din pricina duelului.

XIII

Ivan Kuzmici s-a distrus singur. Curind după moartea" lui Leonid, el se Îmbolnăvi grav şi se impăcă cu soţia sa. Lida i-a iertat toate şi timp de trei luni a fost infirmiera lui în cel mai strict sens al cuvintului. Bătrinul doctor nu greşise; hidropizia înainta rapid. Era şi trist şi îmbucurător să-l fi văzut în perioada aceasta de dinainte de moarte; mintea i se luminase, conştiinţa şi sentimentul de remuşcare îi reveniseră; a recunoscut, în sfirşit, calităţile Lidiei şi s-a ataşat de ea ca un copil; n-o lăsa să plece nicăieri de lîngă el, îi săruta într-una mîinile şi îi cerea mereu iertare pentru purtarea lui din trecut. Pe Pionovi nu voia să-i mai

vadă; ei au venit de cîteva ori şi, oricit l-a rugat Lida să-i primească, măcar de politeţe, a refuzat. Pe rudele sale, de asemenea a dat ordin să nu le lase să intre; nu-i vorbă că nici ele nu prea s-au grăbit să vină, cu excepţia Na- dinei, care a fost o singură dată şi cu care n-a schimbat o vorbă. În schimb, Anna Ivanovna venea în fiecare zi, dar şi ea, de data asta din ordinul Lidei, n-a fost lăsată să intre. Dealtfel Lida ii pomenise odată de vizita acesteia, dar Ivan Kuzmici începuse să ţipe „afară cu ea, daţi-o afară!" Se spune că îi dăduse o poliţă destul de mare, pe care ea s-a grăbit s-o protesteze. El se stinse liniştit. Lidia Nikolaevna rămase absolut fără nici un mijloc de trai şi chiar în timpul bolii lui. trăiau numai din vîn- zarea unora din bijuteriile ei. Maria Vissario- novna nu numai că n-a asigurat existenţa fiicei sale, potrivit testamentului lui Leonid şi insistenţelor mele, dar nici n-o primea şi o numea în gura mare ucigaşa fiului său. Lida îmi ascundea cu grijă sărăcia ei, dar ştiam că începuse să trăiască numai din lucru de mînă şi de aceea îi trimiteam diferite negustorese prin care ii cumpăram totul pe preţuri cît se poate de mari.

Odată,"la vreo şase luni după moartea lui Ivan Kuzmici, am cunoscut o familie destul de bogată. M-au invitat să mă duc în fiecare sim- bătă seara la ei; într-una din aceste zile m-am dus şi, cînd am intrat în salon, am găsit o societate restrînsă; se aflau acolo un bătrîn cu o înfăţişare gravă, soţul gazdei, un bărbat blond, de statură uriaşă, o doamnă bătrînă cu ochelari, o cuconiţă tînără şi, în sfîrşit, gazda Toţi discutau cu însufleţire. Luai loc şi incepui să ascult.

— îmi pare rău, îmi pare foarte rău de Kurdiumov, — spunea bătrînul, — este un om inteligent, cult, din societate aleasă, s-a apucat să se

îndrăgostească de uşuratica aceea, s-a bătut în duel pentru ea, şi pînă la urmă s-a nenorocit.

— Mama ei din copilărie s-a temut pentru ea, din copilărie încă a văzut la ea înclinaţii rele; această femeie, după cîte am auzit, este o adevărată Lafarge'), — spuse sacadat bătrina cu ochelari.

— Nu pot să nu mi-l reamintesc pe fratele ei, fără să nu mi se stringă inima. Se zice că era un băiat tinăr de tot şi să se prăpădească la această vîrstă e îngrozitori Cum trebuie s-o mustre pe ea conştiinţa! Mă mir cum de mai trăieşte incă, — se amestecă în discuţie tinăra cuconiţă care se îmbujoră la faţă, de teamă să nu fi spus vreo prostie.

— O! nici nu-i pasă; asemenea femei n-au suflet. Spuneţi mai bine, cum mai trăieşte mama lui! într-adevăr mă uimeşte cum de re-

') Lafarge Mărie Cappelle — citată în povestire ca prototipul femeii criminale. (În anul 1833 a fost măritată împotriva voinţei sale; după scurt timp a fost învinuită că şi-a otrăvit soţul şi a fost condamnată la muncă silnică pe viaţă). (N. red. ruse).zistă victima asta nenorocită, — replică bă* trina.

— Da' bine au mai prostit-o pe fata aceea bătrină, sora soţului, — spuse gazda. — Cum încercau să o convingă că Kurdiumov era îndrăgostit de ea. Locuiam pe atunci la Sokolniki şi ţin perfect de bine minte cum a spus cineva despre ea: „E un paravan sau un nou mijloc de a ascunde legăturile lor de dragoste". Bătrinul dădu din umeri.

— Singurul lucru care o poate scuza este faptul că s-a măritat cu un om pe care nu l-a iubit. Dacă ar fi fost ataşată de el, nu şi-ar fi permis multe, — observă gazda şi aruncă o privire tandră soţului său, care îi răspunse cu un zîmbet.

— Nimic nu-i poate servi drept scuză, — începu bătrinul pe un ton dictatorial. — A fost o fiică rea, după cum spunea Aliona Alexan- drovna. S-a măritat cu un om infect, il cunosc, am fost în armată comandantul lui, dar acest lucru n-o scuză de loc, ci, dimpotrivă, e o carte de vizită şi mai proastă pentru ea. Pentru ce s-a măritat? Ori din interes, ori din do- rin¹a aprinsă de a se mărita cu orice chip, indiferent cu cine; şi, în sfirşit, dacă s-a măritat, trebuia să caute să îndrepte defectele soţului său. iar nu să-l lase să bea în halul acesta şi pînă la urmă să moară din pricina beţiei. Ea l-a atras în mrejele ei pe tinărul Kurdiumov şi l-a izolat cu totul de societate; în ultimul timp nu-l mai vedeai nicăieri şi, ca să-şi ascundă legătura lor, ea a făcut din sora soţului său, cum spunea Alexei Ivanici, un paravan ori un mijloc de â-şi

ascunde dragostea. Prin purtarea ei a cauzat moartea fratelui său. Acum a intrat în legătură cu un alt bărbat, care o vizitează zilnic, ca să nu spun rfial mult. Şi după toate astea, mai poate fi scuzată?
În timpul acestei perorații, bătrîna dădea din caprin semn de aprobare, iar ceilalţi la fel; cu toţii erau fără îndoială, de acord. N-am mai putut răbda.
— Povestea cu această doamnă nu este redată tocmai aşa cum s-a petrecut în reali-^ tate, — începui eu, adoptînd tonul bătrînului şi sculîndu-mă. — Este exact că ea nu s-a măritat din dragoste, ci în urma puternicilor stăruinţe ale mamei sale. Soţul ei era stăpînit de patima nenorocită a beţiei încă de pe cînd era holtei şi era imposibil să-l faci să renunţe la ea. Kurdiumov n-a fost faţă de ea decît un curtezan insistent. Cu privire la sora soţului său, nici prin cap nu i-a trecut să facă din ea un paravan, ci aceasta s-a îndrăgostit de Kurdiumov. Cu domnul care o vizitează zilnic, nu are decît cele mai sfinte, curate şi prietenşti raporturi şi acest lucru îl afirm cu toată tăria, pentru că acel domn sînt eu însumi.
Toţi s-au fisticit, bătrinul se încruntă, iar eu plecai curînd după aceasta.
Trebuie să spun că, În ultimul timp, raporturile dintre mine şi Lida erau destul de nepre- cise. Că o iubeam şi că doream să devin soţul ei era fără doar şi poate, dar nu mă decideam să i-o spun, pentru că, pe de o parte nu eram încredinţat că ea mă iubeşte, iar pe de altă parte mă temeam să nu-i jignesc durerea pricinuită de pierderea fratelui şi a soţului său. Mă duceam într-adevăr foarte des pe la ea şi vizitele mele ii făceau multă bucurie, dar simţeam în acelaşi timp că o stinjenesc. Ultima în- tîmplare m-a determinat să iau o

hotărîre definitivă. Lida îşi ducea viaţa singură, părăsită de toţi, fără bani, stigmatizată de opinia publică; nu mai era timp de tărăgăneală, ce-o fi, o fi, mă gîndii eu, şi i-am scris o scrisoare în care i-am mărturisit dragostea mea, i-am declarat sincer cum sînt interpretate în societate raporturile dintre noi şi am implorat-o să consimtă a deveni soţia mea; în caz contrar, va trebui să ne despărţim, lucru pe care, sînt sigur că nici ea nu-l doreşte.
Lida nu mi-a răspuns două zile; nerăbdarea mă cliinuia cumplit. Am vrut să mă duc **în** persoană la ea, cînd sosi scrisoarea ei. O redau în original.
„Iartă-mă că-ţi răspund cu atîta intîrziere la scrisoarea ta, bunul şi singurul meu prieten; îngăduie-mi să te numesc astfel cel puţin pentru prietenia ce a avut-o faţă de tine nepreţuitul meu Leonid. îmi scrii că mă iubeşti demult. Ştiu şi eu acest lucru, dar n-am avut puterea să te rog să nu mă mai iubeşti; vezi cît de cochetă şi de perfidă sîntl Te-ai revoltat pentru învinuirile ce mi se aduc în societate, dar cît de mult ai greşit, scriindu-mi aceste rinduri; această societate mă cunoaşte mult mai Ipine decît tine; oare mi-am iubit soţul aşa cum ar fi trebuit? Oare, văzînd nebunia Nadinei, am prevenit-o din timp? Dar sărmanul meu frate! Oare nu şi-a pierdut viaţa din cauza mea? Şi apoi, Kurdiumov... Te-am înşelat mereu, prietene drag, în privinţa lui... L-am iubit... Inima şi sufletul meu i-au aparţinut în întregime... Pentru el am uitat pe dumnezeu, de conştiinţă; vezi ce femeie decăzută sînt, şi numai prezenţa ta severă şi umbra fratelui meu, care s-a ridicat între noi, mi-a dat şi acum tăria de a mă depărta de acest om. Ca să fiu soţia ta nu vreau şi nici nu pot; nu sînt vrednică de astal Mama m-a iertat

şi mi-a îngăduit să stau cu ea. E bolnavă. Am s-o
îngrijesc şi dee domnul ca cel puţin în felul acesta să-
mi ispăşesc greşelile' .

Lida şi-a rostit singură sentinţa, dar. de fapt" *este ea oare vinovată?*O BATRÎNĂ **BOIEROAICA**
(POVESTIRE)

Ultima staţie de poştă din ţinutul nostru era în satul V... şi de aceea, cînd ajunsei acolo, poruncii să fiu dus la han. Hanul il ţinea o bă- ţrînă, poreclită Cioroaica sau Baba-hoaţa, cum îi spuneau cei care o cunoşteau bine — atît boierii, cît şi mujicii.

Era o femeie nu prea înaltă, cu faţa roşie ca arama, grasă, dar încă destul de sprintenă, săritoare şi cu o gură care turuia într-una, mai ales cînd era cherchelită; şi cherchelită era aproape toată ziulica, de dimineaţa pînă noaptea tîrziu.

Ajunsei noaptea, fireşte îngheţat pînă în măduva oaselor. Bîjbftnd prin întuneric, urcai scara cunoscută şi deschisei portiţa spre tindă. În semiîntunericul ce domnea, licărea o lumi- nărică subţire de seu, într-un sfeşnic de fier, înfipt într-un stîlp, iar din burlanul lung ai uriui samovar răbufneau flăcări de la nişte surcele aprinse dedesubt; un cal care se profila vag în beznă rodea de zor bara care despărţea tinda de curte. Din uşa deschisă a izbei ieşeau rotocoale de aburi.

— Hei hangiţo, cotoroanţă bătrînă, sări că ţi-au venit boierii — strigai eu.

— Aşa-i tăicuţulel Curat boierii — se auzi vocea bătrinei şi îndată se arătă şi ea.

— Poftiţi înăuntru, boieri dumneavoastră, pe aici. pe aici, cinstite feţe, — spuse ea.

Intrai. înăuntru mă învălui un aer foarte cald şi înăbuşitor.

— Aici te bate soba la cap, babo! — îi spusei eu.

— Nu, boierule, nu, focul a fost făcut tocmai azi de dimineaţă, — răspunse baba, dar în acelaşi timp îşi

vîri mîna ei grasă în răsuflă- toarea sobei şi-i trase deoparte capacele.
Între timp, mă dezbrăcai.
— Tiil — exclamă baba, lovindu-şi palmele una de alta. — Ia uite, e un boier de-al nostru, iar eu, proasta de mine, n-am băgat de seamă. Ia uite! De unde vii, tăicuţule?
— De la Piter.

— Ia uite, tocmai de unde vinei Nu te-am recunoscut, zău nu te-am recunoscut, cum te ai îngrăşat şi ce voinic te-ai făcuţi Ivan Petro- vici a trecut şi el mai deunăzi pe aici.Care Ivan Petrovici? — întrebai etf.

— Ivan Petrovici Sorokin; ce, te iaci să nu-l cunoşti, doar sinteţi prieteni.

Habar n-aveam de vreun Ivan Petrovici Sorokin, dar bănuind că baba vrea să-mi povestească ceva despre el, mă prefăcui că-l cunosc.

— Ei, şi ce-i cu el? — o întrebai eu.

Baba făcu doar un gest cu mîna.

— Of, că mi-e şi silă să mai spun ce tăm- bălău a fost cu cucoana lui, cît **p**-aci era şi iasă un buclac... — Am încercat eu ce-am încercat să-i împac, dar degeaba.

— Şi zi aşa, s-au certatl — observai eu.

— Da, şi încă cuml — răspunse baba. — S-au luat de la un colac de cîteva copeici; boierul e cam zgirie-brînză, e în stare să vîndă şi potcoave de cai morţi, numai să scoată un ban; ei, şi cum vă spui, **a** adus de la piaţă un colac de ăsta şi a imbiat-o pe cucoană cu el, dar ea **a** strimbat din nas — şi de-aici ţin-te: „Tu, zice el, toate mi le faci împotrivă", iar ea s-a pus cu gura pe el. „Şi tu, zicea ea, mă ţii numai cu pleavă", ei, şi dă-i şi dă-i, de m-ara împovărat şi eu de păcate cu ei.

— Şi pe urmă? — întrebai eu.

— Atîta tot, s-au certat, — răspunse baba, şi de unde pînă atunci avusese o expresie batjocoritoare, şi-o schimbă deodată, într-una tristă, adăugind cu o voce plîngăreaţă: — Şi mătuşica dumitale, Maria Nikolaevna, s-a prăpădit, tăî- cuţulel

— Care mătuşă Maria Nikolaevna? — întrebai eu.

— Ei, Ometkina; dar ce, pe toţi i-a uitat la Piter?
— Ei, aci n-ai brodit-o, babo, n-am avut niciodată vreo mătuşă cu numele ăsta, — ii Bpusei eu.
— Aşa o fi oare, chiar nu ţi-e mătuşă? Aşa e,~că bine zici, e a lui Nikolai Egorovici Be kasov, da, da, lui ii e mătuşă, — o drese bă- trina. — A avut o inmormintare, domnule, cu alai mare, aşa cum se cuvine! Nu s-au zgircit de loc la bani. Ce de preoţii... Ce de calicime!... — urmă ea, impreunindu-şi mîinile şi pregă- tindu-se, pe cît se părea, de vorbă lungă. Dar, în clipa aceea, din camera vecină se auzi un trosnet uşor şi o voce răguşită care striga:
— Lasă-mă, cine îndrăzneşte să mă lege? Vanka, stăpinul meu, ticălosulel Dă-mi votcă. Lasă-măl — Şi iar trosni ceva.
— Liniştiţi-vă, Vladimir Vasilici, vă rugăm cu plecăciune, aţipiţi măcar oleacă, zău aşa, o să vă fie mai uşori — ii răspundea o voce subţire.
— Mai uşori N-am nevoie să-mi fie uşor. Eu doar petrec, dar tu eşti un ticălos, atît am avut să-ţi spun şi am terminat cu tine! — spuse vocea răguşită, şi apoi începu să cinte:
Un trist husar căzut pe ¿înduri Stă rezemat de sabie!
[1])
— Cine-i acolo? — intrebai eu.
— Un voluntar, tăicuţule... il duc mujicii **la** recrutare în locul altuia. Un voluntar care **a** tras un chei. Doamne, ce chefl — răspunse hangiţa.
— Dar ce tronsneşte aşa?
— Ei, e beat mort, şi l-au legat... li-e frică să nu se intimple ceva cu el: a venit gata făcut şi aici a mai băut o juma de sticlă, d-aia li-e frică şi l-au legat.

— Dacă-i aşa, mătuşă, lasă-mă să intru în odaie, aici mă bate soba la cap şi mai e şi beţivul ăsta, — îi spusei eu, sculindu-mă în picioare.

— În odaie sînt gindaci, tăicuţule, — i-am stîrpit eu cît am putut, dar tot se pripăşesc, blestemaţiil

— Nu face nimic, nu mi-e frică de gindaci.

— Ei, cum ţi-e voia, — răspunse bătrina, şi mă petrecu trăncănind; — se mai tem de una: pînă acum a băut de cinci sute de ruble şi să nu care cumva să crape, că atunci s-au dus bă- nişorii pe girlă.

') Cîntec pe cuvintele poeziei lui K. Batiuşkov „Despărţire". (N. red. ruse).

Odaia în care intrai era mare şi cu tot dichisul obişnuit: pereţii geluiţi, soba albă, un perete despărţitor de seînduri, incepînd de la" sobă, laviţele şi polițele spălate curat. În colţul de sub icoane, se afla o masă la care stătea un bătrin cu barba rasă, cu două smocuri de păr cărunt pe la timple, cu o figură inteligentă şi. după cît se părea, orb. Purta o haină de postav albastru, de croială veche, de sub care se vedea un plastron cu volănaşe şi o vestă dungatu de caşmir, desigur tot foarte veche, întreg costumul, deşi mult purtat, era totuşi — parcă în ciuda anilor — curat şi bine păstrat. Alături de el se afla o bătrină, foarte îngrijită şi ea, şi cu o înfăţişare plăcută; avea o sr 1.1 fă subţire şi veche pe cap şi era îmbrăcată într-un capod de stambă vătuit. La prima vedere făceau impresia unor nobili scăpătati. Cînd intrai, bătrinica se sculă imediat şi spuse ceva bătrinului, care se sculă şi el, şi amindoi îmi făcură o plecăciune.

— Şedeţi, vă rog, e loc destul, — le spusei e^L.

— Nu face nimic, domnule, — răspunse bătrină cu o voce afectată, dînd la o parte puţinele sale lucruri strinse într-o bocceluţă.

— Şedeţi, vă rog, — repetai eu.
La auzul invitaţiei mele, bătrînul pipăi cu băgarea de seamă a unui orb laviţa, şi se aşează pe ea, după care, sprijinindu-se în baston, pironi asupra mea ochii săi tulburi; bătrina nu
Se aşoză, ci continuă să stea În picioare, Într-o atitudine destul de respectuoasa. Mi-am dat seama că nu sînt nobili.
— Unde mergeţi, oameni buni? — ii întrebai eu.
-- În capitala guberniei, stimate domn, — răspunse bătrînul cu o voce tristă.
— Sint bunicii voluntarului ăluia, tăicuţule; îl petrec... bunicii, — intră în vorbă hangiţa, punind samovarul pe masă.
— Bunicii acelui voinic? — spusei eu.
— Da, bunicii lui, — răspunse oftind adine bătrînul şi îşi plecă capul său albit.
— Din ce stare sînteţi?
— Tîrgoveţi, domnia-voastră.
— Tîrgoveţi de obîrşie?
— Da' de undei înainte am fost oameni de curte la boieri.
— Nu te-ai fi aşteptat să ajungă aici nepotul lui Iakov Ivanîci, — se amestecă hangiţa, — uite, o spun laţă de el, faţă de bă- trin, — urmă ea. — Pe vremea lui era un om de seamă şi vajnic. De se întîmpla să vină la mine la han, apoi ţine-te bine, gazdă: trebuia să ştii să-l primeşti; ferească sfîntul să-i fi pus dinainte mîncare din ajun sau samovarul murdar.
Bătrînul surise amar.
— Nici prin cap nu ne-ar fi trecut, cucoană, ca os din osul nostru să aj'ungă aicil — spuse bătrinica cu tonul ei nefiresc şi oarecum tîn- guitor.

— Ce să mai vorbim, măicuţă, ce să mai vorbiml — făcu hangiţa tot pe ton plingăreţ.
— Băiatul ne-a rămas de la fiica noastră, — continuă bătrinica, — ne era drag ca lumina ochilor; credeam că are să fie mîngiierea şi bucuria bătrineţelor şi singurătăţii noastre; l-am crescut ca pe un fecior de boier, l-am dat la Moscova la nişte oameni care păreau cumsecade, ca să înveţe negustoria.
— Ce să mai vorbim, ce să mai vorbim, măi- culiţă, — ii ţinea isonul hangiţa.
— Dar ce-a făcut acolo? S-a dat la băutură? — întrebai eu.
— Numai cel-de-sus ştie, domnulel Cum să vă spun: ori stăpinii l-au asuprit, ori nesăbuinţa lui a stricat, — răspunse bătrinica.
Bătrinul surise amar şi o întrerupse pe soţia sa:
— încă din copilărie a fost nesăbuit, pentru că de cînd s-a născut şi pînă a crescut mare a fost rízgiiat; alţii, de aceeaşi meserie cu el, încă de cînd erau băieţi de prăvălie trimiteau bani acasă, pe cînd al nostru ne scria şi ne cerea tot nouă; i-am trimis, i-am tot trimis şi,, pînă la urmă, am ajuns şi noi la sapă de lemn. Apoi am auzit că a apucat-o pe un drum care-l putea duce la puşcărie. Am început să-i scriem, să-l chemăm acasă, şi abia după doi ani a venit, gol şi desculţ. L-am îmbrăcat, l-am încălţat, crezind că sub ochii noştri se va îndrepta; cînd colo, chiar din prima săptămină a început să care toate lucrurile din casă la circiumă... Pe măsură ce vorbea, vocea bătrinului se făcea din ce în ce mai aspră, iar în ochii bă- trînei 'apărură lacrimi.
— Ai cui aţi fost? Ai cărui boier? — întrebai eu, ca să pun capăt acestei conversaţii, vădit apăsătoare pentru ei.

— Am fost ai unor boieri mari, ai doamnei Pasmurova, soţia intendentului curţii, — răs- pune orbul, plin de importanţă.
— Ai doamnei Pasmurova? — repetai eu, aducîndu-mi aminte că am auzit-o pe maică- mea odată vorbind despre Pasmurova ca despre o mare boieroaică din acel timp. — Cucoana voastră era o persoană cu multă vază şi foarte cunoscută, nu?
La aceste cuvinte, faţa bătrinului se lumină de-a binelea.
— Cucoana noastră, — începu el fără grabă şi răspicat, — a fost poate persoana cea mai de seamă din Rusia; doar se chema că e femeie, dar încolo, nici un bărbat nu-i putea sta împotrivă. Cum spunea ea, aşa trebuia să fie. Era o cucoană tare deşteaptă.
— Am auzit că trăia bine şi era primitoare, — spusei eu.
— Trăia împărăteşte sau cum i-ar sta bine poate doar unei neveste de feldmareşal. La ea vizitele moşierilor nu conteneau tot anul. Casa avea patruzeci de camere — şi cu toate astea, la sărbătorile mari, era neîncăpătoare. Boierii dădeau buzna ca lăcustele, — cu doici, copii mici, dădace — şi toţi erau primiţi, — încheie bătrinul cu oarecare lăudăroşenie.
îmi dădui seama că aveam în faţă una din acele vechi slugi de-ale boierilor de altădată, care creşteau şi îmbătrîneau pe de o parte în- tr-o atmosferă mondenăj pe atunci la modă, iar pe de altă parte sub bîtă...
— Dumneata ai fost logofăt, aşa-i? — îl întrebai eu.
— Am fost, domnule, — răspunse bătrinul, strîngînd ochii şi parcă silindu-se să-şi adune gîndurile, — am fost, cum se spunea la noi pe atunci, mare majordom; în primul rînd, aveam sub ordinele mele toţi lacheii — şi erau vreo douăzeci de inşi cu

muzicanţi cu tot; şi apoi mai ales aveam în grijă serviciul la masă; răposatei noastre cucoane nu-i plăcea să fie aşa, totul simplu, ci în fiecare zi trebuia să fie cu dichis. În al doilea rind, dinsa fiind slabă de ochi, ii scriam scrisorile după dictarea ei şi tot eu, cum ştiam bine carte, umblam pe la dregătorii pentru treburile ei; cu toate că nu cunoşteam cine ştie ce legile, mă descurcam totuşi cu slujbaşii, ştiam ce şi cum să vorbesc cu ei; pînă la virsta de cincizeci de ani, domnul meu, nu mă ştiu să fi purtat decît ciorapi de mătase şi frac din postav fin englezesc. A fost tare bună cucoana cu mine, fie-i ţarina uşoară!

— În ziua de azi nu mai sînt asemenea boieri, — spusei eu.

— Nici pomenealã, şi nici nu mai pot fi, domnule. Nu am cinstea să ştiu cine sinteţi şi, din pricină că sînt orb, nici nu vă pot vedea la fată, dar asemenea boieri nu mai există, — răspunse bătrinul neindrăznind parcă să vorbească deschis cu mine.

— Sint un moşier de pe aici şi tare aş vrea să aflu cîte ceva despre boierii de altădată.

Bătrinul oftă.

—Sint în al nouăzeci şi şaptelea an al vieţii mele şi bag de seamă că "s-au petrecut mari schimbări în toate; fată de cei de azi, boierii din trecut sînt ca vulturii pe lîngă vrăbii, — spuse el dînd din cap cu tilc.

— De ce oare? — il întrebai eu.

Bătrinul căzu pe gihduri şi işi desfăcu larg braţele.

— Intii de toate, — începu el, — nu ştiu cum, dar nu mai au starea din trecut şi nici felul de a fi de altădată; boierii de astăzi se poartă cu totul deosebit, pe cînd înainte trăiau altfel; la ei se găseau de toate din belşug: grine, vite, pivniţe pline cu băuturi — numai rachiuri din tot soiul de fructe, se pregăteau

butoaie intregi — mieduri, bragă dulcel Se veseleau, petreceau, uneori la cîte o petrecere îşi aduceau fiecare măscăricii şi cînd mi ti-i ată(a ne unul împotriva altuia, se luau ăia la bătaie, desfătindu-i astfel pe boieri, pe cînd în ziua de azi boierii nu prea se mai intilnesc unii cu alţii, isi găsesc plăcere mai mult în cititul căr.ilor.

Bătrinul se opri o clipă, după care începu din nou, plin de însufleţire:

— Şi apoi, parcă mulţi sînt boierii care în ziua de azi mai locuiesc pe la conace? Poate doar vreunul bătrîn sau bolnav; ceilalţi sînt toţi prin slujbe, iar dintre feţele mai simandicoase. chiar că nu mai e nimeni; dacă o luăm aşa. cucoana noastră, — urmă el aproape cu duioşie, — se bucura de un nume tare bun în toată gubernia. Să zicem că era numit un nou guvernator sau vicerege cum i se spunea pe vremuri, şi se afla încă la Petersburg — ea de indată scria la miniştrii şi senatorii ei cunoscuţi: „Deoarece ne vine un nou guvernator, să-i spuneţi să mă cinstească, ca să-l cinstesc şi eu", iar cînd era înştiinţată că guvernatorul a sosit, mă chema deindată. Mă înfăţişam, făceam o plecăciune. „Ascultă, Iakov Ivanovl zicea dinsa, şi vorbea întotdeauna puţin pe nas, ascultăl A sosit noul guvernator. Ia cea mai bună troică, repede-te pînă la Kostroma, du-te cu bileţelul ăsta al meu la cutare giuvaiergiu, cumpără un vas de argint, caută de unde ştii nişte cegi frumoase sau, mai bine, un nisetru viu, înfăţişează-te din partea mea locţiitorului, spune-i că aşa şi pe dincolo, cucoana ta, soţia intendentului curţii, din pricina sănătăţii sale şubrede nu poate veni în persoană, dar că prin tine ii urează bun sosit şi după obiceiul din partea locului, il salută şi ii trimite, în loc de piine şi sare, peştele acesta în vas". Acela mă

primea; mi se da toată cinstea cuvenită, iar doamnei noastre, guvernatorul binevoia să-i răspundă în scris.
— Şi în felul acesta se lega prietenia, — spusei eu pe acelaşi ton ca şi bătrinul.
— Bine-aţi zis, prietenie — taman ăsta e cuvintull — întări el. — Iar cînd excelenţa sa, guvernatorul, binevoia să plece în inspecţie, trecea şi pe la noi în vizită, şi aceste vizite erau din cele mai pompoase; guvernatorii de azi, după cum aţi văzut şi a'i auzit, se duc şi ei cu tot fastul şi au pretenţii la o primire bună şi la cinste mare, şi ei bagă spaima, cel puţin în micii funcţionari, dar cînd ştii cum era înainte, pe cei de azi nici nu-i poţi asemui cu e>
— Dar înainte cum era? — întrebai eu.
Iakov Ivanov plecă puţin capul într-o parte şi începu:
— înainte, domnule, cînd trecea guvernatorul, apoi parcă trecea stăpinul lumii; numai citi funcţionari erau pe lîngă persoana lui şi citä .boierime se adăuga pe druml A fost unul, nu îndrăznesc să-i spun numele, care pleca întotdeauna cu soţia lui prin gubernie, iar dumneaei, să-mi fie cu iertare, avea, aşa cum au femeile slăbiciuni, slăbiciune pentru căţei. Pentru aceşti căţei mergea o trăsură anume, iar pentru paza lor, mergea un ispravnic anume, şi, odată, din intîmplare, s-a-pierdut un căţel; atunci excelenţa sa doamna guvernator, neţinind seama de rangul său mare, l-a plesnit pe ispravnic peste obraz în faţa tuturor şi l-a dat afară din serviciu; ce timpuri eraul
— Bune timpuri erau, fără greutăţi, — remarcai eu.
— Da, aşa e, — întări Iakov Ivanov, apoi, gîndindu-se o clipă, urmă: — Se intimpla, domnule, ca toată această societate să vină la noi şi să stea cîte trei-

patru zile, chiar cîte o săp- tămină şi de-i venea guvernatorului să laude vreun lucru din casă, vreun ceas, vreun tablou, vreun vas de argint, aveam poruncă dinainte ca, îndată ce se insera, să-l duc la domnia-sa în cameră şi să-i spun că doamna noastră se bucură că i-a plăcut acest lucru şi-l roagă să-l primească în dar.

— Din vanitate le făcea bătrina toate astea? — întrebai eu.

— Vanitate ca vanitate, — răspunse Iakov Ivanov, — nici vorbă că era şi foarte ambiţioasă, dar, afară de asta, ştia să tragă şi foloase de pe urma lor; de pildă, la administraţia guberniei se scotea cîte o moşie în vînzare şi cucoana noastră, datorită prieteniei cu şefii de la gubernie, era destul să pună ochii pe ea şi gata! moşia era a noastră. Dar şi eu, împuternicitul doamnei Pasmurova, dacă mă duceam la vreo licitaţie publică, nici unul dintre cumpărători nu se mai băga; toţi ştiau că şeful gubernid nu doreşte acest lucru. Dădeai acolo ce se cuvenea cui trebuia, iar pentru moşie — cît dădeai, era bun dat. Moşia din Belo- grivo ne-a venit pe atunci, domnule, pe o sută douăzeci de ruble, iar cînd m-am dus să iau În primire moşia, numai din restanţele de bi^ ruri am strins două sute de ruble de la mujici, aşa că — socotiţi şi dumneavoastră pe cît ne-a venit nouă moşia.

Iakov Ivanov plecă capul şi oftă.

— Moşule! dar e păcat, asta e adevărată hoţie! — exclamai eu.

— Da, e păcat, domnule; în sărăcia şi orbirea mea de acum le văd şi le simt pe toate. În poruncile domnului se spune să nu rivneşti !a casa aproapelui tău, nici la ogorul lui, nici la robul lui; dar bătrina noastră stăpină era foarte lacomă în privinţa asta, cu

toate că trebuie să spunem că toţi sintem oameni şi că nu există oameni fără slăbiciuni.
Ultimele cuvinte le rosti mai apăsat.
— Ce mai pleşcari aţi fost toţi, cu cucoana voastră în cap, ce mai pleşcari! — se amestecă deodată în vorbă hangiţa, care se tot invirtea pe lincră sobă, — povesteşti despre moşie, nu? Mai bine ai povesti cum aţi dat voi la armată pe un boier pentru moşia voastră, — continuă ea ieşind de după peretele despărţitor şi oprin- du-se sub poiată; cu o mînă se ţinea de grindă, iar pe cealaltă şi-o proptise în şoldul ei cel gras.
Iakov Ivanov se încruntă puţin.
— Cum, un boier? — întrebai eu.
— Iacă aşa, l-au datl — răspunse hangiţa.
— Nu-i plăcea cucoanei dumnealor, generă- lesei, să dea mujicii la gaste, toţi ii trebuiau, şi tocmai atunci s-a pripăşit la ei un boier sărac, un prostănac de felul lui; cine ştie, fusese bătut în cap cînd era mic, că avea o căpăţină mare şi turtită şi minte — nici de doi bani; habar n-avea să socotească, nu ştia nici zilele. Ce mai tura-vura, nu ştia nimic. Dar la rangul lui ţinea, la asta se pricepea. Şi iacă, drăguţii ăştia s-au dus la el, au început să se dea pe iîngă el şi să-l toace la cap: „Tu, îi spun ei, eşti boier dar te oploşeşti pe la mujici, trăieşti ca un argat! Mai bine te-ai duce la armată. Acum, zic ei, pentru că n-ai învăţat carte, n-o să te primească ca boier, aşa că du-te pentru moşia noastră, şi pe urmă ai să le spui cine eşti şi au să ţină ei seama de asta". Şi el, în prostia lui, că neamuri n-avea cine să-i spună şi să-l sfătuiască, iar ei îl îndopau cu vin şi turte dulci,
— a primit. L-au dus la recrutare, l-au dat drept mujic, au strigat: „Tunde-1", l-au îmbrăcat şi l-au trimis cu recruţii. După ce au trecut prin vreo trei-patru oraşe, el îi spune şefului său: ,.Eu, zice el, sînt

boier". „Ce fel de boier eşti tu?" îl întrebă acela şi-l luă la trei păzeşte, dar el o ţinea una şi bună că **e** boier; se duse la şefii săi mai mari şi le spuse acelaşi lucru. Åştia se uitară prin turtii, vă zură că e mujic sadea şi mi ţi-l scuturară, nu glumăl Bietul coconaş, văzind că dacă pomeneşte ceva de boierie e luat la chelfăneală, s-a lăsat păgubaş şi a făcut treizeci şi cinci de anişori pentru moşia generălesei. Ce mai ticlui- tori de acte erau pe atunci! Poate pentru potlogăriile acelea plătesc ei acum cu os din osul lor! — încheie încet baba, arătlnd cu ochii spre Iakov Ivanov, care la rindul său ascultase toată povestirea ei cu capul plecat şi fără să se împotrivească. Căutai iarăşi să schimb vorba şi îl întrebai pe bătrîn:

— Şi moşia cucoanei voastre cui i-a rămas? Am văzut conacul, e cam părăginit, pustiu... Casa s-a cam dărăpănat şi ea...

— Moşia noastră se află sub tutelă, — răspunse el, pesemne mulţumit că am schimbat vorba. — Ei, şi tutorii sînt oameni străini; ori nu vor să aibă grijă de nimic, ori îşi umplu buzunarele, căci, nu numai în ce priveşte gospodăria, dar nici pe obrocinici[1]) nu-i ţin din scurt; beţivii şi risipitorii trăiesc bine şi tot în cei mai înstăriţi bat mai mult: ii ameninţă că ori le dă feciorul la armată, ori îi ia pe ei la curte.

[1]) Ţărani iobagi care plecau să muncească la oraş şi care erau obligaţi să plătească moşierului un bir în natură sau în bani. (N. trad.)

— Care va să zică: răscumpără-te, mujiculel Multe parale aţi mai făcut voi inaintel — se băgă din nou în vorbă Cioroaica.

lakov Ivanov nu luă în seamă cuvintele ei şi continuă:

— Nici de funcţionarii stăpinirii nu te mai apără moşia. înainte, pe vremea răposatei noastre cucoane, flăcăii noştri de la curte erau mari zurbagii... Nu trecea sărbătoare de hram să nu facă scandaluri, să nu prade iarmaroace întregi, dar cei de la stăpînire, ştiind ai cui oameni erau, căutau să-i potolească mai mult cu vorba bună şi se mulţumeau cu cît le dădeau ei, dar acum, cu toate că pristavul nostru de stan') nu e cine sti% ce om mare, totuşi comandă şi pune pedepse prin sate, tot din cauza păcătosului de năravde care pătimeşte incit socoteşte că e o zi pierdută din viaţa sa aceea în care n-a primit nici un plocon. Odată, intil- nindu-mă cu el în oraş, i-am spus: „De ce şi pentru care vină, domnule, sinteţi atît de pornit împotriva moşiei răposatei mele cucoane?" „Ei, moşule, unde ne putem noi, poliţia teritorială, exercita autoritatea, dacă nu la moşiile de sub tutelă; astăzi vremurile s-au înăsprit; dacă găseşti totul în regulă, nu poţi să pretinzi, şi cu ce ciupeşti, cu aia te alegil" — mi-a spus el rizind.

') Funcţionar poliţienesc, şeful stanului. *Stan* — sub-împărţire administrativă a judeţului. (N. trad.).

Aia şi meritaţi; numai gerul le vine de hac urzicilor, căci altminterea ar pişcă tot anul, — spuse hangiţa, făcind cu ochiul.

— Dar de ce este moşia voastră sub tutelă, pentru datorii? — întrebai eu.

— Nu, pentru că stăpînii sînt nevîrstnici. Acum e a unor strănepoţi de-ai cucoanei noastre, — răspunse Iakov Ivanov.

— Dar fiii şi nepoţii ei unde sînt?

— Singurul ei fiu, — începu bătrinul cu tristeţe, dar cu o gravitate impunătoare, — singura ei mingîiere şi bucurie în viaţă, de cînd era încă tînăr, în

floarea vîrstei, avşa rang mare şi-şi făcea slujba mai mult prin cele străinătăţi. Bănuim că acolo şi-a irosit sănătatea şi murindu-i în acel timp soţia, mai întîi şi-a pierdut minţile, iar apoi şi viaţa, lăsînd pe seama bătrînei noastre pe fiica lui, dar nici acesteia nu i-a fost dat să trăiască viaţă lungă.
La fiecare vorbă a bătrînului vedeam cum faţa Cioroaicei lua o înfăţişare din ce în ce mai batjocoritoare.
— Ei, destul, destul, Iakov Ivanîci, ţi-ai găsit cine să vorbească! — exclamă ea dind din mînă a lehamite. Bătrînul parcă ciuli urechile la această exclamare.
— De ce te supără oare atîta vorbele mele? — zise el.
— Mă supără, pentru că nu-mi place cînd se spun minciuni, — răspunse ea, — nu din voia lui dumnezeu au murit tinerii voştri boieri! Despre băiat, poate, nu ştim, că s-a întîmplat la Piter, deşi am auzit că pricina au fost banii; el credea că mămica-sa e bogată şi n-are să se precupeţească la bani pentru el, aşa că a dat iama prin banii statului, dar nimeni n-a depus o para pentru el. Şi fiind băgat la răcoare, s-a ţicnit la minte; poate că n-a murit de moarte bună, ci şi-a făcut singur seama, asta am auzit şi noi, aşa că ştim!
— Văd că ştii lucruri pe care noi nu le ştim, — replică Iakov Ivanov.
— Glumeşti, moşule, ştii şi dumneata, dar nu vrei să recunoşti; cît despre domnişoara voastră, apăi să mă ierţi, tăicuţule, totul s-a petrecut sub ochii noştri; ştim noi bine cum îi mînca zilele boieroaica bătrînă, cum băga zîzanii pe ascuns, de se certa cu bărbatul ei şi căuta s-o despartă; că de, cică, nu te-ai măritat cu cine am vrut eu; da' cu ce era rău, mă rog, boierul

acela? Frumos era, vorbea ca din carte, avea slujbă aşa cum trebuie.
Iakov Ivanov zimbi forţat.
— După mintea dumitale de femeie, cucoană, aşa o fi, — spuse el cu oarecare dispreţ, — dar după cum înţelegem noi, acest bărbat nu era pereche pentru domnişoara noastră.
— Ştim, domnule Iakov Ivanici, — il întrerupse hangiţa, — pricepem şi noi, tăicuţule, că dumneata şi cu cucoana dumitale bătrînă vă socoteaţi ăi mai deştepţi. Că-i aşa, că-i pe din- colol Umblaţi numai cu nasul pe sus şi cu mîi- nile în şolduri, dar dacă stai şi te gindeşti, toată fudulia voastră era din pricina bogăţiei, pe cînd banii, dragă domnule, azi ii ai, mîine nu-i ai: uite, dumneata ai fost bogat, şi acu' ai sărăcit. Voiai să-ţi dai fata după un negustor, şi uite că îl duci pe nepotul dumitale la oaste.
La această aluzie, bătrina soţie a lui Iakov Ivanov, care pînă atunci tăcuse, se aprinse la faţă şi ii spuse:
— Nici dumneata, cucoană, nu ştii cum al să-ţi termini veleatul; poftim, acum ai avere, dar se poate să n-ajungi mai bine ca noi.
— Păi ce să ştiu? N-am ce să ştiu, maică Aliona Ignatievna; dacă mi-o fi scris să umblu prin lume să cerşesc, mă duc şi gatal Ce-am avut şi ce-am pierduţi Eil Nu mă trec eu cu firea; necazurile le las incolo. Am luat-o de la opincă, la opincă mă întorc, dar ăluia, draga mea, care trece de la mantouri şi catifele la suinân, apăi, mă iartă, dar del ii vine greu, tare greul — i-o tăie hangiţa, şi ieşi din odaie trîntind uşa.
Aliona Ignatievna roşi şi mai tare, iar bă- trînul majordom continuă să zimbească stinje- nit. Mi s-a făcut milă de el; se înţelege că, înainte, afurisita asta de Cioroaică n-ar fi îndrăznit, doamne păzeşte, să

vorbească aşa cu el. Tăcurăm citva timp, dar îmi adusei deodată aminte ce îmi povestea mama, că pe moşia bătrinei Pasmurova s-a petrecut odată o aventură romantică cu nepoata ei, care s-a îndrăgostit de un tinăr şi a fugit cu el într-o noapte. Curios să aflu amănunte în privinţa asta, începui să aduc vorba pe ocolite.

— Ce tot îndrugă năroada as-ta de hangiţă că cucoana voastră ar fi mincat zilele nepoatei sale? — întrebai eu, aşa, într-o doară.

— Vorbe poti arunca multe, — răspunse Iakov Ivanov, — dar un om în toate minţile n-are să spună niciodată că cucoana noastră nu şi-a iubit nepoata din toată inima şi, desigur că numai datorită dragostei ce i-o purta, ar fi dorit s-o mărite cu vreun prinţ sau conte şi oriciţi pretendenţi din gubernie ar fi avut domnişoara noastră, generăleasa le răspundea la toţi una şi bună: „Căutati-vă neveste în altă parte! Olenka mea nu-i de nasul vostru; dacă e vorba să se mărite, se va mărita cu vreunul de la curte". Şi cu drept cuvint; domnişoara noastră nu era dintre acelea pe care le găseşti pe toate drumurile şi chiar dacă te-ai fi uitat numai la avere, avea o mie cinci sute de suflete zestre; pe urmă ştia franţuzeşte, nemţeşte şi pe deasupra era şi tare frumoasă.

— Era o frumuseţe! — se amestecă Aliona Ignatievna, — cum rar găseşti pînă şi în tablouri. Sosise tocmai atunci la bunicuţa ei, de la învăţătură de la Petersburg: tinerică, rumenă, cu rochii cum se purtau pe atunci, cum să vă spun, fără fuste multe, strînse în talie; cînd îşi aşeza şi îşi pieptăna părul — anume pentru asta fusese adus un frizer din Petersburg, frate bun cu mine — noi, slugile, nu ne mai

puteam lua ochii de la ea. Cînd ieşea dimineaţa din odăile ei, parcă se arăta soarele.
— Şi cu cine s-a măritat? — intrebai eu.
La această întrebare, Iakov Ivanov clătină doar din cap.
— Aveam prin părţile noastre o vecină, o boieroaică săracă, — răspunse el, — apăi cu fiul ei s-a măritat, un ofiţer tînăr, care abia avea gradul de prapurcic; şi cum era şi finul stăpinei noastre, cînd a venit în permisie s-a şi înfăţişat: „Mamă naşă în sus, mamă naşă în jos, fiţi atît de bună şi daţi-mi voie să vă vizitez". Ei, şi generăleasa noastră il primea, socotindu-l un copil incă. „Fedenka, du-te de adu-mi dinele, strigă-l pe Iakov, porunceşte să se servească ceaiul...". Il ţinea aşa, pentru treburi de-astea, dar el şi-a închipuit altceva. Domnişoara noastră, fată tinără, l-a plăcut; era incă neştiutoare, fără experienţă; e a levărat ci se născuse şi crescuse în bogăţie, dar, oricum, nu cunoscuse prea mulţi oameni.
— Dar cum s-au petrecut lucrurile? Aş fi curios să ştiu, — spusei eu.
— La inceput, nu ştiu nici eu prea bine, căci s-a int.mplat în lipsa mea, eu am stat atunci un an întreg la Petersbixg pentru treburile cucoanei, — răspunse Iakov Ivanov. — Dar dinsa are să vă spună mai bine, căci toate s-au petrecut sub ochii ei, — adăugă el, arătind cu capul spre soţia sa.
— Cum s-a intimplat, Aliona Ignatievna? — mă adresai eu bătrinei.
Ea işi plecă sfios capul şi începu:
— Uite cum s-a intimplat, domnule! Feodor Gavrilîci, boierul acela tinăr venea mereu pe la noi, şi

inimile şi-au dat ghes, asta se în- tîmplă nu numai la boieri, ci şi la noi, la slugi. Domnişoara noastră, cum să vă spun, cinta foarte frumos la pian, iar Feodor Gavrilîci la flaut, şi aşa au început să-şi petreacă timpul, făcînd muzică împreună, ba chiar de multe ori bătrina îi îndemna: „Ia duceţi-vă, copii, şi mai zdrăngăniţi ceva" sau seara, cînd se da ordin să cinte muzicanţii, pe ei îi punea să danseze tot felul de mazurci, icoseze[1]) sau, dacă nu, jucau cărţi, ori citeau vreo carte împreună. La noi, grădina era mare, aleele întunecoase, în unele nu pătrundea soarele toată ziua; bunicuţa după masă se ducea să se odihnească, iar ei se plimbau pe aceste alei, singuri, aşa că era cu ochi şi cu sprincene, chiar pentru noi, slugile, care vedeam şi ştiam tot.

— Dacă aş fi fost- eu atunci acasă, n-ar fi mers lucrurile atît de departe, eu aş fi adus de la început la cunoştinţă cucoanei! — întrerupse Iakov Ivanov.

•) corect — ecoseză (un dans)

— I-ai fi adus la cunoştinţă cucoanei, zici, Iakov Ivanici; apoi nu se ştie cum ar fi luat-o ea asta, căci ştii bine că nu-i plăcea s-o înveţe nimeni ce să facă; şi apoi, ne era milă de domnişoara, pentru bunătatea şi blîndeţea ei îngerească,—spuse cu jumătate de glas Aliona Igna- tievna şi iarăşi îşi plecă ochii e· blînzi şi buni.

— Dar cum a ieşit totuşi la iveală? — întrebai eu.

— Prin mama lui Feodor Gavrilîci, prin. Agrafena Grigorievna, — continuă Aliona Ig- natievna. — Oamenii lor povesteau adesea cum i-a spus ea fiului ei: „Ai venit şi tu o dată în permisie să stai cu mama ta, dar văd că tot timpul ţi-l petreci la Katerina Egra- fovna". Iar el îi răspunse: „Măicuţă dragă, trebuie să-ţi

mărturisesc că-mi place mult Olga Nikolaevna şi că şi ea mă place". Agrafena Grigorievna s-a bucurat mult cînd a auzit aceasta.

— Ba bine că nul — remarcă, plin de ironie, Iakov Ivanov. — Cum spune zicala aceea: „Dă-mi, doamne, ce n-am gindit, să mă mir ce m-a găsiţi" Trebuia însă să se gindească mai întîi cine erau ei şi cine era domnişoara noastră.

— Ei, pentru fiecare mamă, Iakov Ivanici, copilul ei, oricum ar fi el, e cel mai scump şi drag, — răspunse respectuos şi cu modestie Aliona Tgnatievna, după care mi se adresă din nou: — Crezind pe semne că doamna noastră o să binevoiască să-l primească bucuroasă în casa ei, şi-a făcut femeia speranţe. Bătrînul majordom, nemairăbdînd parcă de ciudă, iar îşi întrerupse soţia.

— Ţăranul tot ţăran rămine! Această cucoană, Agrafena Grigorievna, cu toate că se trăgea din neam de boieri, avea totuşi mintea unei babe proaste de la ţară.

— Şi s-a făcut peţitul? — întrebai eu.

— Sigur că da, — răspunse Iakov Ivanov şi faţa lui căpătă o expresie plină de răutate. — Mi se pare că era în ziua de Stintul Niculae de vară, cfnd ne-am pomenit că vine la noi cucoana asta, Agrafena Grigorievna, gătită foc. Generăleasa noastră a început să rida: „Ce te-ai gătit aşa, măiculiţă?" Ea ii sărută mîna şi-i răspunse: „Cum să nu mă gătesc, excelenţa voastră, cînd viu în asemenea casă!" După aceste cuvinte, la invitaţia cucoanei noastre, luînd loc într-un fotoliu, aduse vorba despre fiul său. „Vă sînt foarte recunoscătoare, Kate- rina Egrafovna, că-I primiţi cu atîta bunăvoinţă pe Fedenka al meu". „De ce să nu-l

primesc? răspunse cucoana noastră. Decît să umble pe la şezătorile voastre stupide de prin izbe, mai bine să vină la mine. Cel puţin aici poate să capete maniere alese; nu-i băiat prost, şi pare să aibă suflet bun!" l-a adus laude, ştiţi, mai mult din milă; dar cucoana asta, Agra- jena Grigorievna, a prins şi mai mult curaj. „Da, măicuţă Katerina Egrafovna, spuse ea, eu, păcătoasa de mine, trebuie să-i mulţumesc lui dumnezeu; cu toate că în căsnicia mea nu am fost prea fericită (pentiu că, cu voia dumneavoastră, trebuie să vă spun că răposatul ei soţ avea darul beţiei şi o bătea la fiecare trei zile, pentru prostia ei), toată'viaţa am dus-o numai în necazuri şi lipsuri (mai bine zis, se ţinea doar cu ciorbă.de post); dar, în schimb, fiu-meu mi-aduce acum mingiiere pentru toate, zise ea. Dorinţa mea e să-şi dea demisia din armată şi să rămină lîngă mine; şi acum ne gîndim să se însoare". Doamna noastră dădu doar din umeri şi deoarece se purta fără jenă şi sever cu boierii aceştia mici şi fără prea multă carte, îi spuse de-a dreptul în faţă: „Ce ţi-a venit, proasto? Băiatul de abia a deschis ochii în lume şi, poftim! ea il şi ia din slujbă şi vrea să-l însoare. Destul se înmulţesc cerşetorii şi fără voi! Şi, cine-i proasta care să se mărite acum cu el?" Ei, dacă cucoana asta fără minte ar fi avut cît de cît puţină judecată, ar fi tăcut, dar de unde? Ea continuă discuţia şi chiar ii spuse de-a dreptul stăpînei: „Păi, s-a şi făcut, măicuţă Katenna Egrafovnal Ne-am socoti tare fericiţi dacă Fedenka al nostru ar avea onoarea să primească mîna Olgăi Niko- laevna a dumneavoastră". Din bunătate, bă- trinica noastră se stăpîni şi acum; se uită doar la ea prin ochelari, clătină din cap şi spuse încet: „Ah,

proasto, nu vezi ce proastă eşti; iţi dai seama ce vorbeşti? Plodul tău să se căsătorească cu Olenka mea? Dar cum de aţi îndrăznit măcar să vă gîndiţi la aşa ceva?" Dar pesemne că omului prost poţi să-i dai şi cu paru-n cap, că el tot nu pricepe. Agrafena Grigorievna nici de data asta n-a înţeles şi-i dădea înainte: „Cum *să nu ne gîndim măicuţă, zicea ea, cînd Olga Nikolaevna a dumneavoastră i-a şi dat cuvîntul lui Fedenka, iar dacă e vorba de avere, mai spunea ea, nici el nu-i de lepădat, căci după moartea mea va avea douăzeci de sufletel" Auzi cu ce i-a trăznit ei prin cap s-o ispitească pe cucoana noastrăl Tocmai în timpul acela eu serveam ceaiul şi am încremenit cînd am văzut-o pe bătrina noastră cum face spume la gură. „Doamne, ce-o să se întîmple?" mă gîndeam eu, dar ea şi acum s-a stăpînit, a lovit numai o dată cu bastonul în podea şi a ţipat: „Ieşi afară din casa meal" Peţitoarea, aşa cum sta pe soaun, sări ca arsă, îşi puse broboada pe cap şi o zbughi pe uşă; era cît p-aci să-şi uite mantoul. Iar noi, lacheii, nici n-am pgirecut-o pînă la uşă, nici cinstea asta nu i-am făcut-o.
Bătrînul obosise povestind, şi doar pe faţa lui puteai citi ciuda de care era cuprins la gin- dul că, pînă la urmă, lucrurile nu ieşiseră după cum îşi făcuseră socotelile şi după cum doriseră stăpîna lui şi el.
— îmi închipui ce furtună s-a dezlănţuit asupra sărmanei voastre domnişoare! — spusei eu, adresindu-mă mai mult către Aliona Ignatievna.
— Bineînţeles că fără asta n-a trecut, dom nule, — răspunse ea, uitindu-se la soţul său, ca şi cum ar fi vrut să ghicească dacă încuviinţează vorbele ei. — Noi n-am auzit, — continuă Aliona Ignatievna cu jumătate de glas, — dar se spunea după aceea că Olga

Nikolaevna iar fi spus bunicii sale drept în faţă că ea n-are să se mărite cu nimeni altul decît cu Feodor. Gavrilîci şi, nu ştiu dacă e adevărat sau nu, dar se zice că bătrinica s-ar fi înfuriat atît de tare, încît a plesnit-o peste obrăjiori.
Ultimele cuvinte, Aliona Ignatievna le rosti aproape în şoaptă, după care continuă cu vocea ei obişnuită:
— Mai tîrziu, ducindu-mă în salon, ce-mi văzură ochii? Katerina Egrafovna se dusese în camera ei de rugăciune, iar domnişoara zăcea în mijlocul odăii, leşinată. Am ridicat-o ca pe o moartă şi am dus-o în odaia ei. Cu toate că Ekaterina Egrafovna ne-a poruncit să nu îndrăznească nimeni să-i dea vreo îngrijire, totuşi, văzind-o în halul acesta, eu am rămas pe lîngă ea şi îi udam fruntea cu oţet. Cînd şi-a venit în fire, m-a recunoscut: „Unde sînt, Alionuşka, ce s-a intîmplat cu mine?" Eu ii spusei. „Vai! Alionuşka, se plînse ea, de ce, nenorocita de mine, m-am mai trezit pe lumea asta?" şi dînd din minuţe, începu să verse şiroaie de lacrimi. Eu stam lîngă pat, dar, ca o slugă proastă ce eram, ce-i puteam spune?... De obicei, domnişoarei ii plăcea să asculte poveştile mele. „Nu poruncîţi, domnişoară, să vă spun vreo poveste?" La început, ea a suris şi a dat din căpşor, dar apoi s-a pus din nou pe plins. Cum s-o mingii, ce să-i spun, nici eu nu ştiam! M-am apucat să-I laud pe Feodor Gavrilici că e foarte deştept şi frumos şi, ce credeţi, domnule? Domnişoara mea parcă a înviat dintr-o dată şi a rămas cu gura căscată. „Nu-i aşa că-ţi place, Alionuşka?" „îmi place, domnişoară, zisei eu, şi to'i servitorii noştri ii iubesc şi-l laudă". „Uite, vezi, spuse ea, voi sînteţi servitori şi il lăudaţi, dar bunica mea, dimpotrivă... se vede că ea nu-mi vrea fericirea, ci vrea să mă bage în mormint; facă ce-o vrea!" „Lăsaţi,

domnişoară, ii spun eu, că n-o să fie aşa; bunicuţa vă iubeşte şi poate doar aşa, la inceput, s-a mîniat, dar pe urmă are să se îmbuneze... Dacă Feodor Gavrilici vă e drag, de ce să se împotrivească dumneaei?" „Vai, Alionuşka, n-are să fie aşa! răspunse ea. El e sărac şi nu-i de neam mare, iar bunica e foarte mindră".

— Şi atunci ce-a făcut cucoana cea bătrînă? — întrebai eu.

— Bătrina nu da nimic pe faţă; era foarte ascunsă! — răspunse Aliona Ignatievna. — Domnişoara a rămas toată ziua în pat şi a doua zi tot aşa; nu voia să ia nimic în gură, nu bea nici măcar o ceaşcă de ceai, începuse să slăbească, se făcuse palidă, dar bunica nici măcar nu întreba de ea, parcă nici n-ar fi ştiut-o pe lume. Numai după aceea, că se făcuse parcă mai aspră cu noi, slugile, se putea băga de seamă că o durea în suflet. O îngrijea o domnişoară bătrînă. favorita ei; pe noi, pe toate fetele, ne striga după numele mic, dar pe aceea o chema după numele tatălui ei, dar acum se supără şi pe ea şi o trimise la grajd. Tot aşa vechilului, care nu i-a raportat bine ceva, ii trase cîteva, chiar cu bastonul ei. Noi, fetele din casă, nu ştiam cum să mai umblăm. Tot aşteptam ca supărarea ei să se reverse şi asupra noastră.

— Toate astea n-ar fi fost nimic, dacă n-ar fi fost fetişcana aceea păcătoasă, guvernanta domnişoarei noastre; de *Ta* ea a pornit totul, — o întrerupse pe un ton tăios Iakov Ivanov.

În vocea lui tremurătoare de bătrîn, se simţea" tot veninul strins de latîta amar de vreme.

— Dar ce a făcut fata aceea? — întrebai eu.

— A făcut pe mijjocitoarea, — răspunse Iakov Ivanov pe acelaşi ton, — a început să ducă bileţele de la unul la altul; era o fetişcană uşuratică, stricată; şi

acum mi se strînge inima, domnule, cînd mă gîndesc că domnişoara noastră, înainte de asta a fost o nepoată respectuoasă şi ascultătoare, aşa cum se cuvine unei bune creştine. Şi cum s-a schimbaţi Nu se mai ducea la bunica sa, ci doar ii scria scrisori că ea ori fuge cu cel ce ii e sortit, ori se omoară. Ei, gîndiţi-vă cum ii venea bătrinei c;nd citea aceste rinduril Sigur că nici de data asta dinsa nu şi-a pierdut curajul. Eram de faţă cînd doar a ciocănit cu tabachera sa de aur în masă: „N-o să se intîmple nici una, nici alta" şi ne întrebam ce s-a petrecut în sufletul ei, ştiind ce a făcut ea pentru nepoată, şi văzînd cum e răsplătită. Excelenţa voastră, poate aveţi copii şi puteţi să vă daţi seama cît de greu i-a venit inimii ei părinteşti să vadă atîta nerecunoştinţă pentru grija pe care a purtat-o fetei. Poate că şi acum oasele cucoanei şi binefăcătoarei noastre se cutremură în mormînt din această pricină.
Bătrinul pronunţă ultimele cuvinte cu o solemnitate dramatică şi din nou îşi lăsă capul în jos; dar buzele sale continuau să se mişte, fă- cindu-mi impresia că şoptesc o rugăciune pentru odihna sufletului binefăcătoarei sale. Între timp mă uitam cu atenţie la Aliona Ignatievna. Faţa ii ardea şi-şi ţinea ochii ei buni şi blînzi plecaţi în jos. Vedeam că ea era de partea Olgăi Nikolaevna; nu numai că nu îndrăznea insă sâ-l contrazică pe bărbatu-său, dar parcă nici să gindească altfel decît el. În acest timp mi-adusei aminte că pe umerii acestor bătrîni apasă necazul cu propriul lor nepot care băuse totul şi se vinduse pentru a se face soldat; dar ei parcă şi uitaseră de el, aşa cum uiţi pentru o clipă de o boală veche, care te chinuie de rnultă vreme. La gîndul âsta, nu ştiu cum, parcă imi fu ruşine să-i mai întreb despre stăpînii lor şi conversaţia

noastră s-ar fi sfirşit probabil aici, dar mulţumesc din suflet hangiţei; cînd şi cum a intrat în odaie, n-am observat, doar **o** văzui că apare de după peretele despărţitor, cu faţa şi mai ap?insă.

— O ţineau sub pază pe domnişoara, ca pe o puşcăriaşă, — începu ea cu un fel de zimbet cinic, — au pus trei bătrîne s-o supravegheze, că dacă una adormea sau moţăia, s-o păzească celelalte; nu aveau încredere în cele tinere; pe guvernanta ei hotărîseră s-o trimită în deportare. — La ultimele cuvinte, ea făcu un semn din cap, arătînd spre Iakov Ivanov. — Dar nici aia n-a fost proastă, a şters putina şi tocmai după douăzeci de ani au găsit-o ascunsă la un schit. S-au făcut de ruşine în tot ţinutul. Oricît părea că le fac ei pe ascuns, tot se ştia şi toţi ii căinau pe domnişoara şi pe Feodor Gavrilîci.

— Toţi au căinat-o, — aprobă în şoaptă Aliona Ignatievna, oftind şi ridicîndu-şi ochii în sus.

— Cum să n-o căinezi, mamă dragă! — întări Cioroaica. — Boierul nostru, Mihailo Ma- ximici, ţinea mult la Feodor Gavrilici; cînd pleca la oraş. il lua întotdeauna cu el şi de fiecare dată trăgeau la răposatul taică-meu. Eram încă tinerică de tot şi ţiu minte că răposatul Mihailo Maximici se tot da în joacă cu mine; şi de data aceea îmi dete una peste spate şi-mi spuse: „Katiuşa, zise el, ia inva- ţă-ne cum s-o furăm pe domnişoara din Bo- gorodskoe?" Eu ii răspunsei: „De unde să ştiu?" „Păi, proasto, zice el, pe tine nu te-au furat niciodată, ori te-ai lăsat de bunăvoie?" „Păi, m-am lăsat de bunăvoie". Şi amindoi ne tăvăleam de ris. Tare mincinoasă eram eu de tinără şi mi se pare că tot aşa am rămas.

— Şi acum eşti tot 'aşa, — aprobai eu, — şi dealtfel nu mai povesti despre tine, ci mai bine, dacă ştii, spune-ne cum au furat-o pe domnişoara.
— Ştiu, ştiu, nu-s eu omul care să nu le ştie pe toatei — răspunse grăsana, bătîndu-se peste pieptul ei plin. — Au furat-ol — continuă ea, scuturindu-şi capul şi ridicind sprin- cenele. — Parcă era mare lucru pentru boierii ăştia s-o lurel Bine a spus bătrinul că boierii din trecut erau ca nişte şoimi. Dacă ar fi venit vreunul din ei pe aici, n-ar fi ascultat la palavre bătrineşti, ci s-ar fi interesat dacă nu e cumva pe undeva vreo petrecere, să vadă femei tinere şi fete. Şi auzi, boierul nostru să n-o fure! Pentru el nu era mare ispravă!... Aşa spunea: „Prietene Fedenka, ai încredere în mine. Eu am să răpesc nevasta pentru tine şi am să-ţi botez şi primul copil!" Şi cum a spus, aşa a şi făcut.
— A făcut-o?
— Ba bine că nu. Şapte cruci avea pe piept pentru vitejiile sale, i !e dăduseră de la regiment! Avea o trăsură cu trei cai, de mîncau jăratic; ii zicea „curier". Şi el spunea: „Curierul meu te trece prin apă şi nepîrlit prin foc" şi chiar aşa erai Avea pe atunci vizitiu pe Mişutka, care cînd şuiera o dată, se auzea la şapte poştei Şi aşa se apropiară ei în timpul nopţii de Bogorodskoe, dar se porni o viforniţă,' un viscol, de te întorcea pe dos, de parcă clocotea un cazan. Povestea chiar Mişutka mai pe urmă; şuierai o dată, de două ori, nimici Se pierdea în vintl Văd ei că luminarea arde încă la catul de sus, căci înţelegerea cu domnişoara era eă atunci cînd luminarea va fi stinsă, înseamnă că ea a ieşit în pridvor. Boierul nostru i-a dat una peste ceafă. „Şuieră, mă tilharule, cum trebuie. Haiduceştel". Şi cînd ii dădu Mişutka drumul unui

chiot, săriră şi ciorile din cuiburile lor şi începură să croncăne în crîng. Se uită: luminarea se stinsese. Feodor Gavrilici sări îndată din sanie şi alergă prin grădină, prin nămeţi, drept spre tindă. Cînd se uită, domnişoara ieşise numai într-un capot. „Ah, Olenka, sufleţelule, îi zise el, cum ai ieşit fără haine groase?" Şi îndată îşi dădu jos de pe umeri şuba lui de urs, o înfăşură pe drăguţa de ea cu minuţe şi picioruşe cu tot, o ridică în braţe ca pe un copilaş şi — p-aci ţi-e drumul, cu ea drept la sanie. „Mină!" porunci el. Mişutka porni îndată, dar n-apucă bine rotaşul să tragă — şi troscl amîndouă cirligele de la hulube se rupseră. „Boierule, zise el, nu mai ţin hulubelel'' Boierul nostru sări indată în picioare, îi smulse hăţurile şi cînd strigă odată: „Hei, curier, hoţiil" — erau nişte caii! Auzind vocea lui, cei doi lăturaşi numai, îl duseră ca vîntul trei verste prin nămeţii neumblaţi; iar cînd la conac oamenii ieşiră grămadă călări şi cu pari, er? legeaba; boierii noştri, la prima biserică, şi făcuseră cununia: bună ziua, deci, avem onoarea să vă felicităm.

— Frumos ai mai povestit, bătrînol — exclamai eu.

— Ei! — făcu şi hangiţa la rîndul ei, — trebuie s-o cunoşti mai bine pe bătrina asta! Pe mine toţi boierii mă iubesc, zău

— Ia stai, — o întrerupsei eu, — atunci, cu preotul, va să zică, vorbiseră dinainte?

— Nu ştiu, iaca, nu ştiu, nu spun, nu ştiu. zău — răspunse hangiţa.

— Cum să fi vorbit, domnulel — zise Iakov Ivanov, care deşi părea cufundat în gindurile sale, totuşi nu scăpase nici un cuvînt din conversaţia noastră. — Cunoscind-o pe cucoana noastră, — continuă el, -V- care din preoţi ar fi făcut lucrul acesta? L-au silit.

Mihailo Maxi- mici, boierul lor, era un mare zurbagiu, vestit prin samavolnicia lui.
— Zurbagiu, nezurbagiu, dar — vezi matale — boieroaicei voastre, cît era ea de hap- sînă, tot nu i s-a plecat. I-a trăznit prin cap să se judece cu el pentru luncile din Poleanskie, ei — şi mult a ciştigat! Cum faci, cum dregi, tot cu păcate te alegil Nimic de zis, voi aţi cîştigat, numai băgaţi de seamă, să nu vă iasă pe nas...
— Ăr fi bine, cucoană, să vorbească niimăi unul, ori dumneata, ori eu, — interveni bă- trinul, plin de demnitate.
— Mai taci, Cioroaico, — strigai eu. — Să povestească Iakov Ivanici!
— Ce să povestesc, domnule, — continuă el, — n-a fost cununie, ci o pingărire. S-a în- timplat în satul Voznesenskoe, poate că-l ştiţi şi dumneavoastră. Pe atunci slujea acolo părintele Alexandr Kjestovozdvijenski. Se trăgea din oameni simpli, era neinvăţat, dar cumsecade şi smerit. La acest preot a intrat în fuga mare boierul Mihailo Maximici. „Părinte, vreau să fac o moliftă. Plec chiar acum la Petersburg şi te rog fii bun şi poftеşte în lăcaşul domnului!" Fără să bănuiască nimic, preotul vine şi vede biserica deschisă, iar lîngă strana o doamnă, toată înfăşurată într-un şal şi pe Feodor Gavrilici. Cum a intrat, Feodor Gavrilici a încuiat uşa bisericii, a băgat cheia în buzunar, iar Mihailo Maximîci a scos un pistol din buzunar şi i-a spus preotului verde în faţă: „Ei, părinte Alexandr, ce doreşti: o sută de ruble sau asta? Trebuie să-i cununi de indată pe Feodor Gavrilici cu Olga Nikolaevna; de nu, nu mai ieşi viu din biserică!" Ce putea face preotul în faţa acestei ameninţări? Îi luă el

întii cu binişorul, încercă să le dea sfaturi, dar ei — nimic, doar îl amenințau şi mai tare.
Aci, bătrina slugă se opri, dădu din cap, oftă şi continuă:
Părintele Alexandr a venit chiar a doua zi la cucoana noastră şi doar nu i-a căzut în genunchi. „Măicuța, ii zise el, Kjaterina Evgra- fovna, nu mă nenoroci, iată ce mi s-a intimplat; şi cît de dureros va fi pentru inima dumneavoastră, eu, ca păstor al bisericii, vă cer îndurare pentru tinerii căsătoriți; dumnezeu i-a unit şi omul nu-i mai poate despărți. Tinerii vor să vină mîine la dumneavoastră!" Generăleasa noastră doar atît i-a zis: „Pe dumneata, părinte Alexandr, nu te învinovățesc, dar cum am să mă port cu nepoata mea, asta mă priveşte".
— Ei, şi chiar au venit tinerii? — întrebai eu.
Iakov Ivanov zimbi ironic.
— Cum să nu, — răspunse el, au venit, dar n-au îndrăznit să intre de-a dreptul, ci tot dădeau tircoale grădinii, şi-au trimis un om cu o scrisoare din partea Olgăi Nikolaevna; numai că şi-au greşit puțin socoteala. Bătrînica nici n-a citit-o, ci mi-a dat ordin să le comunic că aşa cum Olga Nikolaevna a uitat de dumneaei aşa şi ea îi plăteşte cu aceeaşi monedă — şi asta cu toate că în inima ei părintească n-o uitase. Poate numai singur dumnezeu, nopțile întunecoase şi eu, sluga ei credincioasă, ştiam acest lucru. Dar nici Olga Nikolaevna n-a avut parte de fericire în căsnicia ei, pentru că a amărit-o şi se poate spune că a distrus- o pe bunica ei, cu toată dragostea ce-i purtase.
— Nu-i adevărat, nu-i adevărat! Îți încarci sufletul cu un păcat, bătrinelule, dacă vorbeşti aşa! — sări hangița. — Dacă n-ar fi fost sărăcia şi nevoia, tinerii ar fi trăit ca nişte porumbei.

— Au trăit în sărăcie mare? — întrebai eu.
— Ba incă ce sărăcie! Ce bani aveau ei, ca să poată trăi? — răspunse Cioroaica rîzind cu răutate. — Bătrînica, mama lui Feodor Gavri- lici, le-a dat tot; ea, insăşi, la moşioara ei, mai că locuia, dormea şi minca laolaltă cu oamenii, în izbă. Moşia era săracă, avea doar trei obrocinici, dar şi aceia umblau cu cerşitul. Mai mult .boierul nostru ii ajuta; le-a închiriat o locuinţă la oraş, le da lemne şi de multe ori le trimitea şi de-ale gurii de acasă. El o iubea mult pe Olga Nikolaevna şi spunea mai tîrziu mereu: „M-aş fi însurat eu cu Olga Nikolaevna, dar mi-era silă de bunică-sa, şi-apoi, ea îndrăgise pe altul. Boierul nostru era deschis la inimă şi se purta milos cu noi, mujicii, doar că era chcflîu.
— Tinerii boieri trăiau în mare sărăcie, — se amestecă Aliona Ignatievna. — Porumbiţa noastră, Olga Nikolaevna, începuse să trăiască din lucru de mînă, împletea dantele şi broda la gherghef lucruri pe care apoi le vindea altor boieri; în primul an a născut doi gemeni, pe care i-a alăptat singură; ne minunam şi noi cum de avea atîta putere!
— Ce-a căutat, aia a găsit! — observă Iakov Ivanov.
— Ei, dragul meu, dţi nu sînt care üna caută şi alta găsesc! — răspunse hangiţa, du- cindu-şi braţele înlături. — La început, Feodor Gavrilîci nu a făcut nimic rău, ci s-a străduit să'capete o slujbă, dar toate erau puse la cale dinainte, ne spunea nouă boierul nostru! Aşa, de-o pildă, s-a gîndit boierul nostru să-l facă ispravnic pe Feodor Gavrilîci, şi nobilimea, de promis i-a promis, dar cînd fu la alegeri, nu l-au ales. Le-a fost frică de generăleasa lor, să nu meargă împotriva voiei ei. Răposatul Mihailo Maximîci îşi

smulgea părul din cap şi le spunea nobililor drept în faţă: „Sinteţi mai ceva ca mujicii, dacă v-aţi speriat, doamne iar- tă-mă, de o vrăjitoare bătrînă ca asta!" Cucoana voastră avea o inimă de piatră, cu toate că o lauzi atîta. Ea căuta în fel şi chip să le vină de hac tinerilor boieri, iar voi, slugile, ca să-i faceţi pe plac, eraţi porniţi împotriva dumnealor, — încheie hangiţa şi ieşi iar din odaie.

— Dacă e vorba să pui totul în spinarea noastră, şi ca să bea oare tot noi l-am forţat? — spuse în urma ei Iakov Ivanov, dînd din cap cum obişnuia el.

— Dar ce, s-a apucat de băutură? — întrebai eu.

— Şi încă cum. În loc ca în sărăcie şi nevoie să se călească, el intîi şi întii a căzut în patima jocului de cărţi, a legat prietenie cu cei mai mici funcţionari şi a început să facă beţii şi scandaluri şi poate şi altele; auzind genera^ leasa noastră despre toate astea, mă chemă; şi ea, care înainte nu discuta nici cu cele mai apropiate rude despre Olga Nikolaevna — ba încă era oprit să i se pomenească şi numele în casă — deodată îmi spune pe şleau: „Iakov Ivanovl Am auzit că nepoata mea este foarte nefericită în căsnicie şi doresc ca ea să fie divorţată de bărbatul ei!" „Am înţeles, excelenţa voastră, dar cum credeţi că s-ar putea face lucrul acesta?" „Asta nu-i treaba ta, tu trebuie să execuţi ceea ce ţi se va poruncii[1] Eu făcui o plecăciune. „Du-te imediat la oraş, zice ea, şi roagă pe şeful poliţiei să poftească chiar astăzi la mine" Am plecat, şi fiindcă se est domn fusese pus chiar de doamna noastră, fi lăcea pe voie. El veni imediat şi ce au discutat intre ei nu ştiu, căci n-am fost lăsat de faţă.

— Să fi pus atunci toate la cale? — uitre- bai eu.

Iakov Ivanov se fistici puţin, dar continuă:

— Chestiunea a început de acolo că, fiind mare iubitor de societate, Feodor Gavrilici se afla la o petrecere de bărbaţi, dacă nu mă înşel, făceau chef la administratorul financiar. La marginea oraşului se aflau o mulţime de fete care cîntau frumos şi atunci era tocmai timpul de pus varză la murat; fetele şi femeile tinere tocau de zor varză şi cîntau tot felul de cin- tece. Toată societatea lor s-a dus acolo şi ce s-a întîmplat, nu se ştie. Vorba e că Feodor Gavrilici se îmbătase turtă; ceilalţi boieri au plecat, dar el a rămas la gazdă, care avea o fată. În acest timp, sosindu-i poliţistului un denunţ cum că la cutare oră tîrzie, în cutare casă, se petrec lucruri scandaloase, s-a dus acolo în inspecţie şi l-a găsit pe Feodor Gavrilici dormind pe o canapea, şi pe fiica gazdei culcată în braţele sale; şi deoarece venise o plîngere şi din partea generălesei, s-a făcut la poliţie un proces-verbal şi de aici a început totul.

În timpul povestirii nu mi-am luat ochii de la bătrîn şi, cu toate că nu s-a trădat cu nici un cuvînt, totuşi, după faţa sa, se putea uşor ghici că toate acestea au fost ticluite şi puse la cale de el, împreună cu şeful poli'iei. Bănuind că şi la viitoarele mele întrebări el va umbla cu şoalda şi va da răspunsuri în doi peri, începui să o trag de limbă mai mult pe Aliona Igna- tievn?.

— Şi ce-a făcut Olga Nikolaevna? — o întrebai eu, adresîndu-mă direct ei.

Ca de obicei, Aliona Ignatievna îşi lăsă ochii în jos, iar Iakov Ivanov zîmbi şi-i spuse soţiei sale:

— Povesteşte!

— Olga Nikolaevna, — începu Aliona Ignatievna. privindu-şi vîrfurile degetelor sale încă frumoase, — nu ştia şi nu înţelegea nimic şi, văzînd doar că Feodor Gavrilici uneori bea şi nu vine noaptea acasă, stătea la

geam şi plingea. Tocmai atunci, ca un făcut, trecu din intimplare pe la ea maica protopopeasă, o femeie bună, potolită şi devotată boierilor noştri. Văzind-o pe Olga Nikolaevna cu lacrimile în ochi, făcu greşeala s-o întrebe: „Măicuţă Olga Nikolaevna, ce s-a intîmplat în căsnicia voastră?" — „Ce să se intîmple în căsnicia noastră? Nimici" Ea ascundea şi-i era ruşine să spună ce avea pe suflet, dar protopopeasa urmă: „Măicuţă, se vorbeşte că ai făcut plingere la poliţie împotriva soţului matale şi că soţul matale a fost găsit în cutare casă, cu cutare femeie...". Cînd auzi asta, porumbiţa, Olga Nikolaevna, se făcu galbenă ca o moartă, o dădu afară pe protopopeasă şi începu să-şi dea cu pumnii în piept. „Dacă-i aşa, nu mai vreau să ştiu de el. Plec imediat cu copiii la bunica mea, am să-i cad la picioare şi ea mă va ierta. Dar cu el, cu stricatul ăsta, nu mai vreau să trăiesc!" Chemară un birjar şi într-o sanie simplă, îmbrăcată cu o haină subţire, vătuită, — blana era demult amanetată — cu copilaşii tot aşa, fără nimic gros pe ei, înfăşuraţi doar în nişte scurte de oaie, pe care le cerşise de la gazdă, porni şi ajunse la moşie, unde intră drept în camera slugilor. Cînd ii auzi vocea, bătrîna sări imediat din fotoliu şi, cu paşi grăbiţi îi ieşi în intimpinare şi, domnul meu, în- tîlnirea dintre ele şi căinţa pentru cele săvîrşite a fost aşa cum numai la judecata cumplită de apoi va fi intilnirea dintre doi duşmani înrăiţi. Olga Nikolaevna nu era în stare să scoată un cuvînt, cf doar căzu la pieptul bunicii sale, iar bătrinica, cu o mînă o stringea pe ea la inimă şi cu cealaltă prindea nepoţeii; noi, toate fetele din casă, cum stăteam, ne-am pornit pe un plins cu hohote. „Bunicuţo, spunea Olga Ni- kolaevna, mă ierţi?" „N-am nimic, draga mea, nici cu tine, nici cu copiii tăi, în voi toţi curge singele meu. Cît priveşte

insă pe acest mişel, nici nu vreau să aud de el!"
„Bunico, zice ea, nici eu nu vreau să mai aud de el!"
Ultimele cuvinte ale soţiei sale, bătrinul le însoţi cu o înclinare a capului, în semn de aprobare, iar în ochii săi tulburi şi sub pleoapele sale roşii licăriră lacrimi.
— Şi trebuia să vezi, domnule, — exclamă bătrînul cu vocea tremurătoare, — bucuria ge- nerălesei noastre; doar în aur mai lipsea să-i îmbrace pe strănepoţii săi. Imediat mă chemă la dinsa şi îmi porunci să scriu la Petersburg ca să fie trimisă cea mai bună madamă franţuzoaică; ea însăşi a început s-o îngrijească pd Olga Nikolaevna, ca cea mai umilă roabă. Aflind că nu dormea noaptea, a mutat-o în dormitorul ei şi dacă cumva Olga Nikolaevna ofta, sau gemea, bătrinica sărea imediat din patul ei şi se ducea la ea cu picioarele goale şi o întreba: „Ce-i cu tine. Olenka, draga mea, ce-i cu tine?" Cu toate astea, cu nimic nu-i intrai în voie Olgăi Nikolaevna, nimeni, pe- semne, nu-i era mai drag ca .Feodor Gavrilici.
— Şi ce făcea ea? — întrebai eu.
— Ce făcea, ce nu făcea, destul că după o 6ăptămînă a început să cirtească şi să facă totul împotriva bunicii sale, — răspunse tăios lakov Ivanov.
— Orice încerca dumneaei să-i facă, nimic nu-i plăcea, cît despre cadouri nu numai că nu-i mulţumea cum trebuie pentru ele, ci nici nu le lua bine în mînă, că dădea cu ele de-a azvirlital
— Toate astea Olga Nikolaevna. nu le făcea din mojicie, — zise sfioasă Aliona Ignatievna.
— Dar din ce cauză atunci? — întrebai eu.
Alions Ignatievna îşi pironi din nou privirea asupra degetelor sale şi răspunse:
— Prea începuse să-i ducă dorul lui Feodor Gavrilici. Cît de vinovat o fi fost el faţă de ea, totuşi mi

se pare că-l iubea mai mult decît însăşi viaţa ei. Dar şi Feodor Gavrilici a venit poate de vreo zece ori pe jos la conacul nostru, numai ca să-şi vadă soţia. Zile întregi sta pe cimp şi plîngea, căci era poruncă de la bătrina să nu-l lase să se apropie nici măcar de curtea cea mare, dar mite să intre în casă! Olga Nikolaevna auzind, şi dealtfel ştiind şi ea în ce mizerie trăieşte, chema pe ascuns pe mujicii mai înstăriţi şi ii ruga: „Dragii mei, împrumu- taţi-mă cu bani, cu cît puteţi, am să vi-i dau înapoi mai pe urmă". Şi mujicii ii dădeau care cîte o hirtie de cinci ruble, care cîte o rublă de argint, care cîte o monedă de douăzeci şi cinci de ccpeici, care cîte o jumătate de rublă — fiecare după starea lui. Ea ii trimitea imediat lui Feodor Gavrilîci, dar dumnealui nu voia să-i primească. „Dacă, zicea el, mi-au luat comoara mea, pe Olenka, nu-mi mai trebuie nimic. Am să plec în lume şi am să cerşesc pe la uşile oamenilor".
La ultimele cuvinte, Iakov Ivanov se uită supărat la nevastă-sa, cu ochii lui fără vedere şi apoi mi se adresă direct mie:
— Cît despre bani, generăleasa noastră n-ar fi zis nimic; dimpotrivă, eu personal i-am dus lui Feodor Gavrilîci douăzeci şi cinci de mii de ruble, în buzunapul meu, numai ca să plece ori în Siberia, ori cel puţin în străinătate, dar el nici aşa nu s-a simţit. Doamna noastră nu avea decît o dorinţă, ca el să nu mai fie soţul domnişoarei noastre, pentru că nu era demn de ea.
La ultimele cuvinte, Cioroaica parcă răsări ca din pămint:

Şi cine poate, mă rog, să judece pe soţ şi soţie, sau să-i despartă? — începu ea pe tonul ei tăios. — Ce tot îndrugaţi voi, păcătoşilor? Unde vă era pe atunci frica de dumnezeu? Boierul nostru tocmai picase atunci de la Piter şi cînd a auzit, s-a minunat: „Cum se poate una ca asta!" zise el şi imediat trimise trăsura la ora? după Feodor Gavrilîci. „Păi bine, Fedea, prostule, cum de ţi-au luat soţia?" El, bietul doar se porni pe plins, căci era un boier potolit, şi acum, din cauza urzelilor lor, parcă se scrin- tise.Lakov Ivanov oftă:

— I-a dat sfaturi bune şi l-a învăţat numai de bine, boierul vostru, o să-l pomenim toată viaţa, — spuse el.

— Ei, să ştii că l-a învăţat! I-a suflat-o din nou bătrînei de sub nas pe Olga Nikolaevna, — continuă Cioroaica.

— Tilharii fac grozăvii şi mai mari. înjunghie şi oamenii — replică lakov Ivanov.

— Ce-i cu tilharii? — întrebai eu.

Bătrînul dădu din cap cu un zîmbet trist.

— Şi dacă am să vă povestesc, domnule, — începu el, — poate n-o să mă crede'i, judecind după cele de astăzi, că în trecut se puteau petrece asemenea lucruri. Aveau şi timpurile vechi păcatele lor; era multă neorînduială; începuse să cutreiere pe atunci prin gubernie un tîlhar, şi încă unul dintre cei mai fioroşi, cu, numele de Ivan Faddeici. Banda lui cuprindea peste trei sute de inşi, şi jefuia pe Volga şi pe alte nuri pe unde mergeau corăbii, de parcă ar fi cutreierat păminturi străine. Tot aşa, la drumul mare; aproape că nu se mai putea 'trece. Dar nu jefuiau pe cîte unul din popor, ci încercau să oprească trăsuri cu şase sau opt cai, sau chiar poştalioane, sau călca cu banda lui pe moşierii mai bogaţi, cerîndu-le bani. iar dacă boierii nu-i dădeau sau se ferecau în casă, îi supunea la chinuri nemaipomenite; dădea foc la tirnuri şi cu ele aprinse îi snopea în bătăi. Prin toate satele pe unde venea, era primit ca pe moşia lui. Autorităţile, dumnezeu ştie! ori erau cumpărate, ori se temeau de el, căci o unitate militară vreo

trei ani de zile n-a fost în stare să-i vină de hac şi să-l bage la închisoare. Băgase spaima în toţi şi aşa, în- tr-o seară, boierii noştri — generăleasa cu Olga Nokolaevna şi nepoţeii — stăteau în salonul cel mic; în faţa lor ardeau două lumînări de ceară, celelalte camere aproape că nu erau luminate, afară de camera noastră, a servitorilor, şi camerele jupîneselor. Deodată, auzim un şuierat şi chiote pe cîmp. Ce să fie? La început am crezut că sînt nişte mujici beţi care se întorceau de la. tirg. Uitîndu-ne pe fereastră, am văzut un foc mare; ieşirăm în pridvor şi ce să vezi? Uscătorille noastre de grirte erau în flăcări. Noi, toţi lacheii, ne-am repezit într- acolo, tot aşa şi oamenii de la curte. La auzul zgomotului, cucoanele întrebară ce este, ce s-a intîmplat? Drept răspuns la vorbele lor, auzirăm o împuşcătură, alta, apoi auzirăm cum cercevelele de la salonul lor încep să troz- nească, geamurile să zăngăne, şi pe fereastră pătrunseră doi bărbaţi îmbrăcaţi în podiovce[1]), cu bărbi şi mustăţi. Bătrînica noastră, curajoa- să cum era, se sculă şi ii întrebă: „Cine sin- teţi voi?" Unul din aceşti bărbaţi îi răspunse: „Sînt Ivan Faddeici, şi dumneavoastră, doamnă') Haină bărbătească lungă, strînsă tn talie şi tn creţită de jur împrejur, (N. trad.) generăleasă, daţi-ne-o pe nepoata dumneavoastră, pe care aţi luat-o de la soţul ei". Sigur că bătrinica se muie toată, se lăsă în fotoliu şi doar atît apucă să strige: „Hei, oamenii mei, unde sînteţi?" Iar Olga Nikolaevna, care se ascunsese cu copiii în spatele bunicii, văzu că unuia din bărbaţi îi căzuseră mustăţile; se uită bine şi vede că-i chiar .Feodor Gavrilici. Ea scoase doar un ţipăt: „Vai!" şi căzu leşinată. Feodor Gavrilici însă, o ridică în braţe, pe cînd celălalt bărbat dădu una cu dosul pumnului în cele două servitoare şi în lacheu care intraseră, dar cu atîta putere, incît aceştia zburară pe uşă cu capetele înainte, în vreme ce ei amîndoi săriră iar pe fereastră şi se făcură nevăzuţi. Eu nici nu ştiu cum m-am pomenit în casă, doar atît am auzit, că au furat-o pe Ölga Nikolaevna. Generăleasa era leşinată, copiii plîn- geau şi tocmai a doua zi, cînd bătrina şi-a revenit puţin în - simţiri, mi-a poruncit să mă duc imediat în capitala judeţului, acasă la Feodor Gavrilici şi, dacă Olga Nikolaevna e acolo, să-i înmînez din

partea ei o scrisoare; În caz contrar, să înaintez la judecătoria teritorială respectivă, o plîngere despre cele intîm- plate. Cînd am ajuns, mi-a ieşit înainte Feodor Gavrilici care mi-a spus: „E prea tîrziu, Iakov Ivanîci, ai întîrziat şi tu şi cucoana dumitale. Olenka mea e întinsă pe masă şi curînd voi zace şi eu alături de ea". „Ei, Feodor Gavrilici, îi spusei eu, toate cu mîna dumneavoastră vi le-aţi făcut şi o să răspundeţi în faţa lui dumnezeu pentru ele".

— Dar cum a murit ea aşa deodată? — il întrerupsei eu ^ bătrin.

— Lra însărcinată şi, din pricina acelei spaime şi grozăvii, a lepădat... şi după aceea nu şi-a mai venit în fire...

— Şi e adevărat că el a venit cu tîlharul Ivan Faddeici? — întrebai eu.

La această întrebare, hangiţa işi plesni palmele una de alta:

— Nici pomeneală, tăicuţule, nu-i adevărat tot ce îndrugă el, vulpoi bătrinl — exclamă ea. — Stai să-ţi spun eu mai pe înţeles: boierul nostru a vrut să facă o glumă şi s-a îmbrăcat ca tilharul acela, Ivan Faddeici; cine ştia că are să se intîmple aşa o nenorocire? În loc să crape de spaimă a bătrînă, s-a prăpădit cucoana tînără. Boierul nostru atunci, după inmormîn- tare, parcă se smintise; trei săptămini a umblat beat mort şi tot voia să se împuşte cu pistolul. Trei lachei se ţineau ca umbra după el, ca să nu-şi facă seama; doar atîta mingnere avea, că se ducea la mormintul Olgăi Niko- Iaevna. Se ducea acolo şi se bătea cu capul de piatră; dar pentru ce i se pune în spinare lui Feodor Gavrilici, nu răspunde el în faţa lui dumnezeu, ci voi, voi, voi... aşa să ştiţi, dai În loc să faceţi pomenire cu cucoana voastră bătrină pentru odihna sufletului drept al Olgăi Nikolaevna, v-aţi apucat să umblaţi pe la autorităţi şi

să dovediţi că Feodor Gavrilicî, împreună cu adevăratul tilhar Ivan Faddeici, au venit la voi, v-au jefuit de bani şi v-au furat nepoata. Boierul nostru a încercat să arate la toţi şefii că nu a fost nici un tilhar, ci că el însuşi a fost: „Dacă sînt vinovat, spunea el, cereţi-mi mie socoteală..." Dar nimeni, frate, nu vroia să-l creadă. Ce să mai vorbiml Chiar Ivan Faddeici, cît e el de tilhar, şi stind în faţa băncii pe care urma să-şi primească pedeapsa cu biciul, spunea: „Fraţi creştini, ier- taţi-mă, păcătosul de mine, poate că n-am să mai ies viu de sub bici, am pe suflet şaptezeci de vieţi omeneşti, dar acum, uitindu-mă la biserica lui dumnezeu, mărturisesc drept că la ge- nerăleasa, la Bogorodskoe, nu am fost eu şi pe boierul Feodor Gavrilicî nici nu-l cunosc".

— Acest lucru, cucoană, nu-l ştim şi nici nu-l putem şti, — replică Iakov Ivanov, — nu noi l-am judecat, ci legea.

— Voi cunoaşteţi bine legile, dragă domnule, şi le-aţi potrivit cum aţi vrut! Ia te uită, ce lege au găsiţi II condamnă, de pildă pe Feodor Gavrilicî pentru nimic, doar pentru că era blînd, şi încă la deportare, poftim fratj, ce legi au găsit!

Asta a meritat-o, acolo trebuia să ajungă! — zise Iakov

Ivanov ca pentru el însuşi

— .Dumnezeu ştie cine trebuia să ajungă acolo, — replică hangiţa; — numai că n-a nimerit acela care trebuia. Cucoana voastră bătrînă şi-a primit răsplata de la dumnezeu încă pe pămint, sub ochii noştri — fereşte-mă doamne de aşa ceva — căci cum a închis ochii, i s-a lungit limba de doi coţi şi s-a răsucit în coşciug de trei ori, asta n-ai să ascunzi; că era cît p-aci să n-o poată înmor- minta cum trebuie, parcă băgau în pămint o vrăjitoarei Ce spaimă şi ce groază a fost pe toţii

La aceste cuvinte ale Cioroaicei, uşa odăii se deschise cu zgomot, o sticlă care era pa poliţa de pe peretele din fund se răsturnă zăngănind, iar motanul care moţăia pe vatră mirii şi dintr-o singură săritură se ascunse sub laviţă. Noi toţi, fără să vrem, ne cutremurarăm, iar Iakov Ivanov păli. În semiîntuneric se arătă un bărbat cu părut răvăşit, tras la faţă, îmbrăcat într-un palton, iar pe dedesubt cu o cămaşă roşie, pantaloni de catifea şi cizme de piele de capră cu carîmbul înalt. După el apăru o altă mutră cu barba roşcată ascuţită, cu ochi şireţi şi duşi în fundul capului şi îmbrăcat cu o becheşă strinsă cu o curea.

— Of, bată-vă să vă bată, că tare ne-aţi speriaţi — strigă hangiţa.

— Cine îndrăzneşte să nu-mi dea votcă? — spuse cu glas răguşit omul cu părul vilvoi.

Am ghicit imediat că era voluntarul şi cu jupinul care-l plătea.

— Şterge-o, şterge-o la tine acolo, aici sînt boierii — ii spuse hangiţa.
Voluntarul işi plimbă ochii săi injectaţi prin toată odaia şi şi-i opri asupra mea. Apoi, du- cînd mîna la şapcă, spuse:
— Am onoarea să mă prezint, sînt soldat în regimentul de husari Ermalanskl Bună seara, bunicule şi bunicol — adăugă el, şi apoi, aşe- zîndu-se pe laviţă, lîngă bătrînă îi luă mîna şi i-o sărută, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi.
— Bunicul meu e un om deştept, e un ministru, bunicul meu e ministru! — rosti chefliul cu un zimbet răutăcios, apucîndu-se cu mîinile de cap. — Eşti un prost, jupîne, dă-mi torba- nutl[1]) — continuă el şi adresindu-mi-se mie, adăugă: — Daţi-mi voie să cînt la torban.
Mujicul cu barba ascuţită sta nedumerit:
— Cară-tel Marşl — strigă voluntarul.
— Jupînul ieşi.
— Bunicul meu, ministrul, a binevoit să poruncească să raă fac negustor. „Hai la cravate, batiste, pomadă, cele mai bune, poftiţi aici, domnilorl Faceţi-mi cinstea, poftiţi aici!" — striga voluntarul sculîndu-se şi imitînd pe negustorii care ii momesc pe clienţi în prăvăliile lor; — să pungăşesc lumea, adică să înşel, asta n-o faci Volodka Toporkov e beţiv, dar pungaş ca ăsta n-a fost niciodată! — zise el, arătind cu o mînă spre bătrîn şi cu cea-
[1]) Instrument muzical asemănător cu ghitara. (N. red. ruse)".
laliă spre jupînul care se întorsese în odaie şi îi întindea, supus, torbanul. — Am locuit la o circiumă pe lîngă porţile Miasnitki; acolo, sus, în cuşca aceea de cîini, nu era rău, puteam cînta, dar de făcut pungăşii, nu fac, nu! Ia hai să cîntăm! — încheie el şi

într-adevăr, scoţînd cu măiestrie cîteva acorduri, dădu din umeri şi începu să cinte cu vocea-i răguşită:
Hei, cumetre, vin-la mine! Sufleţele, vin-la mine! Cum să vin, mîndră, la tine? Că de-mpingi poarta un pic, Dă de veste: cric, cric, cric.
— Ei, băiete, da' frumos cîntec ai mai învăţaţi La noi şi un mujic beat cîntă mai frumos! — spuse hangiţa.
— Ai răbdare, stai, ascultă! — răspunse posomorit Toporkov şi scoţînd din nou cîteva acorduri, începu iarăşi să cinte:
Din Moscova sosind la Pitei Cu treburi multe, cum treceam Stingher pe bulevardul Nevski. Tot cu mănuşile vorbeam: Ce minunată capitală! O, Pitersburg fermecător!

Asta-ţi place? — întrebă Toporkov, oprin- du-se

— .Nu, nici ăsta nu-mi place. La balalaică cinţi bine, dar din gură de loc, — răspunse **ea.**

— Ia stai jos, aşază-te lîngă mine, — ii spuse chefliul şi, luind-o pe hangiţă de mînă, o aşeză lîngă el. — Ia ascultă, — îi spuse el, — şi începu pe un ton trist:

Plutesc albe ceţuri uşor Spre nouraşi. Zoresc ciobănite zglobii Spre ciobănaşi.')

Dar acest cintec se vede că nu i-a plăcut nici lui Toporkov. El se sculă, ii întinse cu dispreţ torbanul jupinului, şi apoi îmi spuse:

— Daţi-mi voie să joc teatrul

Şi, fără a mai aştepta răspunsul meu, se sculă, luă o poză de tragedian şi începu să declame:

Dormiţi somnul veşnic, voi — haită de ciini!
Dormiţi pînă ce — la judeţul din urmă —
Veţi fi azvirliţi în iad, trădători!
Mînie cerească pe ţara ruseasc㠀
Lăsată pe mîna mirşaoelor slugi!
Pămtntul rusesc în puterea lor e!

Rostind ultimele cuvinte, Toporkov arătă din nou spre bunicul său şi spre jupin.

') Strofă din poezia „Vişinul" atribuită lui Puşkin. (N. red. ruse).

— Ia te uită ce a ajuns să tacă, parcă e necuratul, nu altceva! — observă hangiţa, clă- tinind din cap. Toporkov o privi posomorit, se lăsă pe laviţă lîngă bunica sa, îşi sprijini capul de umărul ei, apoi, parcă amintindu-şi de ceva, se lovi peste frunte şi vorbi ca pentru el:

— Unde-s banii mei? Cine Îndrăzneşte să nu-mi dea votcă?

— Volodiuşka, măiculiţă, nu-ţi iace bine! — fi spuse bătrina mîngiind părul răvăşit al nepotului său,

— banii tăi sînt la mine, nu ţi-i dau acum, o să ai nevoie de ei la armată.
— Bunico! Banii nu-s la tine! — strigă Toporkov. — Ştiu eu unde sînt, dar treacă de la mine! M-au vîndut şi pace bună! Şi pe Iosif l-au vîndut fraţii lui. Nu face nimic! N-am nevoie de bani, — încheie cheflîul şi, dindu-şi una cu pumnul în piept, începu să cînte:
Trup şi suflet rusul luptă Pentru ţari şi dumnezeu!
Blînd e-n viaţă, dar în luptă Pe duşman loveşte greu!
Asurzit de cîntecele şi monologurile beţivului, nu-l scăpăm totuşi o clipă din vedere pe orb. Nici întrebările mele, nici aluziile răutăcioase ale hangiţei, nimic nu i-a putut zdruncina calmul, mai mult decît purtarea urîtă a nepotului său. Cu fiecare clipă ce trecea, tremura din ce în ce mai tare, apoi se sculă brusc, îşi viri mîna sa tremurindă la piept, scoase de acolo portofelul, îl aruncă pe masă şi rosti cu tonul său calm:
— Poftiţi, luaţi-vă baniil... Aliona Igna- tievna, du-mă de aici undeva, du-mă, — spuse el rugător.
— Chiar aşa? — spuse cu ironie nepotul.
Bătrînul nu-i răspunse nimic şi, fără să mai pipăie cu bastonul, îşi trecu picioarele peste laviţă şi porni repede prin odaie. Aliona Igna- tievna se luă după el.
— Noapte bună, regină! — exclamă în urma lor Toporkov.
Hangiţa, cu obişnuitul ei simţ de dreptate, începu imediat să-l ocărască:
— Pentru ce, ciine, îi necăjeşti şi-i mîhneşti pe bunicii tăi? Cap sec, cap sec ce eşti, n-o să-ţi dea dumnezeu noroc nici la militărie, dacă nu-i cinsteşti pe bătrîni, beţivan prost ce eştil
Topork'ov o asculta cu capul plecat.

— Banii îi luaţi sau imi porunciţi mie să-i pun bine? — îl întrebă jupînul cu barba ascuţită.
— Lasă că-i pun eu bine! — îi răspunse Toporkov şi ascunse portofelul în buzunar. — Pe Iosif l-au vîndut fraţii lui, dar eu banii ăştia ii dau bunicii. Hei, jupine, prostule, să mergem unde am spus.

Mergem, — răspunse umil mujicul şi plecară.Mă dusei şi eu în camera mea.. De dincolo de peretele de lemn, în camera de alături, în locul vociferărilor beţivului, se auzeau cuvin tele bătrinului care se ruga fierbinte:
— Dumnezeule, fii milostiv cu mine, păcătosul! Doamne, izbăveşte-mă de păcate şi mi- luieşte-măl Apoi se făcu linişte. Doar din cînd În cînd mai ajungea pînă la mine vocea hangiţei care se certa cu mujicii de la convoaiele de care sosite, sau poate vorbea cu ei. Peste un sfert de oră, caii mei erau inhămaţi, hangiţa mă jupui cît putu mai bine de parale şi cînd ii spusei: „Mătuşă, iei cam mult", ea îmi răs punse:
Lasă, lasă, zici că iau mult, dar ia te uită ce blană de raton ai, pe cînd eu toată* viaţa alerg în cojocul ăsta, şi mai zici că ţi-am luat mult. Cu toate acestea, mă instală în sanie cu toată cuviinţa, iar cînd am pornit, doar că n-a făcut semnul crucii ca să mă binecuvinteze.CUPRINS

Este ea oare vinovaţi? O bătrînă boieroaică

.E R A T A

10 de sug

4 ci« jos 13 rie sus 12 de sus 10 do sus ultimul rlnd 7 de sus

17 de sus

Sobolniki cunoaşte

Li onsiU'ţle trece prin apă Nokolaevim iertaţl-rnă

Sokolniki

cunoştea

bucluc

trosneşte

trece uscat pr

Nikolaevn

aTraducere de COENELIA DICHTES «I IULIA CONSTANTINESCÜ

A. *t>.* **nHCEMCKHÜ** BMHOBATA JIU OHA ?

H3 cöopHHKa

PyCCKHE nOBECTM XIX BERA

TOM BTOpoä

rocynapcTBeHHoe Ma/jaTejibCTBO XyAoweCTBeHJHOH JliiTepaTypu MocKBa 1952

Rédactor de carté : R. Lttiflar Tennoredactor; V. Dlescu Corector: E. Ghircoläs

Dat la cules: 20.XI.1354 Bun de tipar:, 17.1.195s. Tirai: 1! 000+ 100 ex. tiirt-e. Edijiuni tip. B de «0 or. m_p. Format: 7Ox 100132. Coli edVoriale 7.16. Coli. de tipar 6.375.

Pentru bibliotecile ' miei indicee de clasificare 53 Pentru bibliotecile mari «5 -32-R.

Tiparul executat la întreprinderea Poligrafici Nr. 8, B-

dul 6 Martie 2».
Bucureşti, — R.P.B

.*IA COLECŢIA* SIBLIOTECA PENTRU TOI«
A. S. Pn;kin POVESTIRILE RĂPOSATULUI IVAN PETROVICI BELKIN
L. K. Tolstol
ROADELE ÎNVĂŢĂTURII
I. S. Tnrqhenlet
R U D 1 N
A. F. l eliuv N U V'E L E
I. Frank«
P O V E S T I R I
POVESTIR
I